

**TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI**

**KARŞILAŞTIRMALI TERÖRLE MÜCADELE STRATEJİLERİ:
İSPANYA'NIN ETA, İNGİLTERE'NİN IRA SORUNU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Turgut ÇAPAN**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mahmut AKPINAR**

Ankara-2015

**TURGUT ÖZAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI**

**KARŞILAŞTIRMALI TERÖRLE MÜCADELE STRATEJİLERİ:
İSPANYA’NIN ETA, İNGİLTERE’NİN IRA SORUNU**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Turgut ÇAPAN**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Mahmut AKPINAR**

Ankara-2015

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI

Turgut Özal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, atıfta bulunduğum eserlerin tümünü kaynak olarak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı ve bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı beyan ederim.

Turgut ÇAPAN

ONAY

[ÇAPAN, Turgut] tarafından hazırlanan [Karşılaştırmalı Terörle Mücadele Stratejileri: İspanya'nın ETA, İngiltere'nin IRA Sorunu] başlıklı bu çalışma, [20.04.2015] tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda (oybirliği/oyçokluğu) ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından [Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler] Anabilim Dalında [Yüksek Lisans] tezi olarak kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Mahmut AKPINAR

Doç. Dr. Osman ŞAHİN

Yrd. Doç. Dr. Yüksel NİZAMOĞLU

ÖNSÖZ

Çalışmamın gerçekleşmesinde yardımlarını esirgemeyen ve tezin hazırlanışının her safhasında yanımda hissettiğim tez danışmanım Turgut Özal Üniversitesi Öğretim Üyesi Sayın Doç. Dr. Mahmut Akpınar'a, yardımlarına başvurduğumda beni geri çevirmeyen diğer hocalarıma, bana destek olmanın ötesinde uzun çalışma dönemlerinde sabır gösteren eşime, bana olan desteklerini hep arkamda hissettiğim çocuklarıma ve kaynaklara ulaşmamda ve onları tercüme edip anlamamda yardımlarını esirgemeyen çalışma arkadaşlarıma teker teker en içten duygularıyla teşekkür ederim

ÖZET

Bu tezin amacı İngiltere ve İspanya gibi terörle mücadele alanında önemli tecrübeleri olan iki ülkeyi karşılaştırmalı olarak incelemek ve izlenen stratejiler üzerinden terörle mücadele analizi geliştirebilmektir. Bu bağlamda tezin genelinde örnek olay incelemesi ve süreç analizi metotlarından yararlanılmıştır. İngiltere ve İspanya'nın hem münferit hem de benzer tecrübeleri ayrı bölümlerde ele alınmış ve son bölümde kıyaslanmıştır.

Anahtar Kelimeler: IRA, ETA, İngiltere, İspanya, Çatışma Çözümleme.

ABSTRACT

The main aim of this thesis is to examine two countries, England and Spain, which have significant experiences on the field of countering terrorism and to develop an analysis level towards different strategies. In this regard, in the general framework of the thesis, case study approach and process analysis methods are utilized. Therefore, in the thesis, the cases of England and Spain are handled in separate chapters and they are compared at the latest section.

Key Words: IRA, ETA, England, Spain, Conflict Resolution.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLOŞEKİL ve GRAFİKLER	vi
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

İSPANYA’NİN ETASORUNU VETERÖRLEMÜCADELE STRATEJİLERİ

1.1. İspanya’da Bask Milliyetçiliğinin Tarihi Arka Planı.....	4
1.1.1. Bask Dili ve Etnik Kimliği.....	4
1.1.2. Foral Sistemin Kaldırılması ve Karlist Savaşlar Dönemi.....	5
1.1.3. Bask Milliyetçi Partisinin Kurulması.....	6
1.1.4. Franco Dönemi Politikaları.....	7
1.2. Bask Milliyetçiliğinin Şiddete Kayma Süreci ve ETA’nın Kuruluşu... 8	
1.2.1. ETA’nın Örgüt Profili.....	9
1.2.2. ETA’nın Temel İdeolojisi.....	9
1.2.3. ETA’nın Örgüt Yapılanması.....	11
1.2.4. ETA’nın Eylemleri.....	14
1.2.5. ETA’nın Strateji ve Taktikleri.....	15
1.3. İspanya’nın Terörle Mücadele Stratejisi.....	17
1.3.1. Franco Sonrası Dönem ve Demokratik Anayasa.....	17
1.3.2. Sosyalist İşçi Partisi Dönemi (PSOE).....	18
1.3.3. Halk Partisi Dönemi (PP).....	22
1.3.4. Zapetero Hükümeti (PSOE).....	25

2.BÖLÜM

İNGİLTERE'DE TERÖR SORUNU

2.1. IRA'nın Doğuşu ve Tarihi Arka Planı	28
2.1.1. Çatışmanın Geçmişi ve Nedenleri.....	29
2.2. Mezhepsel Gerginlik Ekseninde Çatışma Süreci	31
2.2.1. Birlik Yasası, İsyanlar ve IRA'nın Kuruluşu.....	32
2.2.2. İrlanda'nın Bağımsızlığı ve Kuzey İrlanda'da IRA	33
2.2.3. IRA'nın Temel İdeolojisi	37
2.2.4. IRA'nın Örgüt Yapılanması.....	38
2.2.5. Örgütün Eylemleri ve Stratejisi.....	41
2.3. İngiltere'nin Terörle Mücadele Stratejisi	45
2.3.1. IRA ile Mücadele Yöntem ve Stratejileri.....	46
2.3.2. Mücadelenin Hukuksal ve Politik Çerçevesi	49
2.3.3. Terör Sorununun Çözümleme Süreci.....	53
2.3.4. Çatışma Çözümü Analizi	55

3. BÖLÜM

İSPANYAVEİNGİLTERE'Nİ TERÖRLEMÜCADELE STRATEJİLERİNİN MUKAYESESİ

3.1. Güvenlik Birimleri Aracılığıyla Mücadele	58
3.2. Hukuki Düzenlemeler Aracılığıyla Mücadele	61
3.3. Müzakere Süreçleri İle Terörün Sonlandırılması.....	66
SONUÇ	68
KAYNAKÇA	72

TABLO ŞEKİL VE GRAFİKLER

Tablo 1: ETA tarafından öldürülen Güvenlik görevlileri Sayısı	14
Şekil 1: ETA'nın Örgüt Yapılanması	12
Şekil 2: PIRA'nın Örgüt Yapılanması	41
Grafik 1: 1969-2013 yılları arasında IRA'nın eylemlerinde gerçekleşen ölü sayıları	43

GİRİŞ

Geleneksel tehditlerden farklı olarak terörizmin ulus-devletler açısından, anlaşılması, mücadele edilmesi ve çözülmesi zor olan bir ideolojik bir yapılanma olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla terörizm tehdidinin asimetrik bir yapıda olması ve de terörizmle mücadelede devletlerin uygulayabilecekleri örnek bir mücadele stratejisinin sayıca çok az olması göz önüne alındığında İngiltere'nin geçmişi yüzyıllar öncesine dayanan IRA sorunun çözümünü nasıl gerçekleştirdiği sorusu oldukça önemli bir hal almaktadır. Nitekim bu sayede terör sorunuyla boğuşan ülkelerin kendi sorunları için ders çıkarmaları ve de kendi sorunlarının çözümü için açılım sağlayabilmeleri mümkün olabilecektir. Her ne kadar terörle mücadelede ülkelerin uyguladıkları stratejiler, birbirlerine doğrudan uyarlanamasa da çatışma sürecini yönetmek ve çözmek adına diğer ülkelerin yaşadıkları tecrübeler kimi zaman yönlendirici olabilmektedir. Bu bağlamda bu çalışmada Türkiye ve İspanya'nın terör sorunlarını çözmeye adına yürüttükleri politikaları, sorunun geçmişini ve çözüm süreçlerini ele almak yerinde ve yararlı bir çalışma olacaktır.

İspanya ve İngiltere toplumsal, ekonomik ve siyasi yaşamı zora sokarak yıllardır devam eden terör sorununa çözüm arayan, fakat ülkemizden farklı olarak bu soruna büyük oranda çözüm bulmuş olan ülkeler arasında yer almaktadırlar. Yüzyılları içerisine alan tarihi bir geçmişi barındıran İngiltere'nin terör sorunu şimdiye kadar büyük oranda IRA ile özdeşleştirilmiş ve İngiltere'deki IRA terörü yakın zamana kadar Protestan İngilizler ve Katolik İrlandalılar arasında önemli mücadelelere sahne olmuştur. Benzer şekilde İspanya da Bask bölgesinin özerkliğini savunan ETA ile kimi zaman demokratik değerlerin gereklerini zorlayan uzun soluklu bir mücadeleye girişmiştir.

Bu bakımdan, her iki ülke de kendi özelinde terör sorununa farklı ve alternatif çözümler geliştirmişlerdir. Bu nedenle de her iki ülkenin de çatışma çözümleme politikaları incelenmeye değerdir. Her ne kadar söz konusu politika süreçlerinde rol oynayan etmenler çeşitlense de çatışma çözümlemesinin temel aktörleri

benzeşmektedir. Bu bağlamda yapılacak her karşılaştırmalı analiz, terör sorununa muhatap olan ülkeler için yol gösterici mahiyettedir. Örneğin İngiltere ve IRA çatışma çözümlemesinde Sinn Fein gibi aktörler ya da İspanya'nın ETA ile yürüttüğü çatışma çözümlemesinde Herri Batasuna gibi aktörler yürütülen süreçlerin içeriğine göre farklı seviyelerde belirleyici olabilmışlerdir. Ancak bu iki örneklem üzerinde dikkate değer ilk bulgu 'siyasi partilerin' çatışma çözümleme sürecinde olumlu ya da olumsuz olarak fakat mutlaka bir aktör olarak bulunduğu gerçeğidir. Benzer bir aktör analizi düzeyi de hükümetler, sivil toplum kuruluşları, sivil halk ve uluslararası ya da ulus-üstü aktörler için de tesis edilebilir.

Karşılaştırmalı analizlerin bir diğer işlevsel yönü de üçüncü ülkeler için denenmemiş alternatifler üzerinde fikir vermesi ve denenmiş yöntemler konusunda uyarıcı mahiyette olmasıdır. Bu bakımdan terörle mücadele eden ya da en temel haliyle çatışma çözümlemesi süreci yöneten ülkeler İngiltere ve İspanya'nın söz konusu politika süreçleri ekseninde yeni analiz düzeyleri belirleyebilirler. Bu ekseninde ele alınan ve üç bölümden oluşan tez ilk bölümde İspanya'nın ETA sorunu ve terörle mücadele stratejilerini, ikinci bölümde İngiltere'nin IRA sorunu ile mücadele yöntemlerini irdelemektedir. Son bölümde ise tez de örneklem olarak ele alınan IRA ve ETA çatışma çözümleme süreçleri üzerinden analiz yapılmaktadır.

Metodoloji

İngiltere ve İspanya'nın terörle mücadele stratejileri büyük ölçüde IRA ve ETA terör örgütleri ile mücadelelerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. İki ülkenin terörle mücadelede yaşamış olduğu tecrübeler, terörizm ve terörle mücadelenin yöntemleri üzerine literatüre önemli katkılar sağlamıştır. İngiltere'nin IRA ile mücadelesi, dini mezhep farklılıklarının; İspanya'nın ETA ile mücadelesi ise etnik kimlik farklılıklarının nasıl şiddete ve terörizme dönüştüğünün gösterilmesi bakımından önemli kabul edilebilir. Zira din ve etnik kimlik, terör örgütleri tarafından en çok istismar edilen konular arasında yer almaktadır. Devletlerin terörle mücadele süreçlerinde uygulamış olduğu baskıcı, kışkırtıcı ve yanlış politikalar da şiddeti bir yöntem olarak benimseyerek hak arama mücadelesi verdiklerini zanneden terör örgütlerinin önemli bir besin kaynağı haline gelmektedir.

Bu açıdan İngiltere ve İspanya kendi alanlarında terörle mücadelede neler yapılması ya da neler yapılmaması gerektiğinin ortaya konulması adına iki örnek ülke konumundadır. Dolayısıyla bu çalışmada da İngiltere ve İspanya'nın terörle mücadele yöntemleri karşılaştırılırken metot olarak "örnek olay incelemesi yöntemi" kullanılacaktır. İki ülkenin mücadele yöntemleri analiz edilirken ilk olarak söz konusu ülkede var olan terör sorunun kökenleri ve ilgili terör örgütünün profili analiz edilecektir. Devamında ise "süreç analizi yöntemi" kullanılarak her iki ülkenin terörle mücadele stratejileri dönemsel olarak incelemeye tabi tutulacaktır.

1. BÖLÜM

İSPANYA'NIN ETA SORUNU VE TERÖRLE MÜCADELE STRATEJİLERİ

Terörizm, İspanya'nın yakın tarihinde önemli yer kaplamış sorunlardan biridir. Ülkenin kuzey bölgesinde yer alan Bask bölgesinin özerkliği ve bağımsızlığı adına mücadele eden ETA ile İspanya Devleti arasında süren mücadele İspanya'nın terörle mücadelede önemli tecrübeler kazanmasına neden olmuştur. Özellikle 1960'lı yıllardan itibaren ETA'nın artan terör faaliyetleri (Altun ve Karaman, 2011), İspanya'nın terörle mücadele kimi zaman umut verici kimi zaman ise hayal kırıklığına uğratan politikalar izlemesine neden olmuştur.

İspanya gibi köklü bir devletin tecrübe ettiği bu terör sorunu kökenlerini ve çıkış sebeplerini algılayabilmek adına terörün hangi siyasi gelişmelerden destek alarak ve hangi sosyal kırılmalarla İspanya için bir sorun haline geldiğini ortaya koyabilmek önemlidir. Bu açıdan tarihi geçmişi Fransız İhtilali ve sonrasındaki gelişmelere kadar uzanan İspanya'da terör sorununu Bask milliyetçiliğinin kendine has dinamikleri ve özellikleri çerçevesinde ele alarak incelemek yerinde olacaktır.

1.1. İspanya'da Bask Milliyetçiliğinin Tarihi Arka Planı

ETA terörünün anlaşılması Bask milliyetçiliğinin nasıl oluştuğunun anlaşılması ile mümkündür. Bask milliyetçiliğinin oluşumunda da temel olarak dört unsurun etkili olduğundan bahsedebiliriz.

1.1.1. Bask Dili ve Etnik Kimliği

İspanya'daki ETA terörünün ortaya çıkışı temelde Bask dili ve etnik kimliğinin oluşumu ile doğrudan ilişkilidir. Zira Bask dili Bask milliyetçiliğinin en önemli karakteristiğini oluşturmaktadır ve Avrupa'da konuşulan diller ile çok fazla ortak özelliği

bulunmamaktadır. Aynı zamanda Bask dili, Baskları çevrelerinde yer alan diğer toplumlardan ayıran en önemli ayırt edici unsur olarak bilinmektedir (Altun ve Karaman, 2011: 12). Bu anlamda Bask dili “Euskara”, Avrupa’daki diğer diller arasında kendine has bir kimliği bulunmaktadır. Nitekim Turgut’a göre (1996: 141) Euskara’nın yaklaşık 5 asırlık bir edebiyat tarihi olduğu bilinmektedir.

Basklılar, tarihi bağlarından dolayı İspanya’nın Alava, Guipozcaa, Navarre ve Vizcaya eyaletleriyle, Fransa’nın Labourd, Bosse Navarra ve Soule şehirlerinde ve kendileriyle aynı dili konuşan halkların yaşadığı coğrafya üzerinde hak iddia etmektedirler. Ancak “dil” ile beraber milliyetçiliğin oluşum sürecinde etkili olan bir diğer unursa etnik kimliktir (Özçer, 2006). Zira Basklıların kendilerini ayrı bir ırk olarak tanımlamaları ve tarihte uzun yıllar boyunca merkezi otoriteye minimum düzeyde bir bağlılıkla yaşamlarını devam ettirmeleri nedeniyle Basklıların kendilerini niçin farklı bir kimlik olarak tanımladıklarını anlamlandırmada önemlidir (UTSAM, 2010: 11). Bir milleti millet yapan özelliklerden arasında yer alan dil ve etnik kimlik arasında (Altun ve Karaman, 2011: 5-6) Bask milliyetçiliği örneğinde öne çıkan safkan ırkçılıktır ve Özçer’e göre ırk olmazsa Bask milletinden de bahsedilmesi zordur (2006: 24).

1.1.2. Foral Sistemin Kaldırılması ve Karlist Savaşlar Dönemi

“Foral Sistem”, 15. ve 18. yüzyıllar arasında Bask bölgesine bazı ayrıcalıklar tanıyan, kısmi bir otonomiye öngören bir sistemdir. Bu sistem sosyal yaşantıyı ilgilendiren konularda gelenek ve göreneklere uygun yasal düzenlemeler yapma yetkisini de içermektedir (Özçer, 2006: 19). Bu sistem Basklılara kendi yasalarını koyma, adli ve idari mekanizmaları oluşturma, vergi oranlarını belirleme gibi özerk haklar vermiştir. Milliyetçilik anlayışlarını dilden ziyade etnik kimlik üzerine inşa eden Basklar, 1840 yılındaki İspanya iç savaşına kadar kendi bölgelerinde kendi otonom yapılarını devam ettirmişlerdir (akt. Şimşek, 2012: 310). Bu anlamda Foral sistem, Bask milliyetçiliğinin ortaya çıkmasındaki en önemli nedenler arasında yer almaktadır (Altun ve Karaman, 2011: 13). Genel olarak Bask bölgesi olarak adlandırabileceğimiz Fransa ve İspanya arasında kalan bölge 15. yüzyıldan beri “Foral Sistem”adı verilen ayrıcalıklı otonom bir yapı ile yönetilmiştir (Şimşek, 2012: 309).

İspanya'nın siyasi tarihinde Karlist Savaşlar önemli bir yer tutmaktadır. Fransız Devriminin ve o dönemde etkin olan öze dönüşçü milliyetçilik anlayışının (*essentializm*) bir uzantısı olarak 19. yüzyılın ilk yarısında monarşik sisteme karşı rahatsızlıklar baş göstermiştir. Zira İspanya'da Fransız devrimi ilkeleri ilk olarak ordu mensupları tarafından benimsenmiş ve geleneksel monarşik yapıya tepeden inme bir liberal hareket başlatılmıştır (Höke, 2000: 377). Bu rahatsızlıklar sonrasında 1840 yılında çıkan ilk iç savaşın en önemli nedeni de İspanya'nın bir monarşi olarak kalması ve Foral sistemin devamını isteyen Karlistler ile İspanya'nın liberalleşmesini isteyen ve Foral sistemin sonu anlamına gelen güçlü bir merkezîyetçiliği savunan Libareller arasında yaşanan çatışmalar olmuştur. Özçer'e göre, 19. yüzyılda devleti olmayan bazı etnik toplulukların kimlik sorunlarına çözüm olarak gelişen öze dönüşçü milliyetçilik anlayışı bu dönemki çatışmaların katalizör nedenleri arasında yer almaktadır (2006: 17-18).

Bask bölgesine tanınan otonom ve imtiyazlı durumun bu iç savaş sonrasında Foral sistemin kaldırılması ile sona ermesi neticesinde 1873 yılında yapılan seçimler özerkliklerine dair en önemli haklarını yitiren Basklılar tarafında protesto edilmiş ve Karlistlerinde de desteği alınarak bölgede Basklı bir gerilla hareketi başlatılmıştır. Ancak kısa süre içerisinde İspanyol ordusunun bölgeyi kontrol altına almasıyla Bask dili yasaklanmıştır (Şimşek, 2012: 310). 1873'teki bu II. Karlist savaş ile Basklılar kesin olarak yenilmiş, bu güne kadar Basklıları, İspanya'nın monarşik yönetimi olan ile bir arada tutmada önemli bir rol oynayan Foral Sistem tamamen kaldırılmıştır.

Siyasi arenada yaşanan bu gelişmelerin yanı sıra 19. yüzyılda bölgenin hızlı bir sanayileşme sürecine girmesi ve çevresindeki diğer bölgelerden göç almaya başlaması Bask milliyetçiliğinin oluşumunda önemli parametrelerden biri olmuştur (Altun ve Karaman, 2011: 13). Bu süreci bölgenin yabancılaşmasına ve dolaylı olarak da milliyetçilik duygularının pekiştirilmesine neden olmuştur (Şimşek, 2012: 310).

1.1.3. Bask Milliyetçi Partisinin Kurulması

Sabino Arana Bask milliyetçiliğinin en önemli ve etkin figürlerinden biridir. Arana, çalışmalarında daha çok Bask ırkını ön plana çıkarmış ve Euskadi olarak bilinen Bask bölgesinin Basklıların anayurdu olduğu tezini savunmuştur (Brotons ve Esposito, 2002:

165). Arana'ya göre bütün Bask eyaletleri birleşmeli ve Basklılar kendi kendini yönetmelidir. Bunun içinse şiddet içermeyen siyasal yollardan politik bölünme ve bağımsızlık sağlanmalı ve parlamenter demokrasi üzerinde iç politik organizasyon yeniden yapılandırılmalıdır. Foral sistemi Bask milliyetçiliğinin dayanak noktası haline getiren Arana, Basklılara ait bir bayrak tasarlamış, Basklı olmayı dilden ziyade ırk, dil, din ve bölgeden yabancıların dışlanması prensibine bağlamıştır (Şimşek, 2012: 310).

Sabino Arana'nın bu görüşleri doğrultusunda kendisi tarafından 1892 yılında Bask Milliyetçi Partisi (PNV) kurulmuş ve 1895 yılında ilk defa seçimlere katılmıştır (Shabad ve Ramo, 1995: 418). PNV'nin özü itibariyle bağımsızlığı hedefleyen bir siyasi parti olarak kalması planlanmış ve koşullara göre uygun olan politikaların izlenerek siyasal mücadelenin devam ettirilmesi amaçlanmıştır. Bask bölgesinin tek kitle partisi olarak General Franco'nun ülke yönetimine el koyduğu 1936 yılının sonuna kadar PNV, bölgenin önder partisi olarak varlığını sürdürmüştür. Daha çok kırsal kesimde ve kentlerde yaşayan orta sınıf Basklılar, PNV'nin politik düşüncelerine en çok destek veren kesim olmuşlardır (Öztürk, 2004: 221). Arana, İspanya'nın bağımsızlık konusunda direnilemeyecek kadar güçlü olduğunu düşünerek sonraları bağımsızlık fikrinden vazgeçmiş ve özerkliği parti politikasında daha ön plana çıkartmıştır (Altun ve Karaman, 2011: 14).

1.1.4. Franco Dönemi Politikaları

İspanya'da 1936 yılında cumhuriyetçiler ve kral yanlısı milliyetçiler arasında başlayan çatışmalar, iç savaşa dönüşmüş ve iç savaş sonrasında başa gelen diktatör General Francisco Franco döneminde uygulanan politikalar, Bask milliyetçiliğinin seyri adına önemli bir dönüm noktası haline gelmiştir. Zira İspanya'nın siyasi otoritesine başkaldırması ve şiddete kayması, Franco döneminde uygulanan baskıcı politikalar neticesinde bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır (UTSAM, 2010: 11). Franco bu dönemde Bask kültürel ve politik kimliği üzerinde fiziksel ve sembolik araçlarla baskı kurmaya çalışmış (Llera vd., 2007: 106), yapılan müdahalelerle Bask bölgesinin İspanyollar tarafından işgal edildiği düşüncesi oluşmuştur (Shabad ve Ramo, 1995: 419). Bu durum ise doğal olarak İspanyol siyasi iktidarı ve Basklılar arasında hâlihazırda var olan "biz" ve "onlar" ayrımının daha da derinleşmesine neden olmuştur (Shabad ve Ramo, 1995: 419).

İç savaştan zaferle çıkan Franco'ya karşı aktif bir Bask direnişi ya da çaplı bir örgütlenme oluşmamıştır. PNV bu dönemde de herhangi bir şiddet eylemine girişmemiş, ülkede demokrasinin yeniden hâkim olacağını, Franco iktidarının sona ereceğini, Bask otonom bölgesinin yeniden kurulacağını düşünmüştür (Gürses, 2001: 59). Bu dönemde Bask kimliğini oluşturma çabaları da bireysel ilişkiler ve dans kursları gibi toplumsal organizasyonlar aracılığıyla yürütülmüştür.

1.2. Bask Milliyetçiliğinin Şiddete Kayma Süreci ve ETA'nın Kuruluşu

Bask milliyetçiliği 1936-1939 yılları arasındaki iç savaştan sonra PNV tarafından temsil edilmiştir. Sabino Arana'nın başında bulunduğu bu parti, soğuk savaş öncesinde uluslararası bir saygınlık kazanarak anti-faşist ve Hristiyan demokrat bir parti olarak ün kazanmıştır. Ancak soğuk savaş ile Franco iktidarının komünizm karşıtı söylemleri Amerika'nın siyasal olarak İspanyol iktidarı ile yakınlaşmasını beraberinde getirmiş ve PNV, önemli ölçüde güç kaybına uğramıştır (Özçer, 2006: 47-48).

PNV'nin yavaş yavaş rolünün pasifleşmesi, alternatif grupların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Zira bunlardan en önemlisi ise daha önce yasaklanan Baskçanın tekrar konuşulabilmesi, geliştirilebilmesi ve yaygınlaştırılmasını amaç edinen EKİN grubudur. EKİN grubu, 1952 yılında EKİN adlı bir dergi çıkararak örgütlenmeye başlamış ve grubun bazı üyeleri, ETA'nın kurucusu olan öğrenciler arasında yer almıştır (Şimşek, 2012: 312). EKİN grubu PNV'nin gençlik yapılanması olan EGI (Bask Gençliği) örgütü ile beraber hareket etmeye başlayarak PNV'nin silahlı mücadeleyi istemeyen tavrını eleştirmiştir (Şimşek, 2012: 312) ve Basklı gençler arasında şiddet kaçınılmaz bir yöntem olarak görülerek ETA'nın kuruluş süreci hazırlanmıştır (UTSAM, 2010: 11). Zira Franco rejiminin Bask bölgesi giderek artan baskısı ve Basklılar üzerine sert ve tavizsiz uygulamaları, 1959 yılında Sabino Arana'nın PNV'yi kurduğu gün olan 31 Temmuz'da ETA (Euskadi Ta Askatasuna - Bask Anayurdu ve Özgürlük) kurulduğunu ilan etmesini beraberinde getirmiştir (Şimşek, 2012: 310; Shabad ve Ramo, 1995: 411). ETA, kuruluşuyla beraber temel amacının Bask bölgesinin bağımsızlığını kazanması ve Bask dil ve kültürünün yaşatılmasına dair hakların geri alınması olduğunu belirtmiştir (Llera vd., 1993: 106; Shabad ve Ramo, 1995: 411). ETA özellikle Franco döneminde İspanya'da rejime karşı

mücadelenin simgesi haline getirilmiş, ETA'nın eleştirilmesi Franco rejiminin övülmesi olarak algılanacak kadar önemli bir sosyal statü kazanmıştır (UTSAM, 2010: 11). Bu bağlamda ETA ve Franco rejimi arasındaki ilişkiyi birbirini besleyen antagonizma olarak açıklamak mümkündür. Nitekim ETA'nın ifade ettiği bu simgesel güç Franco rejimi karşıtlığı üzerinden anlam kazanmıştır.

1.2.1. ETA'nın Örgüt Profili

ETA'nın örgüt olarak profilini incelemek gerekirse temel olarak dört farklı başlık altında ETA örgüt ideolojisi, yapılanması, eylemleri ile strateji ve taktikleri incelenebilir.

1.2.2. ETA'nın Temel İdeolojisi

ETA'nın örgüt ideolojisine yönelik temel notları, örgütün 1955 yılında yayınlamaya başladığı Ekin Defterleri adlı dergilerde görmek mümkündür (Şimşek, 2012: 313; UTSAM, 2010: 12). ETA, PNV'den ayrı bir hareket olarak kurulmasıyla beraber siyasal şiddetin Bask milliyetçiliğinin yaşatılabilmesi adına bir zorunluluk haline geldiğini ileri sürmüştür. Şiddetin sadece hak arama mücadelesinde kullanılması konusunda değil, aynı zamanda Sabino Arana'nın ırk temelli milliyetçilik anlayışı konusunda da ayrışma başlamıştır (Özçer, 2006: 49).

ETA, ırk ve etnik temelde kurgulanan bir milliyetçilik anlayışından vazgeçerek daha çok Bask dilinin yaşatılması ve korunmasına öncelik vermiş ve Sabino Arana'nın ideolojisini doğrudan devam ettirmemiştir (Brotons ve Esposito, 2002: 165). Özçer'e göre ırk temelli milliyetçilik anlayışından vazgeçilmesinde İkinci Dünya Savaşı sonrasında konjonktürü etkili olmuştur (2006: 49). Fakat Euskara yani Bask dilinin yaşatılması aynı zamanda bu dilin yaşatılacağı bir coğrafyanın da varlığını zorunlu kılmaktadır (Özçer, 2006: 49). Dolayısıyla PNV ve ETA arasındaki fikir ayrışmasının Bask bölgesinde bağımsız bir Bask devleti kurma hedefinden bir sapma meydana getirmediği, sadece konjonktürel bir farklılaşmanın yaşandığı ileri sürülebilir (Brotons ve Esposito, 2002: 166). Bu anlamda ETA'nın örgüt ideolojisinin temel amacı, Bask ülkesinin bağımsızlığının sağlanmasıdır. Ancak Arana'nın biyolojik köken ekseninde tanımladığı milliyetçilik anlayışından sapılmış

olması, ETA'nın aynı zamanda bölgede Basklı olmayan ancak Bask milliyetçiliği davasına taraftar olabilecek diğer bölgelerden insanlara da kapalı olmadığını, onlarla beraber de hareket edebileceklerini göstermesi bakımından önemlidir (Douglas ve Zulaika, 1990: 244).

Örgüt temelde Marksist ideolojiyi benimsemiş gözükmemektedir ancak tamamen bir Marksist örgüt olarak düşünülmesi zordur. Kendi içinde farklı fraksiyonlara ayrılan örgütte temelde üç temel ideolojik eğilimden bahsedilebilir (UTSAM, 2010: 13);

- Örgütün tamamen Marksist bir yapıya bürünmesini isteyenler,
- Ulusal gerilla hareketini savunanlar,
- Şiddet içermeyen etnik temelli Bask kültürünü ön plana çıkartanlar.

Özellikle 19. yüzyıl iç savaşları sonrasında Bask bölgesinin sanayileşme adına gelişmeye açık ve zengin bir bölge olması nedeniyle birçok yabancı bölgeye yerleşmiş, 1960'lı yıllara gelindiğinde ise bu göçmen işçiler ETA'nın Marksist ideolojiden etkilenmesinde önemli rol oynamıştır (Şimşek, 2012 314). Zira ETA'nın örgüt olarak ilk büyük toplantısı kabul edilen Fransa'da 1962 yılında bir araya gelmiş olan I. Meclis'te, ETA kendisini "Bask Devrimci Ulusal Kurtuluş Hareketi" olarak tanımlamıştır (Basquepeaceprocess.info). Bu durum bile tek başına bile Marksist konatosyonların ETA'nın söylemleri arasına girdiğini göstermesi açısından manidardır.

Diğer yandan, Özçer, ETA'nın I. Meclis'te açıklamış olduğu temel ilkelerini şu şekilde sıralamıştır (2006: 51);

- ETA, ulusal devrimci bir hareket olup yurtsever direnişe dayanmaktadır ve hiçbir parti ya da kuruluşla ilişkisi yoktur.
- ETA, siyasal çerçevede ilk önce Baskların temel hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınmasını savunmaktadır.
- ETA, laik bir harekettir.
- ETA, ırkçılığı ve buna bağlı olarak ırkların ve halkların birbirine üstün olduğunu savunan hiçbir görüşü kabul etmez.
- ETA, ulusal kültür çerçevesinde Euskara'nın ulusal tek dil olarak benimsenmesini savunur.

Bu ilkeler arasında en dikkat çekenini laiklik ilkesi ile ilgilidir. Özellikler Sabino Arana döneminde kendilerini Hristiyan demokrat olarak ifade eden Bask milliyetçiliği,

ETA'nın kurulduğu süreçte Vatikan'ın Franco yönetimine yakın durması ile daha seküler bir bakış açısı kazanmıştır (Özçer, 2006: 49).

ETA, 1970'li yıllarda diğer milliyetçi gruplarla birlikteliğe gitmiş ve KAS adı altında yeni bir örgütlenme sürecine gitmiştir. ETA'nın ideolojisini ve amaçlarını anlamak açısından bu bildiri son derece önemlidir. Zira bu bildiride ETA'nın siyasal şiddetten vazgeçmesinin temel şartları ortaya konmuş ve bu minimum şartlar İspanyol hükümeti tarafından sağlandığı takdirde ETA'nın silah bırakabileceği deklare edilmiştir. Buna göre ETA'nın siyasal şiddetten, diğer ifadesiyle terörist eylemlerden, vazgeçmesinin temel ön şartları şu şekildedir (Shabad ve Ramo, 1995: 411; Brotons ve Esposito, 2002: 167);

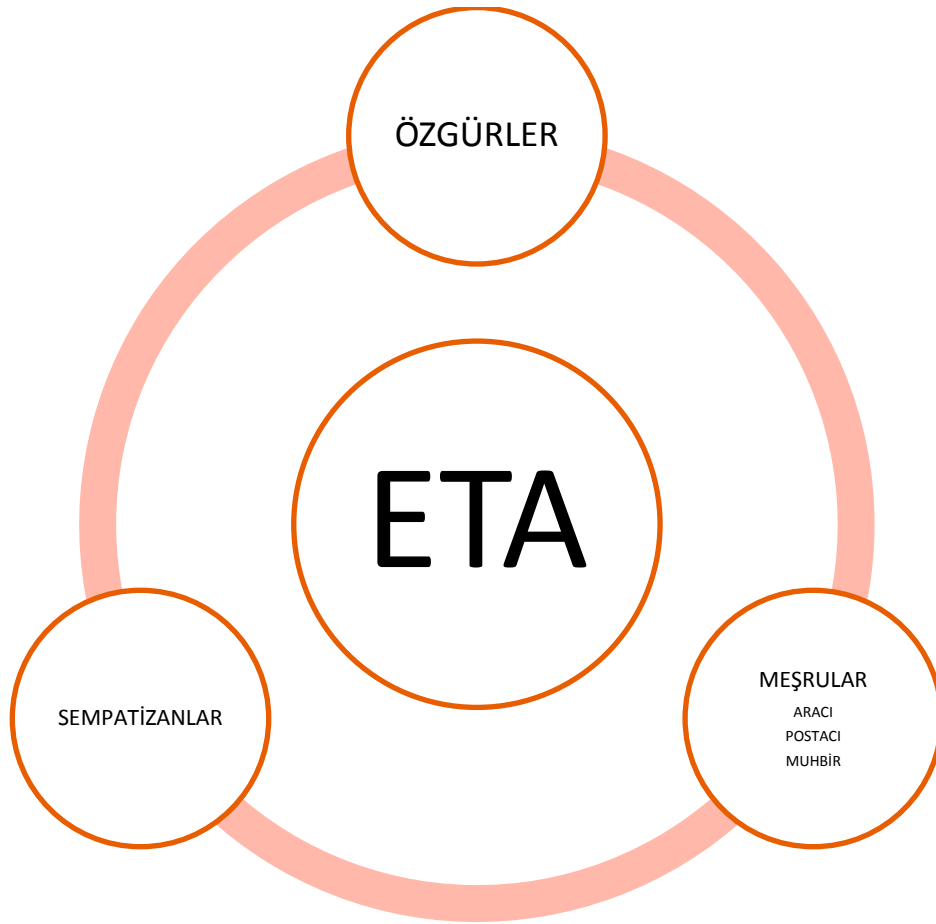
- 1978 İspanyol Anayasasının reforma tabi tutularak ulusların kendi kaderlerini tayin edebileceklerine ilişkin haklar kabul edilecek.
- 1979 Bask Bölgesi Özerklik Statüsü Kanununda değişiklik yapılarak İspanya sınırları içerisinde yer alan tüm Bask halklarının toprak bütünlüğü kabul edilecek.
- Bask dili Euskera'nın kurumsal olarak benimsenecek ve resmi dil olarak kabul edilecek.
- Bask bölgesinin haklarını savunan tüm siyasi mahkûmlar affedilecek.
- İspanyol silahlı güvenlik güçleri ve polis, Bask topraklarından geri çekilecek.
- Bask bölgesindeki işçi sınıfının yaşam standartları iyileştirilecek.

1.2.3. ETA'nın Örgüt Yapılanması

ETA militanları *eterra* olarak adlandırılmaktadır. ETA militanları örgütün ilk kuruluş yıllarında daha çok orta sınıf genç entelektüellerden ve genç işçilerden oluşmaktadır. Orta sınıf entelektüeller ileride lider kadroyu oluşturmuşlar, genç ve kır kökenli işçiler ise örgütün en önemli militan kaynağı halini almışlardır (UTSAM, 2010: 18). Zira 1960 yılında örgüt militanlarının %44'ü işçi sınıfından oluşmaktayken %40'ı orta sınıftan ve %14'ü de kırsal kesimden gelenlerden meydana gelmekteydi (Shabda ve Ramo, 1995: 439). Örgütün son dönemlerinde ise kentten örgüte katılımlarda ciddi bir artış yaşandığı bilinmektedir (UTSAM, 2010: 18). Zira Shabda ve Ramo'ya göre ETA'nın tüm

30 yıllık tarihine bakıldığında, kentten örgüte katılanların oranı %70'ler civarında seyretmektedir (1995: 440).

ETA, gerçekleştirmiş olduğu eylemlerin gerek verimliliğini, gerek etkisini arttırmak için birbiriyle bağımsız hareket eden, üzerindeki tek bir kişiden emir alan ve her biri birkaç kişiden oluşan yerel küçük gruplardan teşekkül etmiştir. Bu durum ise İspanyol polisinin örgüt içine sızarak bilgi toplaması ve istihbarat sağlamanın önünde önemli bir engel olmuştur (Douglas ve Zulaika, 1990: 245).

Şekil 1: ETA'nın Örgüt Yapılanması

Kaynak: Shabad ve Ramo, 1995: 438

Örgütte en etkin grup *liberados* ya da *ilegales*, diğer ifadesiyle “özgürler” olarak adlandırılan gruptur. Bu grupta şiddet kullanma hakkına sahip örgütün en üst hiyerarşisinde yer alan komutanlar yer almaktadır. Örgütün karar alma mekanizması olan bu grup örgütün bölgesel liderleri konumundadırlar ve polis tarafından da en çok bilinen ve aranan gruptur. Polis tarafından arandıkları ve eylemleri doğrudan yönlendirdikleri için “kanun dışı”, “illegal” ve de “özgürler” olarak tanımlanmaktadırlar (Shabad ve Ramo, 1995: 438).

ETA yapılanmasında ikinci katmanda yer alan grup, *legales*, diğer ifadesiyle “meşrular” olarak adlandırılan gruptur. Meşrular, polis tarafından bilinmemektedir ve normal bir yaşam sürmektedirler. Örgütün doğrudan içinde yer almazlar ancak ETA ideolojisine ciddi bir bağlılık içindedirler. Meşrular kendi aralarında üç gruba ayrılırlar: Aracı, Postacı ve Muhbirler. Aracılar (*enlaces*), örgütün ideolojisi çerçevesinde gerek toplumsal, gerek kurumsal iletişim kuran birimdir. Postacılar (*buzones*), örgüt için gerekli olan malzemelerin taşınması ve gereken yerlere ulaştırılması amacıyla yönelik çalışırlar. Muhbirler (*informativos*) ise örgüt için istihbarat toplama görevini üstlenmektedirler (Shabad ve Ramo, 1995: 438). Bask Ulusal Devrimci Kurtuluş Hareketi (MLNV) ise bu katmanın resmi sözcüsü konumundadır (Şimşek, 2012: 315).

ETA yapılanmasında en altta yer alan ancak örgütte en büyük kesimi oluşturan grup ise sempatizanlardır. Sempatizanlar, örgütte aynı yardımlarda bulunur ve örgüt militanlarının yiyecek, giyecek, barınma gibi ihtiyaçlarını sağlamaktadırlar (Shabad ve Ramo, 1995: 438).

ETA, her ne kadar dikey bir hiyerarşiye sahipmiş gibi gözükse de lider öncelikli bir terörist örgüt değildir. Her alanın kendine özgü liderleri vardır ve doğrudan tek bir kişiden emir almazlar. Benzer şekilde eleman kazanma yöntemlerinde de tek bir prosedür üzerine inşa edilmiş değildir. Arkadaşlık ilişkileri, sosyal organizasyonlar ve anne-babaların radikal milliyetçi gelenekleri kullanılmak suretiyle özellikle gençlerin örgüte katılımı sağlanmaktadır (Alexieva, 2007: 33-4).

1.2.4. ETA'nın Eylemleri

ETA ilk eylemini 1961 yılında iç savaşın galibiyetinin kutlanması amacıyla yapılacak gösterilere giden ve içerisinde Franco taraftarlarının bulunduğu trenlerin engellenmesi amacıyla yapmıştır (UTSAM, 2010: 14). Örgütün ilk dönemlerinde yapmış olduğu ve kimi zaman da başarısız olan bu eylemler, gerek Bask bölge halkının gerek uluslararası camianın böyle bir örgütün varlığından haberdar olması ve bazı açılardan da örgüte saygı duymasında oldukça etkili olmuştur (Şimşek, 2012: 315). Bu yıllarda ilk ciddi eylem 1968 yılında bir trafik polisinin öldürülmesi olayıdır. Yine 1968 yılında polis şefi Meliton Manzanas örgüt tarafından vurularak öldürülmüştür (Şimşek, 2012: 315-6). Ancak bu eylemler sonrasında polisin örgütün üzerine daha fazla gitmesiyle birçok örgüt militanı tutuklanmış ve örgütün çekirdeği kaybolmuş ve dağılma tehlikesi geçirmiştir (Özçer, 2006: 75).

Örgüt ilk dönemlerinde halka zarar verebilecek eylemlerden kaçınmış ve polis, asker ve devlet bürokratlarına karşı birçok eylemde bulunmuştur. ETA mağdurlarının birçoğu hükümet yetkililerinden oluşmaktadır (CFR, 2008). Zira polis, asker gibi silahlı güçler ilk planda Bask bölgesinin bağımsızlığının önündeki en önemli engeller olarak karşılına çıkmıştır (Shabda ve Ramo, 1995: 441). Buna göre ETA terör örgütü tarafından saldırılarda öldürülen güvenlik personelinin durumu şu şekildedir:

Tablo 1: ETA tarafından öldürülen güvenlik görevlileri sayısı

GÜVENLİK GÜÇLERİ	ÖLÜMLER
JANDARMA (GUARDA CIVIL)	201
POLİS (POLICIA NACIONAL)	145
ORDU GÜÇLERİ (FUERZAS ARMADAS)	98
YEREL POLİS (POLICIA LOCAL)	24
BASK BÖLGESİ POLİS GÜCÜ (ERTZAİNTZA)	13
MOSSOS D'ESQUADRA (KATALAN YEREL POLİS GÜCÜ)	1
TOPLAM	482

Kaynak: UTSAM, 2010: 15

Zaman içerisinde örgütün eylemlerinin çapının daha da genişlemesi ile yazarlar, adalet mensupları, akademisyenler ve kimi zaman da siviller örgütün hedef kitlesi haline gelmiştir (Şimşek, 2012: 316).

Silahlı saldırı, sabotaj, bombalama gibi eylem türlerinin yanı sıra banka soygunu ve adam kaçırmaya ETA'nın kullanmış olduğu önemli eylem türleri arasında yer almaktadır (Shabad ve Ramo, 1995: 438-44).

ETA, tüm tarihi boyunca 800'den fazla kişinin ölümüne, 2300'den fazla kişinin yaralanmasına neden olmuş (Yılmaz, 2006: 123; Country Reports on Terrorism, 2012: 227), ayrıca 60'tan fazla adam kaçırmaya ve sayısız silahlı saldırıda bulunmuştur (Shabad ve Ramo, 1995: 439). Aynı zamanda ETA toplam olarak 3400'den fazla terör eyleminde bulunmuş ve ETA'nın gençlik kolları yaklaşık 3700 şiddet eylemi gerçekleştirmiştir (Yılmaz, 2006: 123).

1.2.5. ETA'nın Strateji ve Taktikleri

Franco iktidarının yapmış olduğu hatalar ve baskıların, ETA'nın eylem stratejilerinin belirlenmesinde öncelikli rol oynadığı iddia edilmektedir. Franco döneminde birçok kişi haksız biçimde terörle ilişkili gösterilmiş ve vatandaşlara karşı cadı avcılığı yapılmıştır. Devamlı olağanüstü hal ilan edilmiş, resmi herhangi bir gerekçe olmamasına rağmen birçok kişi tutuklanmış, askeri mahkemelerde savunmanın görüşü dikkate alınmadan kararlar alınmıştır. Dolayısıyla Franco dönemi, ETA'nın eylem stratejilerini geliştirebilmesi adına adeta bir laboratuvar haline gelmiştir (Alexieva, 2006: 59).

ETA'nın şiddete dayanan eylem stratejisi 1965 yılında netleşmiştir. *Baskı-Eylem-Baskı stratejisi* olarak bilinen bu strateji 3 aşamalı bir radikalleştirme sürecini içine almaktadır. Buna göre ilk aşama örgütün devletin siyasal düzenine karşı provokatif bir eylem yapması ile başlamaktadır. İkinci aşamada ise bu eylem sonrasında bireylerin yaşamını zora sokacak uygulamaların devlet tarafından uygulanması ve devletin toplum üzerine gitmesi beklenmektedir. Üçüncü aşamada ise toplumun bu baskılara karşı panik ve korkuya kapılarak ETA'nın devrimci amaçları çerçevesinde isyan etmesi amaçlanmaktadır (Woodworth, 2001: 5).

Bu stratejide öne çıkan kritik nokta devletin hata yapmaya zorlanması ve sonrasında bu hataların örgüt tarafından kendi amaçları ve eleman temini için kullanılmasıdır. Bu noktada, Woodworth'un şu sözü oldukça açıklayıcıdır (2001: 6);

“Hiçbir şey insanları disiplinsiz biçimde köylere ve şehirlere salınan güvenlik güçlerinden daha fazla radikalleştiremez. Atılan dayaklar, işkenceler ve cezasız kalan öldürmeler silahlı direniş grupları için eleman kazanma yöntemi haline gelir.”

Devleti halk üzerine kışkırtmayı amaçlayan ve karşılığında halkı korku ve isyana teşvik etmeyi amaçlayan bu stratejinin başarılı olduğu söylenebilir. Zira Franco döneminin o dönemki baskılarına karşılık geliştirdiği bu strateji neticesinde öncesinde örgütün şiddet kullanmasına karşı çıkan halktan birçok kesim, ETA'nın eylemlerini tasvip eder hale gelmiş ve örgüt kolaylıkla eleman temin edebilmiştir (UTSAM, 2010: 14).

ETA 1994 yılında geliştirdiği stratejilerden birisi (socialize suffering)acıyı topluma yayma stratejisidir. Buna göre ETA militanlarının çektiği acıyı toplumun diğer kesimlerine de yaymak gerekmektedir. Sadece polis ve asker gibi güvenlik personeli değil, yargıç, gazeteci ve yazarlar da bu strateji sonrasında örgütün hedefi haline gelmişlerdir (UTSAM, 2010: 15).Bu strateji ile toplumun farklı kesimlerinin ETA'nın şiddet eylemlerine maruz kalabileceği düşünesi duyurulmaya çalışılmış, kişinin hâlihazırdaki işindeki pozisyonu, ideolojisi ve belli bir partiye üye olması hedefin seçilmesinde etkin olan kriterler arasında yer almıştır (Pena vd., 2010: 113).

Acıyı topluma yayma stratejisi ile beraber gelişen bir diğer strateji ise *kale borroko* olarak adlandırılan düşük yoğunluklu sokak savaşlarıdır. Sokaklarda polisle çatışan gençlerden oluşan radikal milliyetçi gruplar, toplumda kendi çektikleri acıyı görünür kılmak için kundaklama, kamu malına zarar verme gibi eylemlerde bulunmuşlar, eylemlerinde özellikle Bask milliyetçiliği karşıtlarına zarar vermeye çalışmışlardır. Kale borroko eylemleri, toplumda önemli huzursuzluğa neden olmuş ve ETA, bu stratejisi ile Bask bölgesinde demokratik değerlerin felce uğraması için büyük mücadele vermiştir (Heiberg, 2007: 29).

1.3. İspanya'nın Terörle Mücadele Stratejisi

İspanya uzun yıllar süren terörle mücadelesinde inişli-çıkışlı bir dönem yaşamış (Şimşek, 2012: 328). Kimi zaman gerek ETA terör örgütü gerek İspanya Hükümeti açısından şiddetin dilinin hâkim olduğu bir süreçten geçilmiş, demokratik değerler görmezden gelinmiştir. Ancak temelde İspanya'nın terörle mücadelesi demokratik değerlerin siyasal sisteme entegre edilme süreci ile paralel ilerlemiş, fakat demokrasinin sistem içerisinde daha güçlü tesis edilmesi neticesinde terörle mücadele sürecinde de her zaman olumlu sonuçlar alınamamıştır. Dolayısıyla terörle mücadele süreci demokratik kazanımlara kimi zaman eklenmiş, kimi zaman tamamen ayrı bir boyutta ilerlemiştir. Bu anlamda İspanya'nın terörle mücadele stratejileri olarak adlandırdığımız politikalar, aslında demokratik değerlerin sisteme entegre edilmesi süreciyle ilgilidir. Bu açıdan bu bölümde İspanya'nın terörle mücadele stratejisi, İspanya'nın demokratikleşmesi ve demokrasiye geçiş süreci etrafında dönemsel olarak incelenecektir.

1.3.1. Franco Sonrası Dönem ve Demokratik Anayasa

1936 iç savaşından sonra başa gelen Franco yaklaşık 40 yıl boyunca İspanya'yı baskı ve sindirme politikaları ile yönetmiştir. Bu dönem, Franco'nun "kırık veya kızıl İspanya" isteyenlere karşı uyguladığı çoğu zaman anti-demokratik hak ve özgürlük ihlalleri ile geçmiş, terör örgütü de bu ortamdan maksimum derecede yararlanmaya çalışmıştır (UTSAM, 2010: 22).

1975 yılında Franco'nun ölümünden sonra demokratik bir anayasanın hazırlanması için çalışmalara başlanmış ve otoriter bir sistemden anayasal monarşiye geçmek adına ilk seçimler Franco'nun ölümünde iki yıl sonra yapılmıştır (Yılmaz, 2006: 124). 1979 yılında ise İspanya ilk demokratik anayasasına sahip olmuştur. Anayasa ile merkezi otoritede toplanan güç, bölgesel hükümetlere devredilmiş ve Bask bölgesiyle beraber birçok bölge otonom bir statü kazanmıştır (Heiberg, 2007: 27). Yeni anayasanın Bask toplumu üzerinde büyük etkisi olmuştur. Otonom bir bölge olarak kabul edilmesiyle İspanya'nın Bask bölgesi, kendi hükümeti ve parlamentosuyla kendi kendini yönetebilen bir toplum haline gelmiştir (Özçer, 2006: 253). Ayrıca Bask dili İspanyolca ile aynı derecede resmi dil olarak kabul edilmiş, diğer bölgelere nazaran anayasanın getirmiş olduğu bu yeniliklerden daha fazla yararlanan Bask bölgesinde yönetimin kendi polis teşkilatını kurmasına da izin verilmiştir

(akt. Yılmaz, 2006: 124-5). Bask bölgesine kendi siyasi düzenini kurma fırsatının verilmesiyle Bask bölgesinde birçok yeni parti ortaya çıkmış ve bu sayede terör örgütünün propaganda amacıyla kullandığı birçok konunun suiistimalinin önlenmesi amaçlanmıştır (Douglas ve Zulaika, 1990: 246).

Yeni anayasa ile daha önce orduya bağlı olan ve yöneticileri ordu tarafından atanan polislik sivilleştirilmiş, terör olaylarına karşı polis özel hareket birimleri kurulmuş ve Hükümet'in kontrolü altına alınmıştır. Bu sayede ETA'nın en önemli gelir kaynaklarından olan adam kaçırmaya, fidye olaylarında önemli düşüşler yaşandığı bilinmektedir (akt. Yılmaz, 2006: 125).

1977 seçimleriyle başlayan ve 1982 yılına kadar süren İspanya'nın ilk demokratikleşme hamleleri genel anlamda olumlu sonuçlar vermiştir. Anayasanın kabulü sonrasında Bask bölgesinde yaşayan gençlerin yaklaşık %60'ı ETA'nın eylemlerini tamamen reddederken, yaklaşık %70'i ise bölgenin otonom statüsünden memnun olduklarını ifade etmişlerdir (Alexieva, 2006: 58). Ancak toplumdaki bu memnuniyetin aksine ETA bu sürece destek vermemiş ve eylemlerini beklenenin aksine daha da arttırmıştır. ETA'nın bu tepkisinin ardında ise Bask bölgesine gerçek bir bağımsızlık ve ulusların kendi kaderini tayin hakkının verilmemiş olduğu iddiası yatmaktadır (Heiberg, 2007: 28).

1.3.2. Sosyalist İşçi Partisi Dönemi(PSOE)

İspanya'da demokratik anayasanın yapılması ertesinde ETA'nın beklenen anlayışı göstermemesi ve eylemlerini daha da arttırması üzerine Hükümet ordu kanadından önemli eleştiriler almış ve hatta 1981 yılında bir darbe girişimi bile atlatmıştır. 1982 yılında ise Sosyalist İşçi Partisinin iktidara gelmesi ile terörle mücadelede inişli-çıkışlı bir dönem başlamıştır (Şimşek, 2012: 330).

1.3.2.1. Anti-Terörizm Özgürlük Hareketi (GAL)

Bu dönemde terörle mücadele amacıyla uygulanan en önemli politikalardan biri, ETA'nın artan eylemlerine karşı devlet tarafından finanse edilen ve yönetilen silahlı bir contra-gerilla biriminin kuruluşu olmuştur. Anti-Terörizm Özgürlük Hareketi (GAL) olarak

bilinen bu yapı 1982-87 yılları arasında aktif olmuştur (Atkins, 2004: 19). GAL'in kurulmasını gerektiren nedenler arasında ETA'yla mücadelenin daha sert şekilde yapılması gerektiği düşüncesinin ordu üzerinde etkili olması ve ordunun iktidara bu yönde baskı yapması da yer almaktadır (Woodworth, 2004: 173). Dolayısıyla her ne kadar Sosyalist İşçi Partisi geçen dönemlerde uygulanagelen terörle mücadele politikalarını aynı çizgide devam ettireceğini açıklamış olsa da kurmuş olduğu bu paramiliter gizli örgüt ile sadece ETA'nın ortadan kaldırılması ve liderlerinin öldürülmesini amaçlamamış, aynı zamanda Fransa'yı ETA ile mücadelede daha etkin rol olmaya itmeyi de hedeflemiştir (Alexieva, 2006: 60-61; Woodworth, 2001: 7; 2004: 173; Özçer, 2006: 215). Zira bu dönemde Fransa, ETA liderleri ve üyeleri için güvenlik bir liman konumundaydı (Atkins, 2004: 19) ve ETA üyelerinin ülke içinde hareketlerine izin vermekteydi (Woodwoth, 2001: 7). Bunun yanı sıra Franco döneminde yeterince yıpranmış olan polis ve ordunun demokrasi içerisinde tutulması gerektiği düşüncesi de, GAL'in ayrı bir birim olarak kurulmasındaki nedenlerden biri olarak gösterilmektedir (Woodworth, 2004: 173).

Beş yıllık süre içerisinde GAL, birçok suikast, adam öldürme, adam kaçıрма, bombalama gibi eylemlerde bulunmuş, 27 kişinin ölümüne ve de birçok kişinin yaralanmasına neden olmuştur. Çoğu zaman ETA üyesi olmayan birçok kişi de GAL'in mağdurları arasında yer almış, eylemlerinin çoğunu Fransa'nın Bask bölgesinde gerçekleştirmiştir (Woodwoth, 2001: 7). Aynı zamanda GAL, bilinen 77 kaçıрма ve yüzlerce işkence olayına da karışmıştır (akt. Şimşek, 2012: 330-1). İspanya siyasi tarihine "kirli savaş" olarak geçen GAL'in bu anti-demokratik mücadele yöntemi, çok da başarılı olamamış, terörle ilişkisi olmayan birçok kişiyi gözaltında işkence görmüş ve tüm bunlar ETA'nın Bask bölgesinde daha kolay eleman kazanmasına, davalarına daha sıkı bağlanarak yönetime karşı yeni eylemlerde bulunmalarına neden olmuştur (Şimşek, 2012: 331; Alexieva, 2006: 60-1). İspanyol kamuoyunda GAL'in bu eylemleri belli ölçüde taban tutmuş olsa da örgütün anti-demokratik yöntemlerinin medyada çokça yer alması ve Fransa'nın tüm ETA militanlarını ülkesinden çıkaracağını taahhüt etmesiyle 1987 yılında GAL feshedilmiştir (Atkins, 2004: 19).

GAL örgütü, İspanya'nın terörle mücadelesinde demokratik değerlerin hiçe sayıldığı bir dönemin yaşanmasına neden olmuştur. Bu dönemde ETA'nın *Mikel Goikoetxea Elorriaga*, *Ángel Gurmindio Izarraga*, *Bixente Perurena Telletxea* gibi önemli liderlerinin öldürülmüş olması ETA'nın eylemlerinde daha dikkatsiz hareket etmesine ve sadece

güvenlik güçlerini değil sivilleri de hedef almasına neden olmuştur. Bu anlamda geçen yıllara oranla GAL'in feshedilmesinden sonra ETA'nın eylemselliği daha da artmıştır (Woodworth, 2004: 173). GAL'in İspanya demokrasisine verdiği zararın yanı sıra GAL yapılanması, Bask bölgesinde o dönemi yaşamış olan jenerasyonun ETA'nın meşruiyetini kabul etmesine ve 1990'lı yıllar boyunca o kuşaktan gelenlerin çocuklarının da benzer şekilde ETA taraftarı olmalarına neden olmuş (Woodworth, 2001: 7), 90'lı yıllarda ETA'nın terörist bir örgüt değil hak arama mücadelesi veren özgürlük savaşçıları olarak görülmesine de önemli katkı sağlamıştır (Woodworth, 2004: 173)

GAL örgütünün yaptığı eylemlerin adalet önüne çıkarılması ise uzun almış ve ancak 1998 yılında güvenlik güçleri, GAL örgütü yöneticileri ve GAL'in ölüm birlikleri arasındaki ilişki gün yüzüne çıkarılarak dönemin içişleri bakanı, Sosyalist İşçi Partinin bazı üst düzey yöneticileri ve İspanyol jandarma birimi olan Guardia Civil'in o dönemki komutanı hapse atılmıştır (Woodworth, 2001: 7).

1.3.2.2. Topluma Kazandırma Yasası

Sosyalist İşçi Partisi iktidarda olduğu süreçte GAL yapılanması gibi illegal örgütlenmeler kurarak yapmış olduğu yanlışların yanı sıra demokratik anlamda ülkeyi daha ileriye götürecek ve terörle mücadelede başarı sağlayacak politikalar da uygulamıştır. ETA ile mücadelede alınacak polisiye tedbirlerin yanı sıra sosyal ve ekonomik politikaların da uygulanabilmesi adına iktidarın ZEN Planını devreye sokması önemli bir gelişme olarak görülmektedir. Bu plana göre silahlı mücadeleyi reddeden örgüt üyelerinin affedilebileceği kaydedilmiş, hükümet yurtiçi ve yurtdışında bulunan, hapisanelerde mahkûm olan örgüt mensuplarına tekrar örgüte katılmamaları şartı ile geniş kapsamlı bir af çıkarmıştır (Şimşek, 2012: 334-5).

ETA örgütü üyelerinin topluma kazandırılmaları amacıyla yapılan ve 1981 yılındaki düzenlemeyle başlayan bu süreç, yadsınamayacak bir başarı sağlamıştır (UTSAM, 2010: 24). İtalya'nın Kızıl Tugaylar örgütü ile mücadele yöntemlerini model alan bu topluma kazandırma politikası ile her ne kadar ETA örgütü olarak devamlılığını kaybetmemiş olsa da birçok kişinin bu haktan yararlanarak silahlarını bırakıp toplumsal geri dönüşüne imkân

sağlanmışır (Alexieva, 2006: 61). İlk olarak hapisanelerde mahkûm durumda olan ETA üyeleri için çıkarılan İspanyol Ceza Yasasının 579. Maddesi ile düzenlenen bu kanun, sonraki dönemde diğer ETA militanlarına da uygulanmış, yaklaşık olarak 250 ETA üyesi bu uygulamadan yararlanmışır (Yılmaz, 2006: 129).

1.3.2.3. Ajuria Enea Paktı

Ajuria Enea Paktı, İspanya'nın ETA ile görüşmelerinin başlaması öncesinde, terörle mücadelede nasıl bir yol haritası izleyeceğine dair parlamentoda yer alan Herri Batasuna hariç tüm siyasi partilerin ortaklığıyla hazırlanmış bir yol haritasıdır (Özçer, 2006: 252). 12 Ocak 1988'de imzalanan bu pakt, ETA ile görüşmelerin ancak ETA'nın şiddet eylemlerine son vermesi ile başlayabileceğini deklare etmesi ve görüşmelere kapı aralaması bakımından önemlidir (Heiberg, 2007: 39). Antlaşma ile ETA sorununa gerek İspanya içerisinde gerekse uluslararası camiada daha geniş bir konsensüsle çözüm arama arayışına gidilmiş, sorunun uluslararası yönü ön plana çıkartılarak diğer ülkelerin de soruna dâhil olup ETA'nın gerek iç politika gerek uluslararası camiada sosyal ve politik olarak yalnızlaştırılması amaçlanmışır (Guittet, 2008: 277). Buna göre Özçer, Paktın temel ilkelerini şu şekilde sıralamaktadır (2006: 258-9):

- Tam demokratik, temel hak ve özgürlüklere saygılı, demokratik hukuk devletini oluşturmuş bir anayasa yapılmalıdır.
- Özerklik sistemine dayalı bir anayasa olmalıdır.
- Silah bırakan teröristlere belirli kurallar çerçevesinde demokratik yollardan kendi görüşlerini savunmak üzere siyaset yapma imkânı sağlanmalıdır.
- Teröre karşı caydırıcı polisiye önlemler ve uluslararası işbirliğine gidilmelidir.
- Ayrılıkçılar dâhil teröre karşı olan herkesin birleşerek teröristler üzerinde toplumsal baskı uygulaması sağlanmalıdır.

Bu pakt, terörün Bask toplumunun sorunlarını çözmeye işe yaramadığını vurgulamış ve siyasi sorunların çözüm yerinin yine ancak siyasi bir meclis olabileceğini belirtmişir. İspanya hükümetinin diğer partilerle beraber güçlü bir konsensüs içindeki olduklarını ETA'ya göstermesi açısından da bu Pakt, İspanya'nın soruna çözüm yolunda attığı önemli adımlardan biri olarak ETA'nın izolasyon sürecini de hızlandırmışır (UTSAM, 2010: 25).

Bu süreçte İspanya Hükümeti, ETA ile doğrudan görüşmelere 1988-89 döneminden Cezayir’de başlamış ve ETA, ateşkes kararı almıştır (Heiberg, 2007: 43). Görüşmeler ile kamuoyunda iyimser bir ortam oluşmuştur. Fakat terör örgütüyle temasın sınırının Ajuria Enea Paktı ve anayasa ile sınırlı olması gerektiğini düşünen İspanya Hükümeti, terör örgütüyle görüşülebileceğini ancak bunun siyasal sorunların çözümü amacıyla olmadığını, siyasal sorunların çözüm yerinin parlamento olduğunu deklare etmiştir. Bunun üzerine ise ETA ateşkesi bozmuş ve ETA ile ilk resmi temaslar akamete uğramıştır (Özçer, 2006: 265). ETA’nın yeniden terör eylemlerine başlaması, bu paktın en kritik noktası olan siyaset karşılığı silah bırakılmak ilkesi devre dışı kalmıştır (Özçer, 2006: 280). 1992 yılında tekrar görüşmelere başlanmış olsa da bu görüşmelerden de sonuç alınamamıştır (Heiberg, 2007: 43).

GAL’in yapmış olduğu operasyonların mahkemeye yansımaları ve yolsuzluk iddiaları ile Sosyalist İşçi Partisi 1995 yılı seçimlerini kaybetmiş, Halk Partisi (PP) Aznar’ın Başbakanlığında iktidara gelmiştir (UTSAM, 2010: 25).

1.3.3. Halk Partisi Dönemi (PP)

Halk partisi, iktidara geldikten sonra ETA ile mücadelede polisiye tedbirlere ve hukuki düzenlemelere daha fazla ağırlık vermiş (Şimşek, 2012: 336) ve terör örgütü ile diyaloga kapalı bir görüntü vermiştir. Aznar’a göre ETA sorunun politik bir yanı ve çözüm bekleyen herhangi bir yanı yoktur. Sorun tamamen polisi ilgilendiren adli bir konudur (Woodworth, 2004: 175). Örgütle görüşmektense Herri Batasuna gibi ETA’nın legal uzantılarını hukuksal olarak bitirip Fransa ile işbirliğine girerek örgüte karşı operasyonların artırılması hükümetin ajandasında yer alan politikalar arasında yer almıştır (UTSAM, 2010: 25). Aznar hükümeti aynı zamanda GAL yapılanmasının kendisinden önceki iktidarlara verdiği zararı göz önüne alarak terörle mücadelede her türlü hukuk-üstü yöntemlere karşı olduğunu da belirtmiştir (Woodworth, 2001: 7). Zira Aznar, bir beyanatında kendi döneminin terörle mücadele stratejisini şu ifadelerle özetlemiştir: “Kanun çerçevesinde, fakat tüm kanunlarla”. Bu ifade ile Aznar, Franco dönemindeki ya da GAL yapılanmasında olduğu gibi devlet terörünü reddetmiş ancak hukuk içerisindeki polis ve askeri kabiliyetlerin tüm gücüyle kullanılacağını vurgulamıştır (Woodworth, 2004: 175).

Aznar hükümeti, özellikle iktidarının ilk dönemlerinde almış olduğu polisiye tedbirlerle ETA'nın önemli ölçüde hareket kabiliyetini sınırlamıştır. ETA'nın eylemselliğinin azaldığı bu dönemde örgüt, düşük yoğunluklu sokak savaşları adı verilen *kale borroko* eylemlerine yönelmiş, radikal milliyetçi genç gruplar kentlerde şiddet eylemlerinde bulunmuşlardır. Hükümet ise bu gelişmeler üzerine ceza yasasında değişikliğe giderek şehirlerdeki bu eylemleri yapanlara yönelik hapis ve tutukluluk sürelerinde uzatmalara gitmiştir (Alexieva, 2006: 61; Landaburu, 2005: 17). Ayrıca büyük oranda Bask bölgesindeki hapishanelerde tutulan ETA üyesi mahkumları, ülkenin farklı bölgelerindeki diğer cezaevlerine dağıtmış, böylece mahkumların örgüt ile irtibatlarının önüne geçmek istemiş ve örgütün cezaevinden yönetilmesini engellemiştir (Woodworth, 2001: 7). Her ne kadar Aznar hükümeti, ETA ile görüşmelere sıcak bakmasa da örgüt ile Cezayir ve İsviçre ile iki kez görüşülmüş, ancak bu görüşmelerden sonuç alınamamıştır (Aizpeolea, 2013).

1.3.3.1. Terörizm Karşısı Özgürlük Antlaşması

Bu dönemde terörle mücadelede atılan önemli adımlardan biri iktidardaki Halk Partisi ve muhalefetteki Sosyalist İşçi Partisinin 8 Kasım 200 tarihinde deklare etmiş oldukları Terörizm Karşısı Özgürlük Antlaşmasıdır. Terörizm Karşı Özgürlük Antlaşması'nda terörle mücadele stratejisinin demokratik temellerini ve kriterlerini bulmak mümkündür. Buna göre antlaşmada öne çıkan bazı hususlar şu şekilde sıralanabilir (Özçer, 2006: 423-5; Guittet, 2008: 281);

- Terörizm bir devlet sorunudur ve terörle mücadele etmek başta hükümet ve diğer siyasi partilerin görevidir. Bu anlamda terörle mücadele parti çıkarları için kullanılamaz.
- Demokrasilerde şiddet eylemlerini haklı çıkaracak hiçbir neden yoktur. Terör eylemlerinden hiçbir siyasi çıkar elde edilmesine izin verilmemelidir.
- Terörle mücadelede insan hakları ve temel özgürlüklerin korunması, devleti ve ilgili bütün güvenlik güçlerini ilgilendirir.
- Uluslararası işbirliği terörle mücadele adına önemlidir ve özellikle Fransa ile ilişkiler Avrupa Birliği ekseninde güçlendirilmelidir.

- Terör kurbanlarının yakınlarının durumlarını iyileştirmek için kurulacak bir derneğe gerekli yardımlar yapılmalıdır.
- Demokratik değerlere sahip çıkılarak tüm vatandaşlar, özellikle gençler şiddete karşı durmalıdır.
- Bu antlaşmanın amacı terörle mücadele politikalarını birlikte belirlemek ve uygulamaya geçirmektir.
- Antlaşmaya taraf olanlar, tüm İspanyolların yaşam hakkı ve özgürlükleri için mücadele etmeli ve bu siyasi ilkeleri benimseyen her oluşum bu demokratik birlikteliğe taraf olmalıdır.

Ajuria Enea Paktının temel çerçevesini koruyan bu antlaşma, her ne kadar Ajuria Enea Paktı kadar etkili olmasa da İspanya'nın terörle mücadelede çizilen sınırları, tartışılan yöntemleri ve GAL gibi yapılanmalardan sonra demokratik değerlerin ne kadar önemsendiğini göstermesi bakımından önemlidir.

1.3.3.2. Siyasi Partiler Yasasında Yapılan Değişiklik

Aznar döneminde terör örgütünün legal uzantılarını bitirmek üzere Siyasal Partiler yasasında değişikliğe gidilmiştir (Şimşek, 2012: 337). 29 Haziran 2002'de kabul edilen bu Siyasal Partiler Yasasında *herhangi bir adli veya idari ceza öngörülmemesine rağmen bireysel özgürlükleri ve demokratik sistemi saf dışı bırakmak isteyen siyasi partilerin kapatılmasına imkân tanıyan bazı düzenlemeler söz konusudur* (UTSAM, 2010: 43).^{*} Yasadaki bu değişiklik ile 26 Ağustos 2002'de Batasuna'nın ETA ile ortak hareket

---

^{*}UTSAM raporunda bu eylemler şu şekilde özetlenmiştir (2010: 43-4); Terör eylemlerini dolaylı olarak destekleme veya sözle desteklediğini ifade etme, terör eylemlerinin önemini minimize etme, sivil çatışma kültürünü teşvik etme, terörizme karşı olanları sindirme, onlara gözdağı verme, sosyal olarak izole etme, terör eylemlerinden dolayı suçlu bulunan veya terörizmi alenen kınamayan/reddetmeyen kişilerin parti yönetiminde yer almasına olanak sağlama, terör eylemlerinden dolayı suçlu bulunan veya terörizmi alenen kınamayan/reddetmeyen kişileri seçim listesine alma, partinin faaliyetlerinde; terörizmle, şiddetle ve bunlarla ilgili diğer kavramlarla özdeşleşmiş sembollerin, mesajların ve diğer unsurların kullanılması, siyasi partilere tanınan seçim haklarını ve ayrıcalıklarını teröristlerin veya onlarla işbirliği yapanların lehine kullanma, sistematik olarak terör örgütünü legal alanda faaliyet gösteren aparatlarıyla, siyasi partilerin işbirliğine girmesi durumu göz önüne alınarak düzenlenmiş), terörizmi veya teröristleri koruma ya da destekleme, idari, ekonomik ve diğer imkânları (araçları) kullanmak suretiyle hükümet kurumları üzerinden terörizme destek verme, teröristleri veya şiddet eylemlerini teşvik etme ya da teröristleri ve şiddet eylemlerini övme,

etmesi nedeniyle tüm ekonomik ve siyasi faaliyetlerinin askıya alınmasına karar verilmiş, 2 Eylül 2002’de de Yüksek Mahkeme’nin kararıyla tamamen yasadışı ilan edilmiştir. İspanya Hükümetinin uluslararası alanda yaptığı çalışmalar neticesinde de Batasuna, 2003 yılında Avrupa Birliği tarafından terörist örgütler listesine alınmıştır (Guittet, 2008: 283-4; Heiberg, 2006: 44)

Aznar Hükümeti döneminde terörle mücadelenin hukuki boyutuyla ilgili birçok düzenleme yapılmıştır. Terörle mücadele adına Ceza Yasası ve Ceza Muhakemesi Kanununda değişikliğe gidilmiş, terör suçunun unsurları belirlenerek gözaltı süreleri 10 güne kadar uzatılmıştır. Ayrıca iletişimin dinlenmesi gibi konularda terör suçlarına belli ayrıcalıklar tanınmıştır. Bunun yanı sıra Terör Mağdurlarıyla Dayanışma Yasası, Terör Suçlarında Çocukların Cezai Sorumluluğuyla İlgili Düzenleme, Bilişim Teknolojileri ve Bilgi Toplumu Yasası ve Teröristlerin Mali Faaliyetlerinin Engellenmesi ve Dondurulmasıyla ilgili Kanun, bu dönemde terörle mücadele politikalarını yönlendirmesi amacıyla çıkarılan diğer düzenlemeler arasında yer almıştır (UTSAM, 2010: 37-45).

1.3.4. Zapetero Hükümeti (PSOE)

Aznar Hükümetinin Irak politikası ile ilgili eleştirilmeye başlanması ve 11 Mart saldırıları, hükümetin kamuoyunda yıpranmasına neden olmuş ve 2004 yılında yapılan seçimlerle Sosyalist İşçi Partisi tekrar iktidara gelerek Zapatero Başbakan olmuştur. Özçer’e göre Zapatero iktidarının terörle mücadele stratejisi, Ajuria Enea Paktı ve Terörizm Karşısı Özgürlük Antlaşmasının temelini oluşturan demokratların teröre karşı bir araya gelmesi ve ETA ile topyekün bir mücadele yöntemi geliştirme ilkesine dayanmaktadır (2006: 487). ETA sorununun çözüldüğü ve örgütün kesin silah bıraktığı bu iktidar döneminde terör örgütü ile müzakereler tekrar başlamış ve terörizme karşı halkı, kamuoyunu ve terör örgütünün şiddetten vazgeçen kanadını kendi yanına çeken iktidar akıllı bir strateji ile ETA terörünü büyük oranda İspanya’nın gündeminden çıkarmıştır.

1.3.4.1. Herkese İsteddiği gibi Kahve (Cafe a la Carta)

Zapatero iktidarı, bölgelere sağlanmış olan özerklik hakkının o bölgenin yöneticileri tarafından doldurulması gerektiğini düşünmüş (Şimşek, 2012: 338) ve Bask sorununa ve ülkedeki farklı bölgelerin yönetim sorunlarına çare bulmak amacıyla Senato ve özerklik yasasında önemli değişikliklere gitmiştir.

Cafe a la Carta, diğer ifadesiyle “Herkese İsteddiği Gibi Kahve” politikasıyla herkesin eşit derecede özerk olması değil, her bölgenin istediği eşit ve merkezi hükümete bağlı olması amaçlanmıştır. Örneğin isteyen bölge isterse polis teşkilatını kendisi kuracak, isterse bu hizmeti merkezi hükümetten talep edebilecektir. Dolayısıyla bölgelere standart yetki verilmesine son verilmiş, simetrik yönetim anlayışından daha asimetrik bir yönetim biçimine geçilmiştir (Özçer, 2006: 489). Simetrik ve asimetrik bölgesel yönetim anlayışı arasındaki farkı “kahve örneği” üzerinden sembolize etmek gerekirse herkes sadece tek çeşit kahve içmeyecek, kahvesini istediği gibi yapabilecektir. Bu paralelde Zapatero İspanya’nın sadece tek bir millet olmadığını, milletlerin milleti olduğunu iddia ederek “Çoğul İspanya” fikrini de ortaya atmış ve bu çerçevede ilk olarak Katalanlara millet statüsü vermiş, böylece yine merkeze bağlı ancak genişletilmiş bir özerklik sistemi kurulmuştur (Özçer, 2006: 504). Bask bölgesinde de istenirse benzer bir modelin uygulanabileceğini Zapatero hükümeti çoğu zaman dile getirmiştir. Ancak Basklıların Katalanların yolundan gitmeyeceği, zira Katalanlar ve Basklıların tecrübelerinin birbirinden farklı olduğu belirtilmektedir (Aizpeolea, 2013).

1.3.4.2. ETA’ya Silah Bıraktırılma Süreci

Zapatero, ETA ile görüşmelere iktidara geldiği ilk dönemlerde oldukça sıcak yaklaşmıştır. ETA ile şiddetten vazgeçmesi halinde görüşülebileceğini dile getiren Zapatero hükümeti, ETA sorununa kalıcı çözüm bulabilmek amacıyla örgüte karşı açık bir politika izlemiştir. ETA ile görüşmelere sıcak bakması nedeniyle Halk Partisi tarafından da çok defa eleştirilmiştir (UTSAM, 2006: 47).

Zapatero üçüncü tur görüşmelere 2005 yeni bir başlangıç yaparak başlamıştır. Görüşmelerin tüm siyasi partilerin katılımıyla *Cafe a la Carta* modeliyle kısmen oluşturulan yeni bir özerklik politikası belirlemek ve Ajuria Enea Paktına uygun şekilde ETA’ya silah

bıraktırmaktır (Özçer, 2006: 506). Bu görüşmeler neticesinde 23 Mart 2006'da ateşkes ilan etmiştir. ETA'nın bu kararı almasında Fransa ve İspanya'nın ortak operasyonları neticesinde örgütün giderek zayıflaması oldukça önemli olmuştur (Özçer, 2006: 522). Teknik ve siyasi olarak iki farklı masada devam eden görüşmeler sırasında ETA'nın eylem kanadının önce siyasi anlaşma istemesi ve siyasi kanadın ise hükümet ile yapılan antlaşması, eylem kanadının masadan kalkmasına neden olmuştur. Örgütün siyasi ve eylem kanadı arasında ortaya çıkmış olan bu ayrılık, eylem kanadının 30 Aralık 2006 tarihinde Madrid Havaalanına gerçekleştirdiği bombalı saldırı ile daha da belirginleşmiştir (Aizpeolea, 2013). Bunun üzerine Zapatero çok iyi niyetli davranarak hata yaptığını kabul etmiş ve Halk Partisi hariç Meclis'teki tüm partiler bundan sonraki süreçte hükümetin yanında yer almıştır (UTSAM, 2010: 50).

Zapatero'nun ETA ile görüşmeler sırasında uygulamış olduğu en yerinde politika halkın görüşmeler süresince devamlı bilgilendirilerek iktidarın yanına çekilmesi ve terör örgütünün ötekileştirilmesi olmuştur. Yapılmak istenenin bir taviz pazarlığı olmadığı ve ülke menfaatleri gereği böyle bir süreç başlatıldığı halka anlatılmaya çalışılmış, siyasi partilerin sürece desteğine büyük önem verilmiştir (Şimşek, 2012: 338-9). Madrid bombalaması sonrasında önemli ölçüde meşruiyetini kaybeden ETA, yapılan görüşmeler neticesinde en son 20 Ekim 2011 tarihinde sessiz bir biçimde silah bıraktığını açıklamıştır. ETA ile ilgili cezaevindeki ETA mahkûmlarının durumu gibi tüm sorunlar henüz çözülememiş olsa da ETA'nın bundan sonra tekrar şiddete yöneleceği siyasi kanadın örgüt üzerinde etkin olması nedeniyle pek tahmin edilmemektedir (Aizpeolea, 2013).

Sonuç itibarıyla Zapatero'nun ETA konusunda izlemiş olduğu stratejide terör örgütünün marjinalize edilmesi ve çözüm odaklı yaklaşımların etkinlik kazanması önemli noktalar arasındadır. Bu bağlamda ETA'nın çözüm politikalarına muhalif biçimde attığı her adım daha fazla marjinalleşmesine ve nihayet silah bırakmaya kadar giden bir sürecin başlangıcına neden olmuştur.

2. BÖLÜM

İNGİLTERE'DE TERÖR SORUNU

IRA ve Kuzey İrlanda sorunu İngiltere'nin uzun yıllar boyunca çözmeye çalıştığı, geçmişi yüzyıllar öncesine kadar giden çok köklü bir problemdir. 1998 yılında imzalanan Belfast diğer adıyla ise Hayırlı Cuma Antlaşması ile IRA sorunu büyük ölçüde İngiltere ve İrlanda açısından çözüme kavuşturulmuş gibi gözükmektedir. Bu çerçevede İngiltere'nin IRA ile arasındaki mücadelede çatışma çözümünün nasıl sağlandığını tartışmadan önce IRA sorununun geçmişine bakmak yerinde olacaktır.

2.1. IRA'nın Doğuşu ve Tarihi Arka Planı

Terör konu edildiğinde uzun yıllar hem kendi hem de dünya kamuoyunu en fazla meşgul eden ülkelerin başında İngiltere ve İrlanda gelmektedir. Kuzey İrlanda ile İngiltere arasındaki sorunun köklerine gidildiğinde konunun 800 yılı aşkın mazisinden söz edilebilir. Hatta İrlanda'nın, 12.asırdaki Norman işgalinin ardından ülkenin sorunlarla dolu bir ada olarak görülmesine neden olmuştur. Bu savaş sonrasında İrlanda'nın bölünme süreci başlamıştır. İngiliz ve İskoçya asıllı 150 bine yakın Protestan mezhebine mensup çiftçiler, bugün Kuzey İrlanda olarak ifade edilen Ulster bölgesine yerleştirilmeleri ile birlikte terör sorununun temelleri atılmış oldu. Bu yöredeki İrlandalıların ellerinden alınan toprakları göçmenlere verilmiş ve bu bölgedeki terörün tarihi kodlarında önemli bir yer teşkil etmiştir. (Ellis, 1988: 25).

2.1.1. Çatışmanın Geçmişi ve Nedenleri

Özeren ve Demirci'ye göre (2010), tarihi anlamda Kuzey İrlanda sorununun kökleri 15. ve 16. yüzyıla kadar uzanmaktadır. VIII. Henry'nin Katolik kilisesinden ayrılarak Anglikan kilisesini kurmasıyla İrlandalılar ve İngilizler arasındaki çatışmalar, etnik bir çatışma olmaktan öte dini bir nitelik de kazanmıştır. Ayrıca I. Elizabeth döneminde genişletilen Ulster yerleşkelerine Katolik İngilizlerin yerleştirilmesi, Olivier Cromwell'in Katolik İrlandalıları bastırmak için binlerce kişiyi katletmesi, II. James ile Orange'lı William arasındaki taht mücadelesini Protestan William'ın kazanması Kuzey İrlanda problemindeki önemli tarihi dönüm noktaları arasında yer almaktadır. IRA sorunu için bir diğer dönüm noktası ise 1800 yılında çıkarılan Birlik Yasası'dır. Bu yasa ile İrlanda'nın Birleşik Krallığa bağlanması sağlanmış, fakat cumhuriyetçi İrlandalılar tarafından bu yasa kabul edilmemiştir.

19. Yüzyılda yaşanan "Patates Kıtlığı" neticesinde İrlanda nüfusunun büyük çoğunluğu hayatını kaybetmiş ve bir kısmı da ABD'ye göç etmiştir. ABD'ye göç eden bu İrlandalı göçmenler, uzun yıllar IRA'ya maddi destek ve silah yardımıyla bulunmuşlardır. Dolayısıyla bu dönemde İngiltere ile birleşmeyi savunan Birlikçiler Ulster bölgesinde organize olmuşlar, İrlanda adasının güneyinde Katolik İrlandalılar çoğunlukta iken, kuzeyinde Birlikçi zengin Protestanlar yer almıştır.

1857 yılında ABD'ye göç eden İrlandalılar, İrlanda'nın özerk yönetimi için İrlanda Cumhuriyetçi Kardeşliği örgütünü kurmuşlar ve 1870-1916 yılları arasında bombalama ve suikast eylemlerinde bulunmuşlardır. Özellikle Birinci Dünya Savaşı hem İrlandalıların, hem de Birlikçi Protestanların silahlanmasına neden olmuş ve iki taraf arasında çatışmaların başlamasına zemin hazırlamıştır.

Kuzey İrlanda'ya yerleştirilen ve zamanla egemenliğini daha da genişleten İngiliz asıllı Protestan halk, İrlanda'da yıllarca devam edecek olan bir çatışmanın da başlangıcı olmuştur. İrlandalı Katolikler'in bu bölgede zaman içerisinde azınlıkta kalmaları yıllarca sürecek terör eylemlerine yol açmıştır. Ayrıca İrlanda adasının İngiltere ile 1801 yılında resmen birleşmesi sonrasında bağımsız bir İrlanda için taleplerin artmasına ve hatta bu amaçla gerçekleştirilen kanlı terör eylemlerine neden olmuştur (Köker, 1996).

İrlanda ve İngiltere'yi yakından ilgilendiren Kuzey İrlanda ve IRA terörü, yüzyılları aşan bir tarihe sahiptir. Ulster bölgesine yerleştirilen Protestan İngiliz çiftçilerinden sonra İngiliz ve İrlandalılar arasında gerçekleşen çatışmanın üç ana tetikleyicisi bulunmaktadır (White, 2002).

2.1.1.1. Ulster'in Genişletilmesi

1600 yıllarda Ulster'de yerleşik bulunan Katolik İrlandalılar bu bölgeden tecrit edilmeye çalışılmıştır. I. Elizabeth döneminde gerçekleşen bu sürgün, öncesinde zaten var olan çekişmelerin daha büyük gerilimlere dönüşmesine ve sorunun kökleşmesinde neden olmuştur.

2.1.1.2. Oliver Cromwell'in İrlanda Seferi

1640'lı yıllarda gerçekleşen savaşlarda İrlanda nüfusunun yaklaşık yarıya yakınının öldüğü ya da köleleştirildiği belirtilmektedir (Ellis, 1988). Katolik İrlandalıların isyanını bastırmak ve Protestanlara yönelik saldırıları önlemek amacıyla gerçekleşen 1649 yılındaki Oliver Cromwell'in İrlanda Seferi, binlerce İrlandalının ölümüyle sonuçlanmıştır. Bu dönemde daha önce bölgeye yerleştirilen Protestan birliklerle ortak hareket ederek İrlanda'yı işgal etmiş ve ele geçirilen toprakları da ganimet olarak taraftarlarına pay etmiştir. 1650'li yılların başına kadar geçen bu süreçte 100 bin İrlandalının köle olarak Batı Hint Adaları'nda kurulmakta olan şeker tarlalarında çalışmak üzere satıldığı ve 750 bin kişinin ise ya öldürüldüğü ya da adanın en sarp bölgelerine sürülerek aç ve çaresiz bırakıldıkları ifade edilmektedir (Özçağatay, 1998). Tüm bu yaşanan olaylar, İrlandalıların nefret duygularını yeterince kabartmıştır.

2.1.1.3. Orange’li William’ın Taht Kavgası

Katolik olduğunu belirten Kral II. James’in kızı ile evlenen William, II. James ile 1689-1691 yılları arasında taht çekişmesine girişmişti. Bu mücadelenin merkezini ise İrlanda toprakları olarak belirleyen William, 1690 yılında kendisini destekleyen Protestanlarla birlikte İrlanda’yı kontrolü altına almıştır. Bu işgal sırasında bölgedeki Protestanlar için William bir sembol isim haline gelmiştir.

II. James ile savaştığı dönemde bir protestan kenti olan Derry kuşatılmış ancak bu kuşatma “Apprentice Boys (çırak gençler)” tarafından kırılarak William’ın galibiyeti ile savaş sonlanmıştır (White, 2002: 196). Katoliklere karşı direnişe geçen bu çıraklar, aynı yıllarda Protestanların “Orange Locası”ını kurmuşlardır. Bu locanın yüzyıllar boyu Katolik düşmanlığını arttırıcı bir fonksiyonu olmuştur. Hatta Protestanların günümüzde dahi devam eden “Orange Yürüyüşleri” bu savaşın anısına yapılmaktadır. Bu yürüyüşlerle Protestanlar, Katolikleri yendiklerinin ve Katoliklerden üstün olduklarının altını çizmek istemektedirler.

2.2. Mezhep Gerginliği Ekseninde Çatışma Süreci

Tarihsel süreçte İrlandalıların üst üste aldıkları yenilgi ve üzerinde oluşan baskı sonraki yıllar içerisinde etkisini göstermiştir. 1700-1800 yılları arasında değişik zamanlarda ayaklanmalar olsa da her defasında başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Özellikle 1705 yılına kadar İngilizlerin asimile politikalarına meşhur “Ceza Kanunları (Penal Codes)” eşlik etmiş ve Protestan-Katolik gerginliğini daha da arttırmıştır. Bu kanunlar, Katoliklerin kamu hizmetlerinde bulunmalarına ve hukuki işlere girmelerine engel olmuştur. Hatta Katoliklerin değerli atlara sahip olmalarına ve silah taşımalarına yasaklar getirilmiştir. Ayrıca bölgede yerleşik İrlandalılar, Kelt dili ve kültürüne yabancılaştırılmışlardır. Günümüzde dahi bu politikaların bir sonucu olarak İrlanda’da Kelt dilini konuşanlar, nüfusun yalnızca % 3-4’ünü teşkil etmektedir (boalingua.com.tr).

2.2.1. Birlik Yasası, İsyancılar ve IRA'nın Kuruluşu

1800'lü yıllara girerken hem Fransız ve hem de Amerikan devrimlerinden umduklarını bulamayan İrlandalı cumhuriyetçilerin son başkaldırıları da başarısızlıkla sonuçlanmıştı. 1800 yılında çıkartılan "Act of Union (Birlik Yasası)" ile İrlanda, Büyük Britanya'nın bir parçası olarak görülmüş fakat bu durum, siyasi yaşama farklı bir yön kazandırmıştır. Protestanlar yasaya bağlı iken Cumhuriyetçi İrlandalılar da bağımsız İrlanda hayalindeydiler. Bu hareketi diğerlerinden farklı kılan, Katolik ve Protestan cumhuriyetçilerin birlikte hareket etmeleridir. Aynı yıllarda Fransa'nın desteğini alan İrlandalılar, İngiliz Amiral Nelson tarafından Fransa'nın mağlup olmasıyla bütün bütün umutlarını kaybetmişlerdir (Özeren ve Demirci, 2010: 240).

Tarihte İrlanda'nın 1846-1851 yılları, "patates kıtlığı" olarak da bilinen "büyük kıtlık" dönemi olarak adlandırılmaktadır. Beş yıl gibi kısa bir zaman içerisinde İrlanda, ¼ oranında insanını kaybederek 8-9 milyon olan nüfusu 6-7 milyona düşmüştür (White, 2002: 170). Ada halkının en önemli besin kaynağı olan patatesin zirai bir hastalık nedeniyle halkın en temel besin kaynağının yetişmemesi açlıktan yaşanan ölümleri sonuç vermiştir. Bölgeye hakim olan İngilizler kıtlıkla mücadele adına her hangi bir önlem almamışlardır. Ölenlerin çoğu fakir İrlandalıların, hayatta kalmayı başaranlar ise başta ABD olmak üzere dünyanın çeşitli ülkelerine göç etmişlerdir.

1886-1914 döneminde İrlanda'nın, İngiltere'den ayrılarak bağımsızlığını ilan etme gayretleri de sonuçsuz kaldı. Bu nedenle silahlı mücadele ederek özerklik kazanma düşüncesi İrlandalılar arasında yaygınlaştı ve ABD'de yaşayan İrlandalılar, "Irish Republican Brotherhood/IRB (İrlanda Cumhuriyetçi Kardeşliği)" örgütünü kurarak silahlı mücadeleye destek verdi. Silahta çözüm arayışına giren İrlandalılar, ayaklanma üstüne ayaklanma girişiminde bulundular. Wolfe Tone ile başlayarak devam eden hareket Daniel O'Connor, Charles Stewart Parnell gibi isimlerle 1916 yılındaki Paskalya Ayaklanmasına kadar sürdü (White, 2002). Bu arada IRB, bağımsız İrlanda söylemiyle İngiltere destekli kurumlara ve kişilere yönelik bombalı, silahlı saldırılarda ve suikast eylemlerinde bulundu.

I. Dünya Savaşı ile birlikte İngiltere tüm gücünü Almanlara karşı toplamak istedi ve iç sorun olarak gördüğü İrlanda konusunda hükümet yetkilerinin yerel yönetimlere devredilmesi sözünü verdi. 1914 yılında “Özerklik Yasası (Home Rule Act)” olarak bilinen bu anlaşma ile İrlanda içinde yaşayan gruplar (İngilizler, Birlikçi Protestanlar ve Cumhuriyetçi Katolik İrlandalılar) bu gücü kendi ellerinde tutabilmek amacıyla silahlanmışlardır (Özeren ve Demirci, 2010: 241).

Böyle bir süreci değerlendirmek isteyen IRB örgütü, Dublin’de 1916 yılındaki Paskalya kutlamalarının yapıldığı günde isyan hareketi başlatmıştır. İsyanın önderleri Patrick Pearse ve James Connolly, başlarda Dublin şehrinin önemli noktalarını ele geçirmiş olmasına rağmen Almanlarla savaş halinde olan İngiliz topçu birlikleri, şehri ağır ateş altında tutarak isyancıları teslim zorlamıştır (Runyon, 2013). Teslim olma talep ve şartlarını İngilizlere bir mektupla ileten Patrick Pearse, kaleme aldığı yazıda kendisini “Irish Republican Arm/IRA (İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu) Başkomutanı olarak ifade ederek IRB’nin IRA’ya dönüşümünü tescillemiştir. Diğer bir ifade ile örgüt kendisini bir ordu olarak kavramsallaştırmış ve ilan etmiştir.

2.2.2. İrlanda’nın Bağımsızlığı ve Kuzey İrlanda’da IRA

1921 yılına kadar süren çatışmalar, İrlanda’nın bağımsızlığı ile sonuçlanmıştır. 1922 yılına kadar IRA, İngiliz toplumu ve güvenlik güçlerine karşı mücadele etmeye devam etmiştir. Bu dönemde İngiliz Hükümetinin aldığı bir kararla İrlanda’nın güneyini bağımsız hale getirilmiş, fakat Kuzeyde Ulster ve çevresinin kontrol sağlanıncaya kadar İngiltere kontrolünde olması kararlaştırılmış, IRA haricinde tüm gruplar bu durumu kabullenmiştir.

I. Dünya Savaşı öncesinde başlayarak savaş sonrasında da devam eden çatışmalar, İngilizlerin özerklik taleplerini kabul etmesine yol açtı. 1922 yılında çıkartılan İrlanda Yönetim Yasası ile Protestanların yoğun olduğu Kuzey bölgesinde Ulster’inde içinde olduğu 6 ili İngiliz kontrolünde olmak üzere özerklik verdi. Katolikler’in bulunduğu 26 ilden oluşan Güney bölgesine ise bağımsızlık tanıdı.

İngiltere’ni bu açılımı, IRA’da bölünmelere yol açmış ve mücadeleye siyasi zeminde devam etmek için IRA içinden ayrılan bir grup, Sinn Fein partisini, silahlı mücadeleyi savunanlar ise PIRA’yı kurmuşlardır.

Bir taraftan bu dönüşümü olumlu gören IRA, mücadelenin artık siyasi olması gerektiğini savunmasına rağmen İrlanda’nın güneyi ve kuzeyi şeklinde ikiye bölünmesini doğru bulmayanlarda vardı (Kuznicki, 2008). Aslında bu bölünme her şeyin tekrar başa dönmesi anlamını taşıyordu. İrlanda’nın bölünmüş olması ve Kuzey İrlanda’da kalan Katoliklerin durumu çatışmaların devam edeceğinin habercisiydi. Silahlı mücadeleye devam kararı alanlar, “Provisional Irish Republican Army/PIRA (Gönüllü İrlanda Cumhuriyet Ordusu)” çatısı altında toplandılar ve eylemlerini sürdürmeye karar verdiler (White, 2002).

Gösterilerin artarak ve çoğu zaman şiddet eylemlerine dönüşmesi üzerine İngiliz hükümeti tarafından getirilen yasaklar, sadece Kuzey İrlanda için geçerliydi. Artık İngilizler Güney İrlanda’da yaşanan olaylara müdahale etmiyordu. Kuzey İrlanda’da Katolikler daha güçlü örgütlenmelere sahip oldu. Buna karşılık İngiltere, her türlü sert tedbirler uygulayarak İrlanda Kraliyet Polis Teşkilatını güçlendirdi ve bu örgütlenmeyle mücadelesini sürdürdü. İngiliz hükümeti, bir yandan Kuzey İrlanda’daki Protestanlara geniş haklar tanıırken diğer yandan Katolik İrlandalılara bazı haklarından mahrum etti. Bu yaklaşım, her iki toplumsal yapı arasındaki gerilimi arttırıcı bir sonuç doğurdu.

2.2.2.1. Çatışmasızlık Döneminde IRA

Çatışmalara ara verilen 1922-1969 yılları, aslında fırtına öncesi sessizliğin ve sorunların daha da derinleştiği bir dönemdir. Aslında IRA’nın eylemlerine ara verdiği siyasi alanda faaliyetlerine devam ettiği bir süreçtir. Ancak aynı yıllarda, IRA’dan ayrılan PIRA 1956 yılından 1962 yılına kadar silahlı çatışmaya devam etmiştir. Bu süreçte İngilizlerin Kuzey İrlanda’da yaşayan Katolik İrlandalılar üzerindeki baskıları artarak devam etmiştir.

2.2.2.2. IRA'nın Yeniden Doğuşu ve Sıkıntılar Dönemi

Katoliklerin Kuzey İrlanda'da barınma, eğitim ve siyaset anlamındaki isteklerini duyurmak için yaptıkları gösteriler Kuzey İrlanda Hükümeti tarafından şiddet kullanılarak bastırılmış ve bu şiddet, IRA'nın yeniden doğmasına neden olmuştur. Aslında İngiltere'nin de IRA sorunuyla ciddi şekilde mücadele ettiği dönem 1969 yılından sonra başlamıştır. İngiltere tarafından "Sıkıntılar Dönemi" olarak adlandırılan ve 27 yıldan fazla süren bu dönemde, 3 binin üzerinde insan ölmüştür (Taylor, 2002). Katolikler gerek polis tarafından, gerek özel birlikler tarafından her alanda baskı altına alınmıştır. Kuzey İrlanda'da Birlikçi Protestanların gösterileri engellenmezken Katolik İrlandalılara sert müdahaleler edilmektedir. Bu yıllarda bu iki grup arasındaki kavgayı sona erdirmek için Kuzey İrlanda'ya giren İngiliz Ordusu sukunet yerine uygulamaları ile sorunun tekrar hararetlenmesine neden olmuştur. 1971 yılında İngiltere'nin Kuzey İrlanda'da "alıkoyma" politikası uygulamaya başlamasıyla birçok hak ihlallerinde bulunmuş ve Katolikler büyük baskı altına alınmıştır. Katoliklerin bu politikalar karşısındaki çaresizliği ise IRA'nın alternatif bir koruma alanı olarak ortaya çıkmasına neden olmuştur (Özeren ve Demirci, 2010).

Alıkoymaların sadece Katoliklere yönelik olması ve müdahalelerin her birinin Protestanlar lehinde olması, Katolikleri hareketlendirmiştir. İngiliz askeri gücünün Protestanlara karşı olumlu, Katoliklere karşı ise baskıcı tutumları IRA'nın daha da destek bulmasını sağlamıştır. Katolikler, Londonderry ve Belfast'da barikatlar koyarak İngiliz müdahalesine karşın "girilmez bölgeler" oluşturarak kendilerini korumaya çalışmışlardır. Belfast'ta oluşturulan barikatlar ve girilmez bölgeler, 30 bin askerin katıldığı Motorman Operasyonu ile ortadan kaldırılmış ve bölgedeki baskı ve hukuk ihlalleri daha da artmıştır (Richardson, 2007).

Gerginliği arttığı bu yıllarda 30 Ocak 1972 günü yine Katoliklerin yaptığı bir eylem, askeri müdahale ile dağıtılmaya çalışılmış ve 13 sivil Katolik İrlandalı öldürülmüştür. Tarihe "Bloody Sunday (Kanlı Pazar)" olarak geçen gün, IRA'nın silahlı mücadelesine daha da hız vermesine yol açmıştır. Çekimser kalan İrlandalılar dahi IRA'yı destekler duruma gelmiştir. Olayın hemen akabinde IRA, 21 ayrı yerde bomba düzenekleriyle misillemede bulunmuştur. Böylece Katoliklerin IRA'ya olan

bağlılıkları daha da artmıştır. Öncesinde İngiliz ordusunun müdahaleleri sonra IRA'nın eylemleri bu saferde daha farklı bir örgütlenmeye yol açmış ve sıkıntılı günlerin sorunları artmaya yüz tutmuştur. IRA'nın eylemleri Kuzey İrlanda'daki Protestanları da harekete geçirmiş ve IRA'ya karşı "Ulster Gönüllü Gücü" ve "Ulster Savunma Birliği" kurulmuştur. Dolayısıyla IRA, IRA'dan ayrılanlar ve Protestan Birlikler olarak Kuzey İrlanda bu dönemde 3 ayrı bölgede çatışmalar devam etmiştir (Özeren ve Demirci, 2010).

Bu çatışmalar, 1998 yılında imzalanan Belfast Anlaşmasına diğer anılan ismiyle "Hayırlı Cuma"ya kadar sürmüştür. Süreçte gruplarca sağlanan başarılar, karşı gruplar tarafından hep gerilimi arttırıcı sonuçlar doğurmuş ve sorunlar yumak haline gelmiştir. Örneğin 1980'li yıllarda IRA üyelerinin yaptıkları açlık grevlerin amacına ulaşması ve bu sayede ABD'deki IRA popüleritesinin artması ve sonrasında Sinn Fein'in oy oranlarındaki yükseliş Protestanlardaki tansiyonu da yükseltmiştir. Bu tür gelişmeler çatışmaların dozajını da arttırıcı faktörleri oluşturmuştur.

Nihayet 1993 yılına gelindiğinde ABD'nin ara buluculuğu ile IRA ateşkes antlaşması imzalamıştır. Bu ateşkeste, cumhuriyetçi Katoliklerin yıllar süren çatışmadan bıkmaları ve Sinn Fein'in lideri Garry Adams'ın görüşmelerdeki rolü ve Katolik olan ABD Başkanı Clinton'ın yapıcı tutumu etkili olmuştur (Parker, 2006).

1994 yılına gelindiğinde İngiltere Başbakanı Major, önce silahların teslim edilmesini, bundan sonra ancak barış görüşmelerinin yapılabileceğini her fırsatta deklare ediyordu. Ancak IRA, bu şartlı bildiriye karşılıksız bırakmayarak İngiltere yönetimine güvenmediklerini belirten bildiriye imza atıyordu. Bu yıllarda ne Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin 1988'de Cebelitarık'ta SAS komandoları tarafından öldürülen üç IRA üyesi için İngiltere'yi mahkum eden kararları ne de ABD'nin İngiltere'yi barışa ikna etme çabaları silahların susmasını sonuç vermiyordu (Richardson, 2007). Çatışmaların yaşandığı yıllardan günümüze gelindiğinde İngiltere silahların gölgesinde barış olmayacağı savını öne sürmekte iken IRA, geçmiş örnekle göstererek İngiliz hükümetinin güven vermediğini belirtmektedir. Ancak çatışma sürecinin, 2005 yılında IRA'nın silahlı mücadeleyi bıraktığını açıklamasıyla son bulduğu görülmektedir.

IRA, İrlanda'nın bağımsızlığını isteyen, 1969 yılında aynı adı taşıyan yapının parçalanmasıyla ortaya çıkmış ve 2005 yılına gelindiğinde ise silahlı mücadeleyi bırakmış bir örgüttür. Süreç içerisinde meydana gelen olaylara bakıldığında konu çözüme kavuşuyor derken sorun tekrar başa sarmakta ve terör kaldığı yerden insanların canını alarak devam etmektedir. IRA'dan ayrılan R-IRA (Gerçek IRA), 2005 yılındaki silahlı mücadeleye son veren örgütten ayrılmış ve silahlı eylemlerine devam etmektedir. 9 Mart 2009 yılında 2 İngiliz askerini öldürerek silahlı mücadelenin kendileri tarafından devam ettirileceğini ilan etmiştir.

2.2.3. IRA'nın Temel İdeolojisi

IRA örgütündeki ideolojik kamplaşma, 1969 yılında başlayan olaylardan sonra belirgin bir hal kazanmıştır. Bu yıl Kuzey İrlanda'da PIRA öncülüğünde gerçekleştirilen protestolarda yaşanan kanlı olaylar, ideolojik anlamda sorunun tanımlanmasını sağlamış ve tarafları marjinal gruplar halinde bölmüştür. Öyle ki 1969 olayları sırasında sıkıntılı bir sürece girilmişti. Katolik yerleşim bölgeleri, bizzat Kuzey İrlanda Kraliyet Polisince ya da Protestan Birlikçiler tarafından yakılarak birçok insanın ölümüne neden olunmaktaydı. Bu dönemlerde IRA'nın Protestanlara yönelik eylemler gerçekleştirmek istemeyişi, örgüt içinde kırılmalara ve örgüte yönelik eleştiri oklarının yöneltilmesine yol açmıştır (Özeren ve Demirci, 2010).

Bu yıllarda IRA üst yönetimine yönelik eleştiriler nedeniyle örgüt içinden yeni gruplar çıkmıştır. Aslında bu bölünmeleri ideolojik olmaktan çok stratejik nedenlere bağlayan Richardson (2007), "Resmi IRA (Official IRA)"nın da böyle bir grup olduğunu ve PIRA'dan ayrılarak siyaset içerisinde teröre bulaşmadan çözüm arayışında bulunmaya çalıştığını vurgulamaktadır. Pockrass (1987) göre Kuzey İrlanda'da yaşanan sorun kültürel kodlar üzerinden gerçekleşen şiddet olayları olmakla birlikte aynı zamanda örgütler arası ilişkilerle ve örgütün iç dinamikleriyle de ilgilidir. 1960'lı yıllarda tüm dünyada olduğu gibi İngiltere ve İrlanda'da aynı özgürlüğü kazanma düşüncesi ile hareketlenme yaşanmıştır. Bireysel ve siyasal hakların gündemde olduğu bu yıllarda toplumsal hareketler güne damga vuran

olaylar olarak anılmaktadır. Bu amaçla gerçekleştirilen protesto yürüyüşlerine karşı zor kullanma ve şiddete varan müdahaleler sorunun daha da ideolojik bir çerçevede algılanmasına yol açmıştır. İngilizlerin yönetimindeki Kuzey İrlanda'da Katolik İrlandalılara yönelen şiddet içerikli müdahale, Katolikleri marjinalleştirmiştir (Özeren ve Demirci, 2010).

PIRA, sol ideolojiye dayalı olarak hareket eden bir örgüttür ve amacı Kuzeyi ve Güneyi ile bütünleşmiş tam bağımsız bir İrlanda'dır. Bu örgüt, 1922 yılındaki yasal düzenlemelere kadar bağımsızlık mücadelesi yapmış IRA örgütünün ideolojisini kaldığı yerden devir aldığını savunmaktadır. Bu eksende 1969 yılı olaylarıyla birlikte tekrar canlanman IRA'nın temel ideolojisi, birleşik ve bağımsız sosyalist İrlanda Cumhuriyetinin kurulmasıdır. Bu amaçla eylemlerine yön veren IRA, öncelikli işinin Kuzey İrlanda'da ikinci sınıf vatandaş gibi muamele gören Katolik İrlandalıların haklarının iade edilmesi olarak görmektedir. Bunun için demokratikleşmeyi savunmakta ve Katolik halkın haklarının iadesi için çaba sarf etmektedir. Sonraki adım olarak Güneyde bulunan işçi sınıfının bilinçlendirilmesidir. Bu şekilde oluşacak sınıf bilinci ile kendilerini sömüren sömürgeci İngiliz işgalcilerinin kovulmasıdır. İngiltere'ye karşı özgürlük mücadelesinin ancak bu bilinç ile verilebileceğini iddia etmektedir (Özeren ve Demirci, 2010).

2.2.4. IRA'nın Örgüt Yapılanması

IRA, ilk yıllarında isyan ederek İngiliz yönetimine karşı gelen halk hareketlerine öncülük ederken, 1969 olayları sonrasında tam bir terör örgütü yapılanması içerisinde eylemlerini planlamıştır. IRA, merkeziyetçi bir yapıya sahip olmakla birlikte, kendi kendilerine karar alarak operasyonlar düzenleyen hücresel yapılanmalara da sahiptir (Marques, 2003). Gerilla mücadelesi veren fakat hücre şeklinde yapılanan IRA, katı hiyerarşinin görüldüğü, çekirdek kadronun eylemleri yönettiği bir örgütsel yapıdadır. Bir eylem gerçekleştireceği zaman üye sayısının birkaç yüzü geçmediği bilinmektedir (Horgan ve Taylor, 1997). Bu örgütsel işleyiş mücadelecilerde kafa karışıklığına yol açabilmektedir. Çünkü bazen bu hücreler, kendiliğinden faaliyete geçerek bir eylem ortaya koyabilmektedir. Bu

durum istihbarat birimlerinin yeterli bilgiyi toplamasına engel teşkil edici bir durumdur. Dolayısıyla IRA, oldukça geniş bir alana yayılmış, kompleks bir örgüttür. Her alanda gereksinimlerini karşılayabilecek desteği görebilmektedir (Horgan ve Taylor, 1997).

IRA'nın tüm birimleri Genel Askeri Kongre tarafından yönetilmektedir. Bu kongre örgütün en yüksek otoritesidir ve 100-200 arası delegasyondan oluşur. Hem eylemleri hem de elemanlarıyla ilgili kararları alarak anahtar konumunda rol oynamaktadır. Kongre üyeleri, Ordu Yönetimi arasından seçilmektedir. Ordu Yönetiminin üye sayısı ise 12 kişiden oluşmakta olup bu üyeler, hiyerarşide bir alt kademe olan Askeri Konsey üyeleri (20 kişiden oluşmaktadır) arasından seçilerek gelmektedir. Her 6 ayda bir toplanarak örgütün seyri ile ilgili kararlar almaktadır. Askeri Konsey (7 üyeden oluşur), en az ayda bir kez toplanmaktadır ve örgütün iç tüzüğünü belirler. Hatta Genel Askeri Kongre oturum halinde olmadığı zamanlarda en yüksek otoritedir. IRA'nın mücadele taktik ve stratejilerini belirler. Bu nedenle savaş ya da barış kararlarını da deklare etmekle görevlidir (Horgan ve Taylor, 1997). Askeri Konsey'e bağlı hareket eden Dublin'de konuşlanmış Genel Karargah ise örgütün her türlü finansman desteğini sağlama adına faaliyet yürütmektedir. Karargah Başkanlığı yaklaşık 55 kişiden oluşmakta ve her türlü eleman devşirme operasyonlarında ve eylemsel hareketliliğin ekonomik planlamasında etkilidir (Richardson, 2007). Genel Karargaha bağlı olarak Örgüt için gerçekleştirilen faaliyetler şunlardır (Horgan ve Taylor, 1997: 10):

- İaşe
- Güvenlik
- Eylemler
- Dış ilişkiler
- Finans
- Teknik işler (Onarım/Bakım ve Bomba kurulumu)
- İstihbarat
- İdeolojik Eğitimler
- Silahlı Eğitimler
- Propaganda

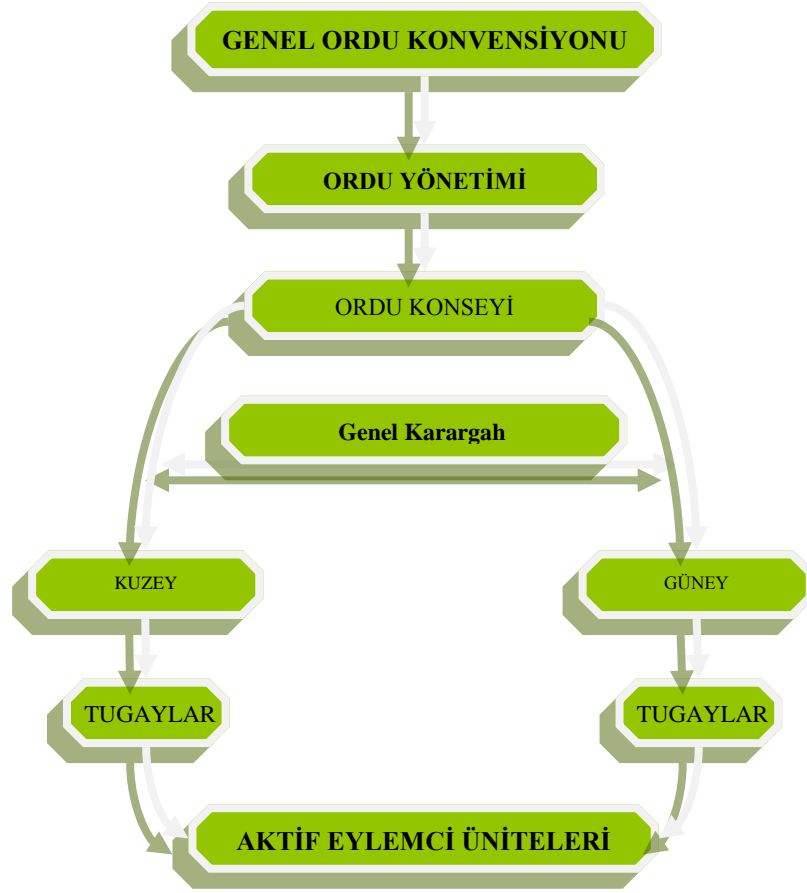
İrlanda'nın Kuzey ve Güney olarak bölünmesine paralel, örgütte Kuzey ve Güney Komutanlık olarak iki ayrı alanda yapılanmaktadır. Kuzey komutanlık silahlı eylemler ortaya koyarken Güney Komutanlık her türlü lojistik destek konusunda tedbirler almaktadır (Özeren ve Demirci, 2010).

IRA, bu yapılanma içerisinde eylemlerini rahatça ve hızla ortaya koyabilecek dinamizme sahip bir örgüttür. Silahlı ve bombalı eylemlerini, onlarca üyesiyle değil daha az sayıda üyesi ile gerçekleştirmektedir. Bunun için de “Active Service Units/ASU (Aktif Eylemci Üniteleri)”ni kullanmaktadır. Bu üniteler IRA'nın askeri operasyon olarak nitelendirdiği silahlı eylemlerini gerçekleştiren birimlerdir. Çevresi tarafından fark edilmeyecek ölçüde gizli-saklı hareket eden hücreleri ile hızlı bir şekilde eylem yapabilmektedir. Örneğin eylem yerlerine üyeler farklı yollardan ve farklı araçlarla gelmekte, bir birleri hakkında ise tanışıklıkları bulunmamaktadır. Ancak eylem ile ilgili her üye görevinin bilinciyle hareket etmekte ve eylem gerçekleştirilmektedir (Marques, 2003). O kadar iyi organize olmaktadır ki eylemleri gerçekleştirenlerle, eylemde kullanılacak malzemeyi olay yerine getirenler ve ayrıca eylemde giyilen ve kullanılan malzemeleri olay yerinden uzaklaştıranlar ve pek tabî planlayıcılar hep farklı üyelere aittir. Ayrıca hem eylem öncesi barınma hem de eylem sonrası kaçışları Katolik nüfusun yoğun olduğu bölgelerde gerçekleşmektedirler. Dolayısıyla Katolik nüfusunda bu örgütün faaliyetlerini gerçekleştirmesinde yapısal fonksiyonu bulunmaktadır (Özeren ve Demirci, 2010). Operasyonel alanda görevli olmayan bu kişilerin ikametleri, ASU üyelerinin eylem sonrası kaçışlar için “Safehouses (güvenli yerler)” olarak adlandırılmaktadır (Horgan ve Taylor, 1997: 3). Örgütün tüm faaliyetleri için yıllık sağladığı gelirin 10 milyon Paund olduğu ifade edilmektedir (Horgan ve Taylor, 1997).

Örgütün belirli bir üniformaya sahip olduğunu belirten Özeren ve Demirci (2010), genelde pantolon üzerine kamuflajlı parka giydiklerini ve yüzlerine siyah kar maskesi taktıklarını belirtmektedir. Bazı örgüt üyelerinin kar maskesinin üzerine siyah askeri bere taktıkları da görülmektedir. Örgüt elemanları, üniformayı sadece eylemleri sırasında giymektedir. Silahlı mücadele ve eylemlerinde karşı tarafın çelişkiye düşürülmesi için dahi olsa üniformalarını giymenin aşağılayıcı bir durum

olduğunu düşünmektedirler. Bu nedenle kendi üniformalarının, İngiliz üniformasından farklı olmasına dikkat ederler (BCC, 2003).

2005 yılında silahlı mücadelesine son veren IRA'dan ayrılarak terör eylemlerine devam eden PIRA'nın örgüt şeması şu şekildedir:

Şekil 2: PIRA'nın Örgüt Yapılanması

Kaynak: Horgan ve Taylor (1997)'dan uyarlanmıştır.

2.2.5. Örgütün Eylemleri ve Stratejisi

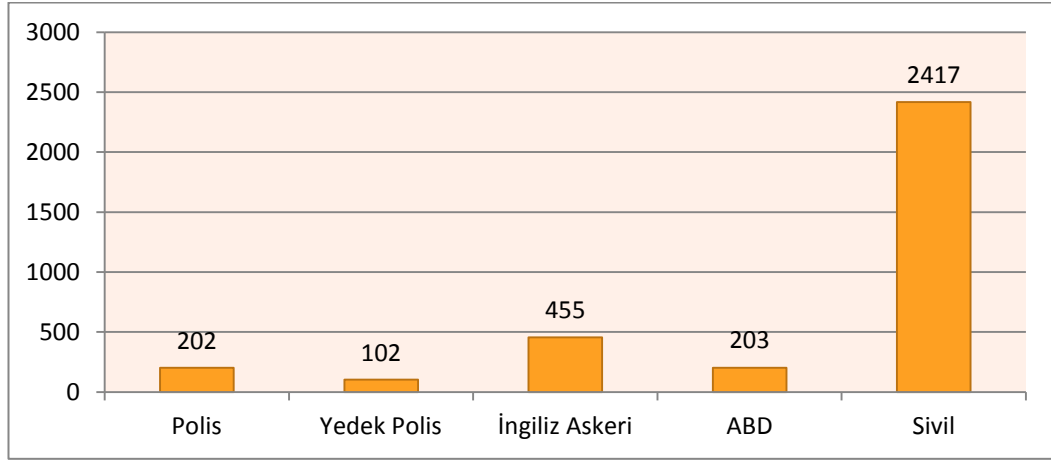
IRA'nın eylemsel hareketliliği dönemsel olarak ele alınabilir. Eylemlerinde kullandığı taktik ve stratejiler, mezhepsel kavganın doruğa çıktığı 1969 olayları

öncesi ve sonrası olarak değerlendirilebilir. Örgüt, 1969 olayları öncesindeki dönemde genellikle ayaklanma, protestolar şeklinde stratejisini belirlemiştir. Sonraki dönemde ise eylemlerini silahlı ve bombalı şekilde gerçekleştirmiştir. Özeren ve Demirci (2010), IRA'nın faaliyetlerini dönemlere göre değiştirdiğini ve şartlara göre taktik belirlediğini ifade etmektedir. İngiliz Ordusu tarafından hazırlanan raporda ise IRA'nın eylem stratejisi şu dönemlere ayrılmıştır (BBC, 2007);

- Ayaklanma Dönemi (1971-1972)
- Terörist Dönem (1972-1997)

IRA'nın 1969 yılından sonraki dönemde gerçekleştirdiği silahlı ve bombalı saldırılarda yaklaşık 3 binin üzerinde insanın öldüğü bilinmektedir. Bu dönemde, örgütün eylem stratejilerine bakıldığında İngiliz asker ve Ulster Kraliyet Polislerine yönelik olduğu görülmektedir. Daha çok tanınmış kişilere yönelik saldırıları ve turistik mekanlardaki saldırıları ile örgütün, davasına dikkatleri çekmeye çalıştığı belirtilmektedir (Flickr, 2009). Saldırıların, keskin nişancılarla, araçla, silah ya da bomba kullanılarak yapıldığı görülmektedir. Şehir sokaklarının dar oluşu IRA'nın silahlı eylem koymasında bir avantaj iken güvenlik güçleri için bu durum dezavantaj oluşturmaktadır. 1980 öncesi sivil hedeflere yönelik saldırıları olmasına rağmen son yıllarında sadece askeri hedeflere yönelik gerçekleştirdiği saldırılarla amacının ulusal bağımsızlıklarını kazanmak olduğu düşüncesini yaymaya çalışmaktadır. Çünkü sivillerin ölümü IRA'ya olan uluslararası ve kendi tabanındaki desteği olumsuz etkilemektedir (Marques, 2003). Bu saldırılardaki temel motivasyonun intikam duygusu olduğu da öne sürülen bir başka konudur (Pockrass, 1987).

En fazla sivil ölümün (322 kişi) yaşandığı 1972 yılındaki terör olaylarında toplam 470 kişinin hayatını kaybettiği belirtilmektedir (Özeren ve Demirci, 2010). Nisra (Kuzey İrlanda İstatistik ve Araştırma Ajansı) ve Ulster Üniversitesinin ayrı ayrı yapmış oldukları çalışmalarda 1969-2013 yılları arasındaki IRA'nın terör eylemlerine ait istatistiklerinde can kayıpları; polis, yedek polis, İngiliz askeri, Ulster Savunma Alayı ve sivil olmak üzere 5 ayrı kategoriye ayrılmıştır. Bu yıllar arasında 202 polis, 102 yedek polis, 455 İngiliz askeri, 203 Ulster Savunma Alayı mensupları ve 2417 sivil vatandaş olmak üzere toplam 3379 kişinin terör eylemlerinde can verdiği görülmektedir (nisra.gov.uk ve cain.ulst.ac.uk/sutton/).

Grafik 1: 1969-2013 yılları arasında IRA'nın eylemlerinde gerçekleşen ölü sayıları

Kaynak: nisra.gov.uk ve cain.ulst.ac.uk/sutton/

Ulster Üniversitesinde yapılan istatistik çalışmasına göre 1969 yılı sonrası terör eylemlerinin yoğunlaştığı “sıkıntılı (Trouble)” dönemde IRA'nın gerçekleştirdiği silahlı/bombalı eylemlerin bazıları şunlardır (cain.ulst.ac.uk/sutton/chron/index.html):

- İngilizlerin “Kanlı Pazar”da yaşattıkları korkunç olay sonrasında IRA'nın ortaya koyduğu en tepkisel saldırı, Belfast şehrinde 22 ayrı noktaya koyulan bombaların patlamasıdır. Bu olay 1972 yılında gerçekleştirilmiş ve olay “Kanlı Cuma” olarak tarihe geçmiştir. Bu patlamalar sonucu toplam 9 kişi hayatını kaybetmiştir.
- 5 Ekim 1974 yılında 4 asker ve 3 sivilin öldüğü bombalama olayı Guildford şehrinde meydana gelmiştir.
- 21 Kasım 1974 yılında Birmingham’da iki ayrı birahaneye yerleştirilen bombanın patlamasıyla 21 kişi ölmüş, 182 kişi yaralanmıştır.
- 5 Ocak 1976 yılında Armagh’da IRA üyelerinin minübüsten açtığı ateş sonucu 10 sivil Protestan ölmüştür.
- 17 Ocak 1978 yılında Belfast yakınlarındaki La Mon House otelinde başlatılan bomba sonucunda 20 protestan sivil öldü, 23 kişide ağır yaralanmıştır. Yine aynı gün bir İngiliz askeri helikopteri düşmüş ve yıllar sonra bu saldırının da IRA tarafından yapıldığı bilgisine

ulaşmıştır. Yine aynı yıl Armagh'da İngiliz askeri konvoyuna yapılan saldırıda 18 asker hayatını kaybetmiştir. Prens Philip'in amcası teknesine yerleştirilen bombayla öldürülmüştür.

- 20 Temmuz 1982 tarihinde Hyde ve Regent Parklarında düzenlenen bombalı saldırılarda 11 İngiliz askeri ölmüş ve onlarca sivil yaralanmıştır.
- 12 Ekim 1984 tarihinde İngiltere'deki Brighton'da bulunan Grand otele bombalı bir saldırı gerçekleştirilmiştir. Otele yapılmasının nedeni, O sıralarda otelde Thatcher'in partisinin yıllık olağan kongresinin düzenleniyor olmasıdır. İngiltere Başbakanını öldürmek için yapılan bu saldırıda ilk patlama anında dört kabine üyesi ölmüştür. Ağır yaralanan bir parti üyesi ise kaldırıldığı hastanede yaşamını yitirmiştir.
- 7 Şubat 1991 yılında Londrada'ki Downing Caddesi üzerinde, İngiliz Hükümeti toplantı halindeyken bombalı saldırı düzenlenmiştir. Saldırıda ölü ve yaralı olmamasına rağmen Bakanların kabinedeki masaların altına saklanmaları büyük yankı bulmuştur.
- 17 Ocak 1992 yılında Teebane kırsalında bombalı saldırıya uğrayan sivillerden 8 kişinin hayatını kaybettiği olayda ölenlerin hepsinin İngiliz askeri tesislerindeki işçiler oldukları belirtilmektedir.

IRA'nın eylemleri, 1969 yılında yaşanan olaylar sonrasında bir karşı saldırı stratejisi olarak gelişmiştir. Sonraki yıllarda Ulster savunma Birliği ve Ulster Gönüllü Güçleri tarafından Katolik İrlandalılara yönelik saldırılar, aynı şiddetle IRA'nın misilleme şeklinde ortaya koyduğu eylemlerle devam etmiştir. IRA'nın bu saldırılarla hedeflediği topluma korku salmak ve toplumun ve pek tabii İngiliz yönetiminin örgüte yönelik direncini zayıflatmaktır. Bu şekilde İngilizlerin pazarlık için masaya zorla oturtulması sağlanmak istenmektedir. Özellikle görüşmelerde örgütün güçlü ve dinamik olduğu algısı yerleştirilmek istenmektedir. Bu şekilde pazarlık masasında güçlü tarafın örgüt olarak algılanmasının yolu açılacak, böylelikle gerçekleştirilmesi için ısrar edilecek talepler sıralanabilecektir. Bu terör eylemleri 2005 yılı sonrasında IRA'nın silahı bırakmasıyla, yine örgütten doğan

RIRA tarafından devam ettirilecektir. Hatta son yıllarda bu örgütün düzenlediği terörist eylemlerde 2 asker ile 1 polis öldürülmüştür (İUTMS, 2009: 19).

2.3. İngiltere'nin Terörle Mücadele Stratejisi

İngiltere, uzun yıllar boyunca IRA örgütünün tehdidi altında kalmış bir ülkedir. Sadece mezhep temelli olan bu terörle değil aynı zamanda son yıllarda uluslararası terörün de hedefinde bulunmaktadır. Dolayısıyla hem ulusal hem de uluslararası terörün tehdidi altında bulunan İngiltere, sürekli dinamik ve güncel kılmaya çalıştığı bir strateji ile mücadele vermeye çalışmaktadır. Bu strateji, sadece güvenlik güçleriyle değil istihbarat birimleri, acil kurtarma birimleri, yerel otoriteler, sivil toplum kuruluşları ve sosyal hayatta yeri olan birçok kurum, kuruluş ve kişileri devreye sokarak, bütüncül bir perspektifle gerçekleştirilmektedir (Brown, 2009).

Bu anlayışa ulaşması yıllar alan İngiltere'nin daha önceleri, anti-terör yasalarıyla toplumda meydana gelen toplumsal hareketleri etkisiz kılma çabaları aslında terörün kronikleşmesinde en büyük etkendi. İngiltere'de IRA yöneticilerine karşı takınılan tutumlar, halkın içindeki farklı kültürden ve mezhepten olanlara karşı bir tarafi önceliği olarak gören yaklaşımları, sorunun büyüyerek karmaşık bir forma dönüşmesine neden olmuştur. Kuzey İrlanda'da gerçekleştirdiği politikalar, ezilen, sömürülen ve ötelenen insanları marjinalleştirerek en nihayetinde terör olarak hortlatmıştır.

Bu politikaların 1969 olaylarıyla özdeşleşmiş olduğunu belirtmek yanlış olmaz. Önceleri büyük ölçüde tepkisini protestolarla gösteren IRA, özellikle "Kanlı Pazar" sonrasında üzerindeki baskı ve şiddete ağır silahlı ve bombalı eylemlerle karşılık vermeye başlamıştır. 2005 yılına kadar gelen süreçte gerçekleştirilen stratejiler, IRA üyelerinin yok edilmesi, sürülmesi ve yasaklarla baskı altında tutulması şeklindeydi. Tüm hukuki düzenlemeler bu anlayışla yapılmaktaydı. Aslında bu anlayış terörün tekrar sorun olarak büyüyerek İngilizlerin karşısına çıkmasına neden olmuştur.

İngiltere’de terörizm ile mücadele politikaları, sömürgeci imparatorluğun tarihinde kendisine boş geçmeden devam eden bir uygulama alanı bulmuştur. Dolayısıyla sömürdüğü tüm ulusal dinamikleri terör olarak görmüş, izlemiş ve mücadelesini bu anlayışla sürdürmüştür. Bu bölümde geçmişten günümüze İngiltere’nin ulusal bir hareket olarak içinden çıkan IRA terör örgütüne yönelik stratejisi ele alınmıştır. Bir ülkenin terörle mücadele stratejilerini anlamak için çıkartmış olduğu yasalara ve süreç içerisinde yasalarda yaptığı düzenlemelere göz atmak gerekir. Bu tür bir inceleme aynı zamanda mücadelenin politik çerçevesinin de çizilmesine yardımcı olacaktır.

2.3.1. IRA ile Mücadele Yöntem ve Stratejileri

İngiltere’nin tarihi arka planına bakıldığında terörist eylemlerin hiçte yeni karşılaşmış bir şey olmadığı görülecektir. 1962-2013 yılları arasında sadece IRA terörü nedeniyle ülkede ölenlerin sayısı 3300 kişiden fazladır. Her ne kadar 1998 yılında imzalanan Belfast Anlaşmasıyla önceki dönemde yaşanan yoğun terörist eylemler ve tabiatıyla ölümler oldukça düşüş gösterse de günümüze kadar örgütün eylemsel faaliyetleri süregelmektedir. Bu potansiyel tehditlerle birlikte uluslararası terörist eylemlerle de karşılaşan İngiltere, 2001 yılından sonra terörle mücadele yöntemlerinde revizyona gitmiştir. Bunun için gerek yatırımlarını arttırmakta, gerek hukukunu tekrar gözden geçirerek düzenlemektedir. Bu kapsamda terörle mücadele eden birimlerin yapısal ve kapasite bakımından geliştirilmesi de sağlanmıştır. Böylelikle terörist faaliyetlerin temelindeki sorunlar üzerinde durularak sorunların ortaya çıktığı yerde çözüme kavuşturulmasına yönelik adımlar atılmıştır.

2007 yılının Mart ayında, ülke içi tehditlerin yanı sıra uluslararası bağlamda artan terör eylemlerine yönelik mücadele yöntemlerini geliştirmek amacıyla bir dizi tedbirler alınması için İngiliz hükümeti kararlar almıştır (İUTMS, 2009). Bunlar;

- Ülke içinden ve dışından İngiltere’ye yönelik tehditler konusunda devletin strateji geliştirme görevinin İçişleri Bakanlığı’na verilmesidir. Bu şekilde Bakanlığın terörle mücadele konusunda deneyiminin aktif rol üstlenmesiyle arttırılması beklenmektedir.

- İçişleri Bakanlığı'nın kapasitesini güçlendirmek açısından yapı içerisinde Terörle Mücadele ve Güvenlik Ofisinin kurulması öngörülmüştür.

Bu yönüyle İngiltere'nin terörle mücadele stratejisini belirleyen, geliştiren ve kapasite artırımı ile sorumlu olan kuruluş, İçişleri Bakanlığı ve kendisine bağlı çalışan Terörle Mücadele ve Güvenlik Ofisi'dir. Bu ofis, CONTEST (Counter Terrorism Strategy) olarak bilinen ulusal ve uluslararası terörle baş etme konusunda İngiltere için geliştirilmiş olan stratejinin uygulanmasından sorumludur. CONTEST stratejisi, terörle mücadele için kullanılacak kapsamlı ve çok yönlü bir strateji olarak kabul edilmektedir. Bu stratejik plan ilk kez 2003 yılında İngiltere hükümeti tarafından gündeme alınmış ve sonraki yıllarda sorumlu birimlerin kurulmasıyla daha da geliştirilerek devam etmiştir. Amacı, ulusal ve uluslararası terör tehdidinde karşılık riskleri azaltmak olarak ifade edilmektedir (İUTMS, 2009: 7).

Terörle mücadelenin sosyal ve kültürel yönüne dikkatlerini kaydıran İngiltere, sosyo-ekonomik tedbirlerin teröre hayat veren tabanından ayrılması anlamına geldiğini fark etmiştir. Çünkü bu tür politikalar, uygulamaya dönüştüğü andan itibaren terör örgütlerinin eleman kazanmalarına engel olunmaktadır. Örgüte katılım seviyesinde düşüşler yaşanmaktadır. Ancak İngiltere, sosyo-ekonomik ağırlıklı politikaların beklentileri arttıracığı gibi bu beklentilerin karşılanmaması halinde terörize olmuşların sayısının daha çok artabileceği tehdidini de fark etmiştir. Bu nedenle bu politikaların başarıya ulaşması için gerekli olan şartlar şu şekilde sıralanmıştır (Cragin ve Chalki, 2003):

- Sosyal ve ekonomik ağırlıklı uygulamalarda ve ileriye götürülmesinde toplumun dinamiklerine ödevler verilebilmelidir. Toplumun önde gelen liderlerine, sivil toplum örgütlerine değer verilerek onların bu konulardaki beklentileri ve desteği sağlanmalıdır. Bu politikalar oluşturulurken mutlaka toplumu taşıyan dinamiklere sorulmalıdır.
- Bu politikalar toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte, sorunlara çözüm üretecek şekilde olmalıdır.
- Bu alanda yapılan her bir adım şeffaf olmalı ve kamuoyu tarafından net bir şekilde takip edilebilmelidir.

İngiltere, IRA terörü ile mücadele ederken 1997 yılından sonra sosyal ve ekonomik alanda köklü değişimlere gitme kararlılığını göstermiştir. Bu nedenle Kuzey İrlanda'da eğitim, sağlık, kentleşmeye yönelik ciddi yatırımlar yapılmıştır. Özellikle bu bölgenin ekonomik ve sosyal olarak geride kalmış alanlarına kamusal hizmetler yoğun olarak taşınarak halk, avantajlı konuma yükseltilmiştir. İngiliz hükümeti tarafından gerçekleştirilen bu yatırımlar tarihi kodları derinlerde yatan mezhep kavgasının, yakın gelecekte hafiflemesini sağlamıştır. Bu tür politikalar, mezhep bölünmesini körukler nitelikte değil bilakis toplumun her ferdi arasında paylaşımın artırılmasına yönelik gerçekleştirilmiştir (Sözeren ve Demirci, 2010).

İngiltere'nin terörle mücadele stratejisi, belirli prensiplere dayanmaktadır. Mücadelenin insan haklarının korunması ve hukukun üstünlüğü prensipleri çerçevesinde yürütülmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu strateji belgesinde, ülkede gerçekleşen terör eylemlerinin mutlaka adalet önüne çıkartılması amacıyla yürütülmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca belgede, mücadelenin sadece terörün sonuçlarına değil nedenlerine yönelik olması gerektiği; teröre destek verenlerin bu desteklerinin azaltılmasına dönük çalışmalara ağırlık verilmesi gerektiği, teknolojideki hızlı değişimle terör olaylarındaki trendin takip edilmesi gerektiği gibi birçok prensibin yer aldığı görülmektedir. Bu belgede terörle mücadelede uygulamaya dönük dört farklı iş tanımı yapılmıştır (İUTMS, 2009: 11);

- İzleme: Terör eylemlerine mani olmak.
- Önleme: Kişilerin terörist olmalarına imkan sağlayacak şartları bertaraf etmek
- Koruma: Terör eylemlerine karşılık verecek şekilde savunmanın güçlü kılınması.
- Hazırlıklı Olma: Önlenemeyen ve gerçekleşen terör eylemlerinin etkisini asgari seviyelerde tutmak.

İngiltere'yi bu strateji değişikliğine iten neden, ulusal düzeyde kendisini tehdit eden IRA terörüne ilaveten uluslararası düzeyde karşılaştığı El-Kaide, Hizbullah gibi terör örgütleridir. Ancak Contest stratejisi, hem ulusal hem de uluslararası bağlamda İngiltere'nin karşılaştığı terör tehditlerine yönelik uyguladığı

bir programdır. Dolayısıyla, önceleri baskıcı ve yok etmeye yönelik stratejik uygulamaların sonuç getirmeyeceğini gören İngiltere, 2001 yılı sonrasında ortaya koyduğu strateji belgesiyle, terör sorununa bütüncül yaklaşımlarla çözüm bulunabileceği gerçeğini kabul etmiştir. Bu strateji ile yapısal ve hukuki anlamda yeni düzenlemelere giderek terörün sonuçları kadar nedenleri konusunda da atılımlar gerçekleştirmiştir.

2.3.2.Mücadelenin Hukuki ve Politik Çerçevesi

İngiltere'nin terör örgütü IRA özelinde yaptığı birçok düzenleme bulunmaktadır. Ancak 2001 yılından sonra yürürlüğe giren İngiltere Terör Yasası, tüm bu yasal düzenlemelerden daha nitelikli ve devrimsel anlamda etkili olmuştur (Laçiner, 2006). Daha öncesinde sadece, IRA terörü ile mücadele için getirilen düzenlemeler bulunmaktadır (Donohue, 2000).

İngiltere'nin sadece IRA terör örgütüne dönük ilgisi, dünyadaki diğer terör örgütlerine bu ülkede rahatça konuşlanabilme imkanı tanımıştır. Çünkü İngiliz hükümeti, IRA gibi daha birçok yeni terör örgütüyle baş edebilecek bir yapılanma ve hukuki alt yapıya sahip değildir. Ancak 2001 yılı sonrasında büyük çapta bir değişim ile İngiltere hem ulusal hem uluslararası terör tehditlerine yönelik yatırımlara ve yapılanmaya gitmiştir. Bu bölümde 2001 yılı öncesi ve sonrası şeklinde hukuki düzenlemelere ve politikalara yer verilecektir. 2001 yılı öncesindeki yasal düzenlemelerin IRA özelinde çıkarıldıkları görülmektedir. Sonrasındaki düzenlemelerin ise gerek ülke içi gerek ülke dışından gelecek olan terör tehditlerine yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

2.3.2.1. 2001 Yılı Öncesindeki Düzenlemeler

İngiltere'nin 2001 yılı öncesindeki düzenlemelerinin IRA terörüne karşılık mücadeleyi belirleyici nitelikte olduğu ve geçici önlemleri kapsadığı belirtilmektedir. Özellikle 1972 yılında Kuzey İrlanda'da yapılan çalışmaların ceza hukukunun

bölgede kullanılabilirliğini ölçmeye yönelik olduğu görülmektedir. Bu yıllarda ceza hukukunun kullanılmasına yönelik tedbirlerin alınması sonrasında olağanüstü hal uygulamalarına yol açan yasaları netice vermiştir (Sözeren ve Demirci, 2010).

1973 yılında çıkartılan Emergency Powers Act/EPA (Acil Yetkiler Yasası), İngiliz merkezi yönetimi tarafından ilk defa çıkartılarak uygulamaya konulmuş olan bir yasadır. Kuzey İrlanda'da IRA terörüne yönelik çıkartılan bu yasa ile suçun ispatı devlete değil suçunun olmadığını iddia etmesi halinde kişinin kendisine ve ayrıca yasanın denetimi yürütme erkine bırakılmıştır. Polise ve polise yardımcı olması için askerlere makul şüphe olmaksızın arama ve hakim kararı olmaksızın alıkoyma yetkileri verilmiştir. Bu tür radikal düzenlemeler nedeniyle büyük eleştiriler alan bu yasa, zaten mezhepsel kırılmaların ve sonucunda ölümlerin yaşandığı olayların daha çok derinleşmesine ve artmasına yol açmıştır (Sözeren ve Demirci, 2010).

IRA ile mücadele için 1974 yılındaki Prevention of Terrorism Act/PTA (Terörü Önleme Yasası), yine aynı yıl IRA'nın düzenlediği bir bombalı saldırısı sonrasında çıkartılmıştır. Bu eylem sonrası İrlandalılara yönelik nefretin zirveye çıktığı bir dönemde alelacele alınan bir kararla hazırlanmıştır. Bu yasa, polise ve askerlere geniş yetkiler tanımış ve 1982 yılına kadar bu yasaya dayanılarak yaklaşık 5500 kişi gözaltına alınmıştır (Gereghy, 2000). 1976 yılında PTA yasası, günlük beklentileri karşılayacak şekilde tekrar düzenlenmiştir. 1984 yılında gerçekleşen PTA'daki yeni düzenlemeler, sadece IRA'yı değil, uluslararası terör örgütlerinin İngiltere'deki uzantılarıyla da ilişkilidir. Bu yasa ile Sovyet Rusya ve Ortadoğu'daki bazı ülkelerin teröre karışma ihtimali yüksek vatandaşlarının sorgulanması yönünde kolaylıklar sağlanmaktadır. Ayrıca terör hesaplarına el konulabilmesinin yolu açılmıştır. 1989 yılında PTA'da yapılan düzenlemeler; bir örgütün nasıl yasadışı ilan edileceği, dışlama hükümleri, teröre finansal destek sağlayanlara öngörülen cezalar, tutuklama ve gözaltı konuları tekrar belirlenmiştir. 1996 yılında yapılan düzenleme ile polise ek olarak terör eylemlerine müsait alanları belirleme ve faaliyetlere engel olma amacıyla arama yetkisi getirilmiştir (Laçiner, 2006).

Kısacası, bu dönemde yasalar tamamen Kuzey İrlanda temelli mezhepsel soruna endeksli olarak çıkartılmıştır. IRA haricinde diğer terör örgütlerine yönelik herhangi bir yasal düzenlemeye gidilmemiştir.

2.3.2.2. 2001 Yılı Sonrasındaki Düzenlemeler

İngiltere'nin 2001 yılı sonrasındaki düzenlemelerinin sadece IRA terörüne karşılık değil dini istismar eden terör örgütleriyle (El kaide, Hizbullah vb..) mücadeleyi belirleyici nitelikte olduğu ve kalıcı önlemleri kapsadığı görülmektedir.

İngiltere'nin ulusal ve uluslararası terörizm tehditlerine yönelik kapsamlı bir çalışma yaparak yasal düzenlemelere gitmesinde birden fazla neden bulunmaktadır. Bunlardan ilki dünyanın her bir yanında meydana gelen terör eylemlerinin etkilerinin artık lokalde kalmamamsıdır. Uluslararası terörizm olarak dini istismar eden terör faaliyetlerinin eylemlerindeki artış buna neden olmuştur. Özellikle ABD'de gerçekleşen terör eylemleri diğer ülkelerin bu konuda önlemler almasına yol açmıştır. İkinci etken ise İngiltere'nin yıllarca IRA terörü haricinde diğer örgütleri görmezden gelen tutumudur. Bu tutum uluslararası terörizmin bu ülkede barınmasının yolunu açmıştır.

Ülkelerinde terörist faaliyetlerde bulunan örgütler, elemanlarının güvende olabileceği bir ülke olarak İngiltere'yi görmüşler ve faaliyetlerini bu merkezden yürütmeyi yeğlemişlerdir. Bir zaman sonra örgütlerin bu tutumlarının farkına varan İngiliz hükümeti, algıladıkları bu tehditle mücadele için yeni yasal düzenlemelere ihtiyaç duymuştur. Bir diğer etken ise Avrupa Birliği çerçevesinde doğacak tepkilere ön olabilmektir. Daha önceki yasal düzenlemelerin insan hakları bağlamında eleştiri alacağı gerçeğiyle yüzleşmemek ve uluslararası kamuoyunda zor durumda kalmamak için yeni, güncel ve insani düzenlemelere gitmek durumunda kalmıştır (Laçiner, 2006).

Bu nedenlere bağlı olarak Terrorism Act (Terör Yasası) yasası Kraliyet Onayı olarak 2000 yılında kabul edilmiş ve Şubat 2001'den itibaren yürürlüğe konmuştur. Bu yasa ile daha önce düzenlenen yasalar yürürlükten kalkmıştır. Bu yasa hem ülke içinden hem de dışından tüm terörist faaliyetlere yönelik koruyucu, önleyici tedbirler getirmiştir. Bu yasaya göre terör tanımı yeniden yapılmıştır. Yasaya göre terör;

Siyasi, dini ya da ideolojik amaçlı neticelere ulaşmak için, hükümeti, toplumu ya da toplumun herhangi bir bölümünü belli bir yöne zorlamak

niyetiyle, şahıs ve mallara karşı yapılan ciddi şiddet içerikli kullanımı, kişilerin hayatını tehlikeye sokmak ya da şiddet kullanımı tehdidinde bulunulması, kamunun veya bir bölümünün sağlığını ya da güzvenliğini tehlikeye sokmasıdır. (Terrorism Act, 2000)

Yasanın ilerleyen maddelerinde coğrafi sınırlılıkların kaldırıldığı görülmekte, siber terörün tanımı yapılmaktadır. Ayrıca terörün ne olup/olmadığı konusunda detaya gidilerek, propaganda yapmak, üye olmak, örgüt simgelerinin kullanımı, gösteriler düzenlemek ve eylemlerde bulunmak, yardım paraları toplamak, terörün mali kaynaklarının kurutulması gibi birçok husus açıklığa kavuşturulmuştur (Manbiot, 2001).

Yasanın en önemli yanı ise güncel tutulan bilgiler ışığında terör örgütleri listesinin hazırlanması ve yasada belirtilen önlemlerin bu örgütlere uygulanmasıdır. Terör örgütleri listesi, İçişleri Bakanlığınca hazırlanmakta ve parlamento tarafından onaylanmaktadır. Yasa ile ilk olarak Kuzey İrlanda'da eylemler gerçekleştiren 14 terör örgütü listede yer almıştır. Ancak daha önceleri İngiliz hükümetlerinin Katolik İrlandalılara yönelik uyguladığı tek taraflı standart artık terk edilmiştir. Listeye her türlü şiddet eylemlerinde bulunan katolik, Protestan grupların hepsi dahil edilmiştir (Laçiner, 2006).

11 Eylül 2001 tarihinde ABD'ye yönelik olarak gerçekleştirilen terör saldırısı sonrasında ülkede sıra dışı bir ortamın oluşması nedeniyle 2001 yılında Anti-Terrorism Crime and Security Act/ATCSA (Anti-Terörizm Suç ve Güvenlik Yasası) çıkartılmıştır. Terör yasasına konulamayan birçok konu bu yasaya yerleştirilmiştir. Bu yasa, kolluk güçlerinin işini rahatlatan ve fakat insan hak ve özgürlükleri bakımından gerileyen bir takım uygulamalar getirdiği konusundaeleştiriler almıştır. Yasada bazı hallerde, hukuki değil doğrudan idari bir erk olan İçişleri Bakanlığına yetkiler sağlanarak kişilerin alıkoyulmasının önü açılmıştır. Bu istisnalar ülkeye göç eden yabancılar hakkındadır. Çünkü İngiltere bu yabancıları potansiyel tehdit olarak görmektedir. Ancak bu uygulamalar, Avrupa insan hakları kriterlerine aykırılık anlamını taşıyordu.

2005 yılında ATCSA'nın insan haklarına aykırılık teşkil eden maddesi (İçişleri Bakanının mahkeme kararı olmaksızın yabancıları alıkoyma), yeni

düzenlenen PTA (Terörle Mücadele Yasası-2005) ile kaldırılrsa da bu yasa daha başka alanlarda boşlukların oluşmasına neden olmuştur. Örneğin, İçişleri bakanına, terör örgütüne bulaşmış kişileri belli yerlerde yaşamaya ve belirli davranışları sergilemeye zorlayacak yetkilerle donatmıştır. Bu nedenle yasa, ihtimaller üzerinden kararların alınmasının önünü açtığı için eleştiri almaktadır.

İngiliz hükümeti tarafından yıllarca terörle mücadele adına çıkartılan yasaların ve üretilen politikaların terör saldırılarına endeksli olduğu görülmektedir. Silahlı, bombalı saldırıların şiddetine paralel olarak sanki bir refleks gereği yasaların çıkartılmıştır. Genellikle bu yasalar kolluk güçlerinin yetkilerini arttırıcı ve fakat bir o kadar insan hak ve özgürlüklerini göz ardı edici nitelikte olmuştur. İngiliz hükümetlerinin politikalarında terörle mücadele ederken özgürlük ve güvenlik dengesini kaybettikleri ve terör eylemlerinin bu anlamda önemli bir faktör olduğu söylenebilir. Dolayısıyla anlık tepkilerden doğan politikalar yasalarla kendisini göstermekte ve sert tedbirler, zamanla terör örgütlerinin eleman devşirme ve faaliyetlerini yürütmelerinde kolaylaştırıcı faktörler haline gelmiştir.

2.3.3. Terör Sorununun Çözümleme Süreci

IRA, İngiltere'yi uzun yıllar boyunca tehdit eden bir kronik sorun haline gelmiştir. 1969 yılında başlayıp yaklaşık 30 yıl boyunca süren bu şiddet sarmalı en son 1998 yılında imzalanan Hayırlı Cuma (Belfast) Anlaşmasıyla İngiltere'nin en önemli gündem maddesi olmaktan çıkmıştır. Ancak bu ülkeyi tehdit eden terör olaylarının son bulduğu anlamını da taşımamaktadır. İngiltere, özellikle 11 Eylül 2011 tarihli terör saldırısı sonrasında öncelikli terör tehdidi olarak uluslararası terör örgütlerini görmekte ve terörle mücadele politikalarını bu kapsamda geliştirmektedir.

İngiltere'nin bir zamanlar bir numaralı sorunu olan IRA terörünü nasıl çözümlendiği bu bölümün tartışma konusudur. İngiltere, hükümetlerinin süreç içerisinde uyguladıkları politikaları analiz etmiş ve bu sorunun çözümlenmesi için gereken tedbirleri almıştır. Hatalarından ders çıkararak IRA terörünü gündemin alt sıralarına taşımayı başarmıştır. Özellikle teröristle mücadele ile terörle mücadeleyi

biri biriyle karıştırmanın yanlışlığını fark ederek yasal düzenlemeler yanında sosyo-ekonomik yatırımlarda bulunmuştur.

İngiltere, IRA ile mücadelede uyguladıkları politikalarla ilgili olarak birçok soruşturma, değerlendirme, analiz çalışmaları yapmıştır. Bu çalışmalardan elde ettiği bilgilerin yorumlanması aşamasında yanlış bulduğu uygulamalar konusunda eleştirel bakış sergileyerek doğru olan uygulamalara ağırlık vermiştir. Tüm politikalarını ve stratejisini bu şekilde yenileyen İngiliz hükümeti, IRA terörüne çözüm üretecek hale gelmiştir. Daha önce yapılan hatalı uygulamalardan terörün beslendiğini görmüş ve sadece silahlı kuvvetleriyle mücadele etmenin eksik olduğunu anlamıştır. Bu sorunun çözümüne etki eden faktörlerden biri, askerin polis gibi davranmasının yanlışlığıdır. Asker, mitler bir güç olarak terör örgütleriyle mücadele ettiğinde ister istemez örgütlerde aynı eş değerde kendisini görerek cevap vermeye ve eylemlerin niteliğinde farklılığa neden olmaktadır. İngiltere bu durumu görerek terör örgütleriyle mücadelede askeri gücünü sadece polise yardım olabileceği durumlarda değerlendirmeye almıştır. İkinci faktör ise yine askeri hava kuvvetlerinin terör örgütleriyle mücadelede kullanılmasına sınırlama getirilmesidir. Üçüncüsü ise Kuzey İrlanda'daki askeri birliklerini bölgeden aşamalı olarak geri çekmesidir (White, 2002).

Çözüm süreci iniş-çıkışlı bir trend seyretse de tarafların şiddete son vererek uzlaşma yolunda iradelerini sergileyecekleri toplantı ve görüşmeler kesintiye uğramadan devam edebilmiştir. Çözüm sürecinde ilk olarak 1993 yılında ABD'nin desteği ile Downing Deklerasyonu imzalanarak IRA terör örgütü 1994 yılında ateşkese ikna edilmiştir (Kizenze, 2004). IRA'nın ateşkesi sonrasında Protestan Birlikçiler de ateşkes ilan etmiştir.. Bu nedenle 1995-1996 yılları olaysız geçmiştir. Ancak gruplar içerisinde barışı kendileri için bir kayıp olarak değerlendirenler de çıkmıştır. Özellikle IRA içindeki bu kişiler süreci tıkamak amacıyla bombalı eylemlerde bulunmuşlardır. Ayrıca geleneksel Orange Order yürüyüşleri, herhangi bir sorun olmadan gerçekleştirilebilmiştir. 1997 yılındaki seçimlerden güçlü çıkan İngiliz hükümeti, çözüm sürecine hız vermiştir. Böylelikle 1998 yılında Belfast anlaşmasının İngiltere ve İrlanda arasında imzalanması sağlanmıştır (Sözeren ve Demirci, 2010).

Belfast Antlaşması sonrasında yapılan referandumda Kuzey İrlanda'nın %74'ü, İrlanda'nın da %91'i antlaşma metnini uygun görmüştür. Barış rüzgarlarına rağmen IRA'dan kopan RIRA 3 ay sonra Omagh'da büyük bir terör saldırısı gerçekleştirmişler ve saldırıda 29 kişi ölmüştür. Antlaşma uyarınca gerçekleştirilen şartlı salıverme hükümlerinin uygulanması, çatışma çözüm sürecinin en zor yanını oluşturmuştur. 2003 yılında yapılan seçimlerle Sinn Fein Kuzey İrlanda Meclisinde 24 sandalye almıştır. Uluslararası Bağımsız Silahsızlandırma Komisyonunun denetiminde 2005 yılında IRA silah bırakacağını duyurmuş, 2006 yılındaki ilgili raporda da tüm silahların teslim edildiği rapor edilmiştir. Her ne kadar IRA'nın devamı olduğunu iddia eden örgütler var olsa da büyük oranda IRA sorunu 2006 yılı itibariyle İngiltere için çözülmüştür (Sözeren ve Demirci, 2010).

2.3.4. Çatışma Çözümü Analizi

İngiltere'nin IRA sorununu çözmedeki başarısının en temel unsurlarından biri, çatışma çözümünün olmazsa olmazı olarak bilinen tarafların belirli olmasında yatmaktadır (Democratic Progress Institute, 2013). Buna göre IRA sorunundaki temel taraflar;

- IRA (Ateşkes yapmaya hazır)
- Kuzey İrlanda Hükümeti
- İrlanda Hükümeti
- Sinn Fein,
- İngiltere Hükümeti,
- Avrupa Birliği ve ABD'dir.

Sorunun çözümünde Sinn Fein'in büyük rolü vardır. Sinn Fein, terör eylemleri yapmamaktadır ve tüm şiddet içeren eylemlerini kınamaktadır. Bu açıdan çözüm masasına gelirken şiddetin tamamen bırakılacağını taahhüt etmiş, bu sayede taraflar aynı masa etrafında soruna çözüm arayabilmişlerdir. İngiltere Hükümeti de bu durumda şiddet bırakmaları karşılığında her türlü tartışmaya açık olduklarını belirtmiştir. Gerek IRA'nın ateşkes ilan ettiği süreçte gerekse Belfast diğer ifadesiyle Hayırlı Cuma Antlaşmasının imzalandığı 1998 yılından sonra IRA içerisinden birçok

“splinter” grup çıkmış, barış sürecini baltalamak için birçok şiddet içeren eylem yapılmıştır. Fakat İngiltere Hükümeti böyle bir durumda kesinlikle görüşmeleri askıya almamış ve Tony Blair Hükümeti özellikle bu barış sürecinin kararlı ve istikrarlı bir şekilde yürütülmesinde son derece büyük rol oynamıştır.

Sorunun çözümünde dolayısıyla en önemli unsur şiddet dilinin marjinalleştirilmesidir. Şiddet marjinalleşmediği ya da tamamen ortadan kaldırılmadığı sürece görüşmelerin başlaması mümkün değildir. Nitekim şiddet, taraflar arasındaki çatışmaların çözümünde başvurulabilecek en ilkel metotlardan biri olarak kabul edilmektedir. Bu açıdan her iki tarafın da görüşme sürecinde başarıyla çıkması şiddetin tamamen gündemden düşürülmesiyle sağlanabilir.

Kamu diplomasisinin de sorunun çözümünde önemli rolü vardır. Geleneksel diplomasiinin soğuk yüzünün ötesinde tarafları anlamaya çalışan, taraflar arası diyalogu öncelikli hale getiren ve bu anlayışı toplumda yayan kamu diplomasisi Tony Blair Hükümetince hem ulusal hem uluslararası bağlamda bu güç çok iyi yönetilmiştir. Özellikle antlaşma sonrasında kabul edilen şartlı salıverme yasasının uygulanması oldukça sancılı olmuş, Blair Hükümeti, basın ve muhalefetin desteğini alarak IRA tarafından öldürülenlerin yakınları ile IRA mensuplarının biraraya getirilmesi suretiyle bu süreci başarıyla tamamlamış ve kamu diplomasisini sinerjinin ve devletin tüm kurumlarının sorunu çözmek için kenetlenmesinin bir sonucu olarak uygulayabilmiştir. Bu açıdan sorunun çözümü sürecinde arabulucular kadar, arabozucu gruplara da dikkat edilmelidir.

Özetle çatışmanın çözümünde etkili olan faktörlerden bazıları şunlardır;

- Askeri gücün sadece polise destek olmak için kullanılması,
- Ulster bölgesindeki asker sayısının azaltılması,
- İngiliz askerlerinin Ulster'den çekilmesi sırasında durumu sabote etmek isteyen IRA'dan kopan kimi gruplara rağmen Hükümetin fikrini değiştirmemesi,
- Sorunun çözümü için tarafların bir araya gelerek aynı masada oturmasıdır.

Son olarak İngiltere Hükümetinin sorunu çözmesinde uluslararası kamuoyundan aldığı destek de önemli yer tutmuştur. İngiltere sonun uluslararası boyuta taşıyarak mücadelede alan kazanmış ve Avrupa Birliği ve ABD'yi

mücadelenin tarafları haline getirmiş, böylece sorunu çok taraflı hale getirerek çözebilmiştir.

3. BÖLÜM

İSPANYA VE İNGİLTERE’NİN TERÖRLE MÜCADELE STRATEJİLERİNİN MUKAYESESİ

İngiltere ve İspanya, IRA ve ETA ile mücadelelerinde nevi şahsına münhasır stratejiler takip etmişlerdir. Bu bölümde daha önceki bölümlerde farklı başlıklar bahsi geçen hususlar ‘mücadele stratejileri’ bağlamında mukayese edilmiş, benzer ve farklı noktalar izah edilmiştir. Bu mukayese güvenlik birimleri aracılığıyla mücadele, hukuki düzenlemeler aracılığıyla mücadele, müzakere süreci gibi başlıklar üzerinden yapılmıştır.

3.1. Güvenlik Birimleri Aracılığıyla Mücadele

İspanya terörle mücadele sürecini güvenlik algısı üzerinden okuduğu kadar demokratik değerler açısından da şekillendirmiştir. Bu süreçte ETA’nın yoğunlaşan eylemleri güvenlik ve demokrasi sarkacının duracağı noktaya yön vermiştir. Nitekim terör eylemlerinin yoğunlaştığı dönemde güvenlik eksenli politikalara yönelen İspanya, daha istikrarlı dönemlerde ise demokratik adımları öncelemiştir.

Esasen terör sorunuyla yüz yüze olan pek çok ülke için benzer bir stratejiden söz etmek mümkündür. İngiltere’nin IRA ile mücadelesinde de bu stratejinin uygulandığı dönemler yaşanmıştır. İspanya açısından güvenlik politikalarının temel alındığı dönem Franco dönemidir. Bu dönemde İspanya uzun bir süre baskı politikaları ve güvenlik eksenli stratejilerle yönetilmiştir. 1979 yılında ilan edilen anayasaya kadar etkisini gösteren bu yaklaşımda hak ve özgürlük ihlalleri ile demokratik olmayan uygulamalar en üst seviyede hissedilir olmuştur. Doğal olarak bu ortam terör örgütlerinin endoktrinasyon süreçlerine katkıda bulunmuş, eleman kazanma süreçlerinde kabul gören hikâyelerin oluşmasına vesile olmuştur.

İngiltere açısından durum farksız değildir. Nitekim 1969 sürecinde tepkisini sokak eylemleriyle gösteren IRA, İngiltere'nin bilhassa Kanlı Pazar sonrasında takip ettiği güvenlik eksenli politikalara daha da marjinalleşerek karşılık vermiştir. Bu karşılıklı uç kutuplara sürüklenme IRA cephesinde terör eylemlerinin yıkıcılığını artırmış, İngiltere cephesinde ise güvenlik politikalarının en üst boyutta realize edilmesine neden olmuştur.

Güvenlik politikalarının öncelenmesiyle bağlantılı olarak İspanya'da kurulan ve bir contra-gerilla birimi olan Anti-Terörizm Özgürlük Hareketi (GAL) önem arz etmektedir. Bu yapı temelde ordunun ısrarlarıyla kurulmuş ve 1982-1987 yılları arasında para-militer yapıda gizli operasyonlar icra etmiştir. Bu yapının amacı terörle silahlı mücadele noktasındaki seviyeyi artırmak ve ETA'nın lider kadrosunu yok etmektir (Vatandaş, 1997).

İspanya'da terörle mücadelenin para-militer ayağını teşkil eden GAL işlerlik süresi içerisinde yaralama ve ölümlerle sonuçlanan operasyonlara imza atmış hatta kimi zaman ETA üyesi olmayan kişilerin de bu operasyonlarda mağdur edilmesine sessiz kalmıştır. İşkencenin ve antidemokratik eylemlerin icracısı olan GAL literatüre kirli savaş aktörü olarak girmiştir.

GAL benzeri bir yapı İngiltere'de görünmese de polisin etkinliğini artırdığı dönemler yaşanmıştır İngiltere'de de benzer bir tedbir alınmış olmasına rağmen, terörle mücadele adına kurulan yapıların ve verilen yetkilerin 'görünürde' yasal zemine dayandırıldığını söylemek mümkündür. Nitekim 1973 yılında çıkarılan Emergency Powers Act/EPA (Acil Yetkiler Yasası) ile IRA terörü ile suçlanan bireyin masumiyetini bizzat kanıtlaması gerektiği karara bağlanmış, polise aşırı yetkiler verilmiş ve hatta polise yardımcı olabilmesi adına askerlere makul şüphe olmaksızın arama ve hakim kararı olmaksızın alıkoyma yetkileri ihdas edilmiştir. Böylece bir kısım antidemokratik uygulamalar GAL yapısı kadar keskin olmasa da İngiltere'de de gözlenmiştir (Özeren ve Demirci, 2010: 276).

Güvenlik birimleri vasıtasıyla terörle mücadele etme politikası İspanya'da yeni anayasa sonrasında form değiştirmiş ve önceleri ordu kontrolünde olan polislik sivilleştirilmiştir. Yürütmenin koordinasyonuna giren güvenlik birimleri içerisinde terör örgütleriyle etkin mücadele etmek gayesiyle uzmanlaşmış özel harekât birimleri

kurulmuştur. Bu yeni profesyonel yapı ETA'nın eylem yelpazesinin daralmasına neden olmuştur.

Terörle mücadele edecek güvenlik yapılarını yürütmenin koordinesinde sürdürme İngiltere için de söz konusu olmuştur. Bilhassa 2007 yılında İçişleri Bakanlığına artan terör eylemleriyle başa çıkabilme adına strateji geliştirme görevi verilmiş olması anlamlıdır. Terörle Mücadele ve Güvenlik Ofisi projesi bir anlamda İçişleri Bakanlığı için bir kapasite inşası anlamına gelmektedir (İUTMS, 2009).

Her iki ülke açısından da terör sorununun güvenlik merkezli ele alındığı dönemler olmuştur. Her ne kadar mücadele süreçleri nihai olarak demokrasi lehine evrilmiş olsa da polisiye tedbirlerin değişik biçimlerde öncelendiği ETA ile mücadelede Aznar dönemi İspanya adına bir örnektir. Bu dönemde Halk Partisi terör örgütüyle iletişimi reddetmiş ve terör meselesini güvenlik eksenli ve adliye odaklı ele almıştır (Özçer, 2006).

İngiltere açısından bu duruma bakıldığında daha önce sözü edilen PTA'daki değişiklikler sonrasında IRA ve diğer terörist organizasyonlara katılma riski bulunan ülke vatandaşlarının sorgulanmasına yönelik kolaylıklar sağlayan yasal kodifikasyonlara gidilmiş, terör hesaplarına el koyma gibi bazı proaktif düzenlemeler yapılmıştır. Bu açıdan İngiltere'nin de İspanya gibi güvenlik modelini öncelediği dönemler olmuşsa da İspanya'ya nazaran daha demokratik ve yasal zeminde 'yumuşak geçişler' yaptığını söylemek mümkündür.

İspanya'nın GAL gibi grupları tesis etmesi ilk planda tamamen hukuksuz ve salt güvenlik eksenli yaklaşıma sahip olduğunu söylemek için yeterli değildir. Nitekim Aznar hükümeti döneminde GAL oluşumunun hukuksuzluğuna dikkat çekilmiş, terörle hukuk çerçevesinde mücadele edileceği ifade edilmiştir. Esasen Aznar'ın ortaya koymuş olduğu strateji hukuk kuralları içerisinde kalmak suretiyle polisiye ve askeri tedbirler vasıtasıyla ETA ile mücadele etmek biçiminde özetlenebilir.

İngiltere kapasite inşası açısından sorumlu kıldığı İçişleri Bakanlığı'nın ve Terörle Mücadele ve Güvenlik Ofisinin CONTEST (Counter Terrorism Strategy) olarak ülke politikasına kazandırdığı terörle mücadele etmede çok kapsamlı bir yöntem benimsemiştir. Bu strateji güvenlik birimlerini içerdiği kadar terörle mücadele sürecinde rol alan diğer aktörleri de hesaba katmaktadır. İngiltere bu

stratejisinde İspanya'nın güvenlik politikasından farklı olarak önleme (kişilerin terörist olmalarına imkân sağlayacak şartları bertaraf etme) misyonu da getirilmiştir. Ayrıca İngiltere'nin MI5, MI6 GHCQ gibi kurumları vasıtasıyla önleyici hizmetler açısından istenen seviyeye ulaşmış görünmektedir (İUTMS, 2009).

Sonuç itibarıyla İspanya ve İngiltere kimi zaman terörle mücadelede güvenlik eksenli yaklaşımı benimsemiş kimi zaman da hukuk kurallarını zorlayarak bazı paramiliter 'derin' yapılar kullanmışlardır. Ancak nihai açıdan her iki ülkenin de terörle mücadeleyi hukuki zemine çektiklerini ve demokratik kaygılar ekseninde bu mücadeleye devam ettiklerini söylemek mümkündür. Nitekim İspanya'nın 'çoğul İspanya modeli' ya da İngiltere'nin Hayırlı Cuma (Belfast) Anlaşması sonrasında geliştirdiği ve önceki bölümde ele alınan yaklaşımları değişik dönemlerde izlenen salt güvenlik eksenli yaklaşımın istenen sonuçları vermediğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle değişen hükümetler daha farklı stratejilere başvurmak durumunda kalmışlardır.

3.2. Hukuki Düzenlemeler Aracılığıyla Mücadele

Yoğun ve salt güvenlik eksenli terörle mücadele stratejisi açısından İspanya ve İngiltere'nin istenen blokajı inşa edememiş olması süreç içerisinde başka arayışları da beraberinde getirmiştir. Bu farklı çözüm yollarından birisi de hukuki düzenlemeler aracılığıyla terörle mücadele etmektir. Zira bu ülkeler ETA ve IRA terörüne karşı kodifiye ettikleri hukuki metinler vasıtasıyla mücadele etmeyi denemiş ve sayılan örgütlerin alanını daraltmayı hedeflemişlerdir.

İspanya açısından temel sorun Franco döneminde var olan antidemokratik zemindir. 1975 yılından sonra kısmen otoriter sistemden uzaklaşmaya başlayan ülke 1979 yılında demokratik bir anayasaya sahip olmuştur. Esasen İspanya'nın ETA'yla mücadelesinde kabul edilen bu anayasa ilk hukuki iyileştirme olarak kabul edilebilir. Nitekim bu anayasa ETA'nın beslendiği otokratik uygulamaların demokratik hamlelere dönüşeceği anlamına gelmektedir. Nihayet bu anayasa Bask dili, Bask polis teşkilatı, Bask siyasi partileri gibi hak ve özgürlüklere hayat hakkı veren hukuki bir metin olmuştur (Şimşek, 2010: 319).

İngiltere'ye bakıldığında da benzer bir yönelim söz konusudur. 1962'den itibaren 3 binden fazla kişinin yaşamını yitirmesine sebep olan IRA terörüne 9/11 olayından sonra eklenen El Kaide tehdidi İngiltere'yi yasal açıdan yeni düzenlemelere sevk etmiştir. İngiltere'nin terörle mücadelede hukuki açıdan tüm birikiminin IRA'ya karşı mezhep odaklı önlemlerden oluştuğu dikkate alındığında 2001 sonrasında genişleyen 'terör yelpazesi' yeni yasalara duyulacak ihtiyaç konusunda fikir verici olmuştur.

İspanya'yı hukuki düzenlemelere iten esas etken GAL yapılanması gibi illegal örgütlenmeler nedeniyle ortaya çıkan olumsuz sonuçlardır. Bu açıdan ZEN Planı İspanya'nın ETA ile mücadelesinde hukuki düzenlemeler arasında önemli bir yere sahiptir. Bu plana göre terör faaliyetlerine karşı polisiye tedbirlerle birlikte bazı sosyo-ekonomik iyileştirmeler yapılmalıdır. Planda yer bulan en kritik madde silahlı mücadeleden vazgeçen örgüt mensuplarının affına ilişkindir. Bu dönemde çıkarılan kapsamlı af sayesinde örgütün eleman trafiğine darbe indirilmiştir (Şimşek, 2012: 334-5).

İngiltere'nin hukuki düzenlemelerini incelediğimizde İrlandalılar üzerine 16. yüzyıldan itibaren devam eden hukuki bir baskı ortamı dikkat çekmektedir. Özellikle İngiliz göçmenlerin yerli halk ile asimile olmasını engellemeye yönelik "Kilkeny Yasaları" adı verilen yasaklarla dolu birçok hukuki düzenleme yapılmıştır. Benzer şekilde 1970'lerde "*Falls Sokağa Çıkma Yasası*" adı verilen kanunu uygulamaya koyarak bir nevi olağanüstü hal uygulaması başlatılmıştır. Bu dönemde birçok sivilin ölümüne ve çok sayıda kişinin tutuklanmasına sebep olan İngilizler Katoliklerin daha da milliyetçi duygulara sarılmasına neden olmuşlardır. Bu gibi yasal düzenlemelerin artan biçimde IRA terörünü beslediğini gören İngiltere daha önce düzenlenen yasaları yürürlükten kaldırmış ve Terrorism Act (Terör Yasası) yasası 2000 yılında kabul edilmiştir. Bu yasa sayesinde daha önce var olan ve IRA için meşruiyet zemini sağlayan hukuki düzenlemelerin telafisi mümkün olmuş, İngiltere uluslararası arenada insan hakları bağlamında yapılması muhtemel eleştirileri de bertaraf etmiştir(Terrorism Act, 2000).

Örgüt üyelerini topluma kazandırma konusunda İspanya'da da benzer bir yasal düzenleme yapmıştır. Nitekim 1981 yılında başlayan topluma kazandırma

sürecinde her ne kadar ETA tamamıyla bitirilememiş olsa da bu düzenleme sayesinde hem örgütün eleman kazanma yolları engellenmiş hem de örgütsel devamlılığa darbe vurulmuştur. Ayrıca hapisane şartlarının yeniden düzenlenmesi örgütün 'meşruiyet hikayelerine' zarar vermiş, hapisanenin terör örgütü için eğitim ve endoktrinasyon kampı olmasının önüne geçilmiştir.

İngiltere açısından af ve hapisane şartları konusunda yasal düzenlemelerin dışında bağlayıcı olan bir diğer hukuki metin de Belfast Anlaşması'dır. Bu anlaşmaya göre(Özeren ve Demirci, 2010: 279):

- İrlanda ve İngiltere terör hükümlülerinin cezaevinden çıkarılmaları için gereken tüm yasal zemini hazırlayacak ve izlenecek stratejiyi beraberce belirleyecektir.
- Örgüt mensuplarından ateşkes ilan etmiş olanlar şartlı salıverme imkanlarından faydalanabilecekken, ateşkes ilanına itaat etmeyen mensuplar bu imkandan yararlandırılmayacaktır.
- Genel aftan ya da şartlı salıverme imkanından faydalanan örgüt üyelerinin topluma yeniden entegre olmasını sağlamak adına program ve proje geliştirecektir.

İspanya açısından yasal düzenlemeler incelendiğinde Ajura Enea Paktı'nın önem arz ettiği görülmektedir. Siyasi partiler nezdinde ETA'ya karşı bütüncül biçimde yapılan bir hamle olan bu pakt Herri Batasuna isimli parti dışında kabul edilmiş bir nevi ortak bildirgedir. Önemli bir hukuki öneri olarak kabul edebileceğimiz bu metne göre(Şimşek, 2010: 336):

- Temel hak ve özgürlüklerin korunduğu ve özerklik sistemine imkan tanıyan bir anayasanın hazırlanması,
- Silah bırakan ve terör eylemlerinden vazgeçmiş bulunan ETA mensuplarının demokratik yollardan kendilerini ifade edebilmelerine olanak verilmesi ve siyaset yapmalarının önünün açılması,
- Silah bırakma seçeneğini tercih etmeyen ve halen faal olan örgüt üyelerinin caydırıcı önlemlerle ulusal ve uluslararası alanda yalnızlaştırılmaları,

- Halkın koordine olmasını sağlayarak terör örgütü üzerinde sosyal baskı kurulması karara bağlanmıştır.

Terörle mücadelede yasal düzenlemelerin her zaman örgüt mensuplarının şartları adına olumlu biçimde gerçekleştirildiği söylenemez. Nitekim Aznar hükümeti döneminde ETA'nın 'düşük yoğunluklu savaş stratejisini' benimsemesiyle artan radikal eylemler hükümetin ceza yasasında değişiklik yapmak suretiyle öngörülen cezalarda artırımı gitmesine neden olmuştur. benzer şekilde örgüt mensuplarının hapisane şartlarını iyileştirme stratejisinin her zaman izlendiğini söylemek mümkün değildir. Zira İspanya bir dönem ele geçirilen ETA mensuplarını farklı cezaevlerine dağıtmış ve suçluları sıkı takibat altına almıştır (Heiberg, 2007: 29).

Terörün hukuksal düzenlemelerle etkisizleştirilmesi konusu İngiltere açısından ele alındığında İngiltere'de yürürlüğe sokulan tüm anti-terör yasalarının gelişen konjonktürel şartlara göre dizayn edildiği anlaşılmaktadır. Nitekim gelişen bombalı saldırılara bir tepki olarak işleme konan kanun tasarıları ilk planda terör sorununu çözmeye matuf olmayıp kısa vadeli bir refleks olarak gelişmiştir. Bu nedenle gittikçe radikalleşen gruplar daha yıkıcı sonuçlara neden olmuşlardır. Bu duruma çözüm olarak daha demokratik düzenlemelere geçiş yapan İngiltere hem yasal hem de sosyo ekonomik açılımlarda bulunmuştur.

İngiltere'nin geliştirdiği bu sosyo-ekonomik projelerin terörle mücadeleye katkısı şu şekilde sıralanabilir (Özeren ve Demirci, 2010:282):

- Sosyo-ekonomik politikalar genel olarak terör gruplarına verilen yerel desteğin azalmasına neden olur.
- Sosyo-ekonomik gelişmişlik terör örgütlerinin eleman kazanma süreçlerini yavaşlatıcı rol oynar. Böylece örgüte katılan yeni bireylerin sayısında azalma görünür.
- Stratejik açıdan yeterince planlaması yapılmamış olan sosyal ve ekonomik politikalar halkın beklenti seviyesini yükseltecektir. Mevcut beklentilerin karşılanmaması terör örgütüne verilen desteğin artmasına vesile olacaktır. Bu nedenle eyleme dönüşecek stratejiler detaylı planlanmalıdır.

- Projelerin toplum liderleri, kanaat önderleri ve sivil toplum örgütleri vesilesiyle işlenmesi, toplumun kendine has problemlerini öncelemesi ve bu amaçla yapılacak olan harcamaların şeffaf mekanizmalar tarafından denetiminin sağlanması hedeflenen stratejik hamlelerin gerçekleştirilmesinde önemli yere sahiptir.
- Sosyo-ekonomik gelişim politikalarını teröre elverişli insan kaynağına sahip olan bölgelerde bu grupların terör örgütlerine katılmaya yönelik temayüllerini azaltmak amacıyla kullanmak mümkündür.
- Sosyo-ekonomik proje ve politika üretimlerinde terörizmin tamamen ortadan kaldırılamayabileceği ihtimali göze alınmalıdır.

İspanya açısından ETA terörüyle mücadelede hukuki materyallerin yoğun biçimde kullanıldığı dönemlerin başında Aznar hükümeti dönemini gelmektedir. Bu açıdan anılan dönem içerisinde şu yasal düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir (Şimşek, 2012: 337):

- Ceza Yasası ve Ceza Muhakemesi Kanununda değişiklik (Bu değişiklik dahilinde gözaltı süreleri on güne kadar uzatılmış, iletişimin dinlenmesi gibi konularda terör suçlarına belli ayrıcalıklar tanınmıştır).
- Terör Mağdurlarıyla Dayanışma Yasası çıkarılmıştır.
- Terör Suçlarında Çocukların Cezai Sorumluluğuyla İlgili Düzenleme yapılmıştır.
- Bilişim Teknolojileri ve Bilgi Toplumu Yasası çıkarılmıştır.
- Teröristlerin Mali Faaliyetlerinin Engellenmesi ve Dondurulmasıyla ilgili Kanun yürürlüğe dahil edilmiştir.

İspanya açısından hukuki mücadelenin en önemli ürünlerinden biri de Zapatero döneminde ortaya konan *Cafe a la Carta yani* “Herkes İsteddiği Gibi Kahve” politikası neticesinde bölgelere istenen seviyede eşitlik imkânı tanıyan yasal düzenlemedir. Bu vesileyle Katalan ve Bask bölgelerinde yaşanan etnik temelli sorunlar büyük ölçüde giderilmiştir.

İngiltere açısından ortaya konan hukuki metinlerden “Uluslararası Terörizmle Mücadele Stratejisi” belgesi çerçevesinde insan haklarının terörle mücadele çabalarının bir parçası olması gerektiği karara bağlanmıştır. Ayrıca bu belgede toplumsal eşitlik ile sosyal birlik ve beraberlik gibi kavramların realize edilmesiyle teröre karşı toplumsal direncin artacağı düşünülmüştür. Son olarak bu düzenlemenin içeriğinde terörle mücadelede başarılı olabilme adına sadece kamu kurumlarının değil özel ve gönüllü sektörlerinde sürece müdahil olmaları gerektiğinin önemli olduğu vurgulanmıştır. (Özeren ve Demirci, 2010:290)

Sonuç olarak ETA ve IRA ile mücadele eden İspanya ve İngiltere terörle mücadele adına anılan örgütleri baskılamaya ve örgüt üyelerini yıldırmaya yönelik yasalar kodifiye etmekle birlikte örgüte katılımı önleyecek stratejileri ve üyeleri topluma kazandıracak af mekanizmalarını da işleme koymuştur. Bu açıdan yasal düzenlemelerin terör örgütleriyle yürütülen ilişkinin durumuna göre değişiklik gösterdiğini söylemek mümkündür.

3.3. Müzakere Süreçleri İle Terörün Sonlandırılması

Terörle mücadele bağlamında devletlerin terör örgütleriyle değişik formlarda temas kurdukları ve terör olaylarını sonlandırmak adına yeni oluşumlara gittikleri bilinmektedir. İspanya ve İngiltere IRA ve ETA örgütleriyle mücadele adına bu stratejiden yararlanmışlardır. Ülkelerin içinde bulunduğu durum, terör örgütlerinin motivasyonu, gücü ve ideolojisi gibi değişik etkenlere sahip olan müzakere süreci bu iki ülke açısından çeşitli farklılık ve benzerliklere sahiptir.

İspanya açısından durum ele alındığında örneğin Aznar hükümeti başlangıçta ETA ile görüşmelere sıcak bakmamıştır. Ancak zaman içerisinde sorunu uluslararası arenaya taşımak suretiyle doğrudan ETA ile teması reddetmiş Cezayir ve İsviçre ile görüşmeyi tercih etmiştir. Ancak bu görüşmeler kısa vadede herhangi bir olumlu sonuç doğurmamıştır (Aizpeolea, 2013).

Ajuria Enea Paktı ile ETA görüşmelerine yaklaşan İspanya bu örgütün şiddet eylemlerine son vermesi koşuluyla müzakerelere başlayabileceğini ilan etmiştir (Heiberg, 2007: 39). İspanya'nın bu adımları sorunu uluslararası arenaya taşıma

politikasının bir devamı niteliğindedir. Nihai hedef ise ETA'nın yalnızlaştırılmasıdır. Keza bu paktta tüm siyasi partilerin (Herri Batasuna hariç) konsensüs içerisinde olması müzakere sürecini hızlandırmıştır (Özçer, 2006).

Siyasi partilerin müzakere sürecindeki önemi İngiltere-IRA örneğinde öne çıkmıştır. Nitekim terör eylemlerinde bulunmayan, şiddet içeren terör eylemleri sonrasında kınama deklarasyonlarında bulunan SinnFein, İngiltere için terörün çözümünde masaya birlikte oturulabilecek bir çözüm ortağı olarak görülmüştür. Bu bağlamda SinnFein şiddet eylemlerine son verilmesi suretiyle görüşmelerde yer alabilmiştir.

Terörün çözümü adına geliştirilen müzakerelerde her iki ülke ve her iki terör örgütü açısından da dikkat çeken husus görüşmeler öncesinde silahların bırakılmasının önemi ve hükümetlerin atacağı yasal adımlar olarak sıralanabilir. Nitekim daha önceki bölümlerde ifade edildiği üzere silahların bırakılması müzakerelerin başlaması için, yasal düzenlemeler ise müzakerelerin devamı için önşart olarak görülmüştür. Bu iki şartın birlikte gerçekleştirildiği durumların –dış etken olmadıkça- genellikle başarıya ulaştığı anlaşılmaktadır.

Bu şartların gerçekleşmemesi nedeniyle akim kalan İspanya-ETA müzakeresi yukarıdaki teze örnek gösterilebilir. Zira eylem kanadının siyasi kanattan farklı biçimde görüşmelere devam etmeyerek masadan kalkmasıyla 2006 Madrid Havaalanına saldırısı sonrasında görüşmelerin tıkanması bu tezi ispatlar niteliktedir. Bu teze istisnai olarak 1998 Hayırlı Cuma Antlaşması sonrasında IRA'dan kopan ayrılıkçı grupların şiddet eylemlerine devam etmesi gösterilebilir. Nitekim bu ayrılıkçı grubun silahlı eylemlerine devam etmesine rağmen Tony Blair Hükümeti bu eylemlerin barış sürecini zaafiyete uğratmak maksadıyla icra edildiğini ifade ederek müzakere sürecini devam ettirmiştir. Böylece çözüme her zamankinden daha fazla yaklaşılmıştır (Kizenle, 2004).

Sonuç olarak müzakere süreçleri daha önceki bölümlerde detaylı biçimde ele alındığı gibi bahse konu ülkeler ve örgütler arasında bu ülke ve örgütlere has biçimde kurgulanmış, sürdürülmüş ve neticelendirilmiştir. Bu ülkelerin icra ettiği yöntemler bir rol model olarak kabul edilebileceği gibi 'mutlak anlamda başarılı şablon' olarak değerlendirilemez zira her çözüm kendi sorununa aittir.

SONUÇ

İspanya'nın ETA ve İngiltere'nin IRA terörü ile mücadele yöntemleri, diğer ülkelerin terörle mücadele süreçlerine örnek olması açısından son derece önemlidir. Zira İspanya uzun yıllardan beri etnik kimlik temelinde ETA terörü mücadele etmiş; İngiltere ise tarihi kodları derinlere giden mezhepsel çatışmada önemli tecrübelerle sahip iki ülkedir. Her iki ülke de mücadele süresi boyunca farklı dönemlerde farklı stratejiler uygulanmıştır. İspanya'yı ve İngiltere'yi terörle mücadelede özgün kılan adeta uygulanabilecek olan tüm yöntem ve taktiklerin bu süreç boyunca test etmiş olmasıdır. Bu anlamda İspanya ve İngiltere terörle mücadele stratejilerinin neticelerinin görülmesi adına adeta bir laboratuvar konumundadır.

Franco döneminde uygulanmış olan yanlış politikalar, İspanya'nın terörle mücadelesinin kaynağını oluşturan en önemli nedenler arasındadır. Zira baskı ve yıldırma politikaları ile halkların sindirilemeyeceği, baskıların şiddeti araçsallaştıran yeni örgütlenmelerin ortaya çıkışına zemin hazırlayacağı bu politikalar ile görülmüştür. Ayrıca GAL gibi hukuk-üstü yapılanmaların da terör örgütlerinin toplumda daha fazla zemin bulmasına ve eleman kazanmasına neden olduğu da İspanya'nın terörle mücadele sürecinde tecrübe edilmiştir. İspanya'nın terörle mücadelesi, İspanya'nın özerkliklere izin veren yapısı nedeniyle üniter devletlerde doğrudan uygulanamayabilir (Şimşek, 2012 343). Fakat terörle mücadele sürecinde sertlik yanlısı askeri politikalardan ziyade yumuşak güç odaklı sivil politikaların demokratik değerler çerçevesinde uygulanması gereği, İspanya'nın terörle mücadelesinde çıkarılacak en önemli derstir diyebiliriz (UTSAM, 2010: 56).

İspanya'nın terörle mücadelesinden çıkarılacak en önemli derslerden bir diğeri de uluslararası işbirliğine ilişkindir. İspanya'nın ilk zamanlarda ETA ile mücadelede gönülsüz davranan Fransa ile ilişkilerini özellikle Avrupa Birliği'ne giriş sürecinde geliştirmesi ve örgüte yönelik ortak polisiye operasyonların yapılması örgütün belinin kırılmasında oldukça etkili olmuştur.

İspanyol Meclisinde ETA yanlısı Herri Batasuna hariç tüm siyasi partilerin ortaklaşa imzalamış oldukları Ajuria Enea Paktı, İspanya'nın terörle mücadelesinin temel taşlarını belirleyen en önemli antlaşmadır. Bu antlaşma ile mücadelenin siyasi arenada yapılması ve şiddet içeren eylemlere asla taviz verilmeyeceğinin tüm siyasi partiler tarafında deklare edilmesi süreçteki kararlılığı göstermesi açısından kayda değer bir gelişmedir (UTSAM, 2010: 56).

İspanya, özellikle Zapatero döneminde terör örgütü ile görüşmeler esnasında gerek kamuoyuna gerek örgüte karşı açık ve güven veren bir politika izlemiş olsa da örgüt ile ilişkilerin en iyi olduğu dönemde bile operasyonlara son vermemiş, istihbari çalışmalara aralıksız devam etmiştir. Dolayısıyla İspanya örneğinde gördüğümüz demokratik terörle mücadele yöntemi, sadece diplomatik kanallar açma ya da polisiye önlemler alma esasına dayanmamış, siyasal ve sosyal politikaların da tüm diğer alanlarda yapılan çalışmalarla ahenk içinde yürütülmesi esasına göre uygulanmış ve başarıya ulaşmıştır.

İngiltere'deki sorun ise İspanya'daki gibi etnik temelli değil fakat benzer bir şekilde mezhepsel kimlik ayrışmasından kaynaklanmıştır. Kuzey İrlanda'daki siyasi istikrarsızlık Birleşik Krallığı uzun yıllar boyunca uğraştırmıştır. Gerek ekonomik gerekse sivil kayıplar açısından Türkiye kadar ağır bedellerin ödenmediği İngiltere'de IRA sorunu günümüzde büyük oranda çözümlenmiş gibi gözükmektedir ve bugün İngiltere'nin yeni terör tehdidi ise çoğunlukla 9/11 ve 7/7 saldırıları sonrası uluslararası kamuoyunda terör alarmı verilmesine neden olan El-Kaide terör örgütünün eylemleri, ideolojisi ve örgüt üyelerini radikalleşmeye götüren süreçlerin analizi üzerinden değerlendirilmektedir. (Özeren ve Demirci, 2010: 237)

İngiltere, IRA ile uzun yıllar mücadele etmiş ve ülke içinden gelen terör tehditlerine karşı oldukça tecrübe kazanmış bir ülkedir. IRA sorununa bağlı diğer ayrılıkçı terör örgütlerine karşıda oldukça güçlü mücadele deneyimlerine sahiptir. Bu tecrübelerini çözüme taşıyarak IRA terörünün üstesinden gelmeyi başarmıştır.

Özellikle 1969 olayları sonrasında başlayan süreçte terörist eylemleri sonrasında ani verilen tepkilerin terörü bitirmediği bilakis terörün bu reflekslerden beslendiği sonucunu doğuran analizler yapılmıştır. İngiltere'nin bu tür sayısız çalışmalara önem vermesi ve öz eleştiriler getirmesi 1998 yılında meyvesini vermiş ve barış sağlanmıştır. Tarihi kodlarına da bakıldığında önceleri sertlik yanlısı uygulanan politikaların sorunu beslediği ve büyüyerek devam ettiği görülmüştür. Askeri ve silahlı mücadelenin etkin olduğu ilk yıllar, sorunun sadece silahla çözüme

kavuşturulamayacağı gerçeğinin analizler sonucu anlaşılmasını sağlamıştır. Terörün aslında hükümetlerin ani, hızlı ve değerlendirilmeden aldığı kararlar sonucunda daha fazla artmakta farklı sorunsal boyutları doğurmakta olduğu görülmüştür. Bu analiz çalışmaları sonrasında terörle mücadele strateji ve taktiklerinde değişime giden İngiliz hükümeti, mücadelenin eksik kalan sosyolojik yönlerini dikkate alarak süreci yönetmiştir. Örneğin İngiltere, sivilleri sürece dahil ederek ve militer yapılarını sürecin arka planında değerlendirerek soruna yaklaşmış ve terör örgütü IRA'nın yıllardır marjinalleşmesine ve elaman devşirmesine yol açan eski tip anlayışını terk etmiştir. Yıllarca terörizmle ve teröristle mücadele, tek boyutlu bir stratejiyle yönetilmiştir. Teröristle eylemsel boyutta mücadele ederken aynı anlayışla söylemsel boyutta da mücadele verilmiş ve sayısız yanlış imza atıldığı görülmüştür. Önceleri silahlı mücadele temel strateji olarak belirlenmişken ilerleyen yıllarda bu uygulamalardan vazgeçilerek sorunu besleyen sosyal, ekonomik ve siyasi alana dikkatler kaydırılmıştır.

Yıllarca süren asimilasyon faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan IRA terörünün bu ayrımcı ve görmezden gelen politikalarından vazgeçilmesiyle başarıya ulaşılmıştır. Katolik İrlandalıların yerlerinden sürülmeleri, kıtlıkla yüz yüze bırakılmaları ve birçoğunun öldürülmesi ile başlayarak devam eden bu sürecin aslında sorunu beslediği görülmüştür. Bu kronik ve tarihi kodları derinlerde yatan terör sorununun çözümünün, yine toplumun içerisindeki dinamikleri harekete geçirmek olduğu anlaşılmıştır. Bu kapsamda toplumun önde gelenleri, akil insanları ve sivil toplum örgütleri çözüm sürecine dâhil edilmiştir. Dolayısıyla halkların çözüm sürecine katılımı ile barışı kabulü sağlanmıştır.

Görüldüğü gibi hem İspanya hem de İngiltere hükümetleri, sivil otoriteleri de kamu kurum ve kuruluşlarıyla aynı masa etrafında oturarak bütüncül bir anlayışla soruna yaklaşılması gerektiğini öğrenmişlerdir. Yılların acı tecrübeleri sonucunda hem barış için gerekli adımlar atılmış hem de örgütlerin manipüle ettikleri alanlar daraltılarak çözüme ulaşılmıştır. Bunun için oldukça şeffaf hareket eden ülkeler, sürecin tüm yönleriyle açık ve net bir şekilde kamuoyu ile paylaşılmasını da sağlamışlardır. Barış yolunda aniden gelişen provokasyonlara hazırlıklı olunmuş, gerek kabine üyeleri gerek sürecin sorumluluğunu üstlenen Bakanlıklar yatıştırıcı rol üstlenmiştir. Ancak bu şekilde terör örgütleri manipüle ettikleri alanları

kaybetmişlerdir. Bir zaman sonra İspanya'da ETA'nın ve İngiltere'de IRA'nın polis ve askere yönelik eylemleri halk tarafından kınanır hale gelmiştir. Toplumun desteğini kazanan hükümetler, örgütlerin silahlı ve bombalı eylemlerine son vermesi ve barış masasına oturması için örgütleri çaresiz bırakmışlardır.

KAYNAKÇA

- AÍZPEOLEA, Luis R., (2013) *Müzakereler Dolaylı Yoldan ETA'nın Sonunu Hızlandırdı*, Cihan Haber Ajansı ile Yapılan Röportaj, Şubat 2013, http://www.zaman.com.tr/dunya_muzakereler-dolayli-yoldan-etanin-sonunu-hizlandirdi_2048928.html, (Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2013).
- ALEXÍA, Assia, (2006) "Targeting the Roots and Goals of ETA: A Counter-Strategy to Consider", *Journal of International Policy Solutions*, Vol.5.
- ATKİNS, Stephen, (2004)*Encyclopedia of Modern Worldwide Extremists and Extremist Groups*, Westport: Greenwood Press.
- ALTUN, Fatih Mustafa ve Karaman, Özcan, (2011) "Etnik Ayrılıkçı Terörle Mücadele Politikaları Kapsamında Türkiye ve İspanya Analizi", Oğuzhan Başbüyük, M. Alper Sözer, Nurullah Altun (der.) *Terörle Mücadelede Makro ve Mikro Perspektifler*, Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- BASQUEPEACEPROCESS.info, Foundation and Ideological Evolution of ETA, http://www.basquepeaceprocess.info/?page_id=242, (Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2013).
- BBC, (2007) "Army Paper Says IRA Not Defeated", www.newsvote.bbc.co.uk. (Erişim Tarihi: 10.04.2013).
- BROTONS, Antonio Remiro ve Esposito, Carlos, (2002) "Spain", Yonah Alexander (ed.) *Combating Terrorism: Strategies of Ten Countries*, Ann Arbor: University of Michigan Press.
- BROWN, James, (2009) İngiltere'nin Uluslararası Terörizmle Mücadele Stratejisi, UTSAM Yayınları
- CFR (Council of Foreign Relations), (2008) Basque Fatherland and Liberty (ETA) (Spain, Separatists, Euskadi Ta Askatasuna)", <http://www.cfr.org/france/basque-fatherland-liberty-eta-spain-separatists-euskadi-ta-askatasuna/p9271#>, (Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2013).
- CRAĞİN, K. Ve Chalk, P.,(2003) *Terrorism & Devolopment*, CA: RAND.
- DONOHUE, Laura, (2000) *Counter Terrorism Law and Emergency Powers in the UK*, Londra: Irish Academic Press.

- DOUGLAS, William A. ve Zulaika, Joseba, (1990) “On the Interpretation of Terrorist Violence: ETA and Basque Political Process”, *Comparative Studies in Society and History*, Vol.32, No.2, ss.238-257.
- ELLİS, Peter Berresford, (1988) *Hell or Connaught!: The Cromwellian Colonisation of Ireland, 1652-1660*, Belfast.
- FAUL, Denis ve Murray, Raymond, (1976) *The Birmingham Framework-Six Innocent Men Framed for the Birmingham Bombings*.
- FLİCKR, (2009) *Baltic Exchange Bombing*, www.flickr.com, (Erişim Tarihi: 03.03.2013).
- GEREGHTY, Tony, (2000) *The Irish War*, Londra: Harper Pub.
- GUİTTET, Emmanuel-Pierre, (2008) “Is Consensus a Genuine Democratic Value? The Case of Spain’s Political Pacts Against Terrorism”, *Alternatives*, Vol.33, ss.267–291.
- Gürses, Emin, (2001) *Ayrılkçı Terörün Anatomisi: IRA-ETA-PKK*, İstanbul: Bağlam Yayınları.
- HORGAN, John ve Taylor, Max, (1997) “The Provisional Irish Republican Army: Command and Functional Structure”, *Terrorism and Political Violence*, Vol.9, No. 3, 1-32
- HÖKE, Mustafa, (2000) “Milliyetçilik Akımından Partileşmeye Partileşmeden Teröre”, Ümit Özdağ ve O. Metin Öztürk (der.), *Terörizm İncelemeleri*, Ankara: ASAM Yayınları.
- İUTMS, (2009) *İngiltere’nin Uluslararası Terörizmle Mücadele Stratejisi*, UTSAM Yayınları
- KİENZLE, B, (2004) *Northern Ireland Five Years after the Good Friday Agreement*, www.igadi.org, Erişim Tarihi: 27.05.2013
- KÖKER, Mustafa, (1996) “IRA: Bitmeyen Kavga” 16 Mart 1996, <http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-1417-26-ira-bitmeyen-kavga.html>, Erişim Tarihi: 07.05.2013.
- KUZNICKİ, M.,(2007) *The Irish Republican Army, Development to Inhibit a Resurgence of Terrorism*, CA, SantaMonica: RAND.
- LAÇİNER, Sedat, (2006) “Terörle Mücadelede Yasal Önlemler: İngiltere Örneği”, İhsan Bal (Ed.), *Terörizm*, Ankara: USAK Yayınları.

- LANDABURU, Gorka, (2005)*Conference Speeches: Europe Face to Face with Terrorism*, 8, Paris: IRIS (Institut de Relations Internationales et Strategiques), <http://www.iris-france.org/docs/pdf/actes/livre-terrorisme-EN.pdf>, Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2013.
- LLERAA, Francisco J., Matab, José M., ve Irvinc, Cynthia L., (1993) “ETA: From Secret Army to Social Movement: The Post-Franco Schism of the Basque Nationalist Movement”, *Terrorism and Political Violence*, Vol.5, No.3, ss.106-134.
- MANBIOT, George, (2001) “Wearing a T-shirt Makes You a Terrorist”, *The Guardian*, Şubat 2001.
- MARIANNA, Heiberg, (2007) “ETA: Redeeming an Arcadia Lost”, Marianne Heiberg, Brendan O’Leary ve John Tirman (der.) *Terror, Insurgency, and The State: Ending Protracted Conflicts*, University Park: University of Pennsylvania Press.
- MARQUES, P.D.,(2003) *Guerrilla Warfare Tactics in Urban Environments*, Unpublished Master Thesis.
- ÖZÇAĞATAY, Levent, (1998) *Kuzey İrlanda ve IRA*, İstanbul: Papirüs Yayınları.
- ÖZÇER, Akın, (2006)*Çoğul İspanya: Anayasal Sistemi ve Ayrılıkçı Terörle Mücadele Yöntemi*, Ankara: İmge Kitabevi.
- ÖZEREN, Süleyman ve Demirci, Süleyman, (2010) “İngiltere’nin Ayrılıkçı IRA ve Dine Karşı Terörle Mücadele Politikası”, İhsan Bal ve Süleyman Özeren (der.), *Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele*, Ankara: USAK Yayınları.
- ÖZTÜRK, Ümit, (2004) “Bask Bölgesi: İspanya’da Ayrılıkçılık Sorunu”, Kemal İnat, Burhanettin Duran ve Muhittin Ataman, *Dünya Çatışma Bölgeleri*, Ankara: Nobel Yayınları.
- PARKER, T, (2006) “The Fateful Triangle: Identity Politics, Security Policy, and Anglo Irish Relations”, R.W. Orttung ve A. Makarychev (Ed.), *National Counter-Terrorism Strategies*, Amsterdam: IOS
- PEÑA, Javier Martín; Carballeira, Álvaro Rodríguez; Solanelles, Jordi Escartín; García Clara Porrúa ve Winkel, Frans Willem, (2010) “Strategies of Psychological Terrorism Perpetrated by ETA’s Network: Delimitation and Classification”, *Psicothema*, Vol.22, No.1, ss.112-117.
- POCKRASS, R.M.,(1987) “Terroristic Murder in Northern Ireland”, *Terrorism*, Vol.9

- RICHARDSON, L.,(2007) "Britian and the IRA", R.J.Art ve L. Richardson (Ed.), *Democracy and Counterterrorism*, USIP Press.
- RUNYON, Jan, (2013) The Irish Fight for Independence, http://edhelper.com/ReadingComprehension_35_623.html, Erişim Tarihi: 14.05.2013
- SHABAD, Goldie ve Ramo, Francisco Jose Llera, (1995) Political Violence in Democratic State: Basque Terrorism in Spain, Marta Crenshaw (der.), *Terrorism in Context*, University Park: The Pennsylvania State University Press.
- ŞİMŞEK, Yılmaz, (2012) "İspanya'nın Terörle Mücadelesinde ETA Örneği", İhsan Bal ve Süleyman Özeren (der.), *Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele*, Ankara: USAK Yayınları.
- TAYLOR, T.,(2002) "United Kingdom", Y. Alexander (Ed.), *Combating Terrorism: Startegies of Ten Countries*, Michigan Unv.
- TURGUT, Mehmet, (1996)*Doğu Sorunu Raporu Üzerine*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- U.S. Department of State, Country Reports on Terrorism 2011, Temmuz (2012) <http://www.state.gov/j/ct/rls/crt/2011/>, (Erişim Tarihi: 09 Mayıs 2013).
- UTSAM (Uluslararası Terörizm ve Sınırşan Suçlar Araştırma Merkezi), 2010, *İspanya'nın Terörle Mücadelesi*, Ankara: UTSAM Yayınları.
- VATANDAŞ, A., "Bask'ta Problem Çözülemedi", Aksiyon, 156, 1997.
- WHITE, Jonathan R.,(2002) *Terrorism : An Introduction*, CA: Wadsworth Grp.
- WOODWORTH, Paddy, (2001) "Why do They Kill? The Basque Conflict in Spain", *World Policy Journal*, Vol.18, No.1, ss.1-12.
- WOODWOTH, Paddy, (2004) "The War against Terrorism: Spanish Experience from ETA to al-Qaeda", *International Journal of Iberian Studies*, Vol.17. No.3.
- YILMAZ, Ömer, (2006) "İspanya'nın Terörle Mücadele Tecrübesi: Medeniyetler İttifakı Olabilir mi?", İhsan Bal (der.) *Terörizm: Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler*, Ankara: USAK Yayınları.
- www.boalingua.com.tr, (Erişim Tarihi: 02.02.2013).
- www.cain.ulst.ac.uk/sutton/, (Erişim Tarihi: 17.05.2013).
- www.nisra.gov.uk, (Erişim Tarihi: 23.01.2013).